

Recht van voorkoop

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001812	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Datum opzoeking themabestand:	3/09/2026	Perceel:	24029A0370/00L000

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Geen voorkooprecht van toepassing

Legende

- Voorkooprecht van toepassing
- Geen voorkooprecht van toepassing

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

In dit uittreksel worden alle Vlaamse voorkooprechten vermeld. Conventionele voorkooprechten en eventuele federale voorkooprechten vallen buiten het toepassingsgebied van dit uittreksel en moet u opzoeken via andere kanalen.

Datum informatieve vraag

De datum waarvoor de Vlaamse voorkooprechten opgevraagd worden.

Datum opzoeking themabestand

De datum waarop het geografisch themabestand 'Vlaamse voorkooprechten' werd nagegaan of er al dan niet Vlaamse voorkooprechten van toepassing zijn op de gevraagde percelen. De resultaten m.b.t voorkooprechten zijn bijgevolg enkel geldig voor deze datum. Deze datum kan maximum 2 jaar terug in de tijd gaan i.v.m. de datum opzoeking themabestand.

Kolommen

De kolommen type, overzicht, begunstigten, begindatum bekendmaking en prioriteit worden enkel ingevuld indien er een voorkooprecht van toepassing is en de informatie gekend is.

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Digitaal Vlaanderen en op basis van het geografisch themabestand 'Vlaamse voorkeuren', erkend als authentieke geografische gegevensbron (Decreet van 25 mei 2007 houdende de harmonisering van de procedures van voorkeuren (B.S. 24/07/2007) en Besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2012 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van het decreet van 25 mei 2007 houdende de harmonisering van de procedures van voorkeuren en houdende de erkenning van het geografisch themabestand 'Vlaamse voorkeuren' als authentieke geografische gegevensbron (B.S. 10/08/2012)).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Digitaal Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001810	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Risicozones overstromingen - kaart 2017

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Controleer of het perceel (gedeeltelijk) ingekleurd is als risicozone voor overstromingen

Legende

- Nieuwe risicozone
- Bevestigde risicozone
- Geen risico meer

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Risicozones overstromingen

Risicozones zoals bepaald in het Koninklijk besluit van 20 september 2017 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 februari 2007 tot afbakening van de risicozones bedoeld in artikel 68-7 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (met betrekking tot de verzekering tegen natuurrampen).

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van de Vlaamse Milieumaatschappij en de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid, Dokter De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootchalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

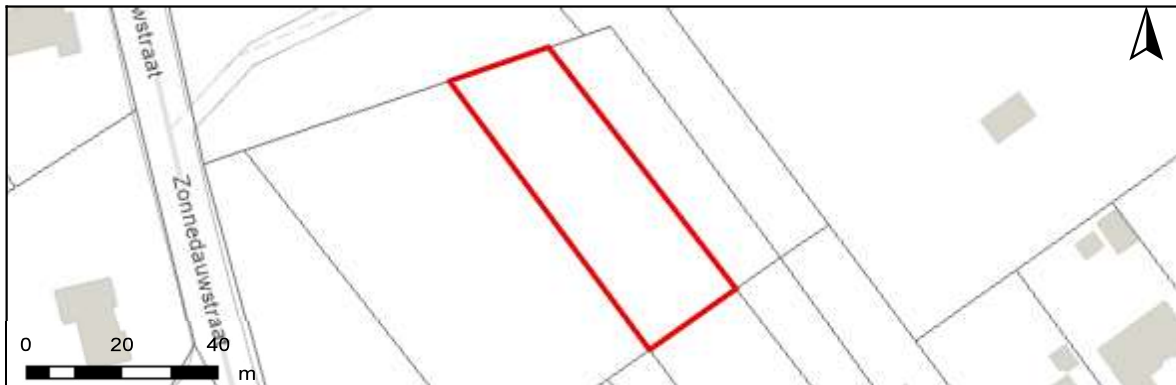
Meer info

www.integraalwaterbeleid.be
www.waterinfo.be/watertoets

OVERSTROMINGSRAPPORT 03-09-2026

Identificatie perceel en gebouwen

Gemeente	Aarschot				
Afdeling	6	Sectie	A	Perceelnummer	0370/00L000
Aantal gebouwen op dit perceel	0				
Waterbeheerder(s)	Provincie Vlaams-Brabant				

Informatie voor het volledige perceel

Parameter	Score
Perceelscore of P-score	A
Gebouwscore of G-score	ONBEKEND
Ligging in Signaalgebied	neen
Ligging in afgebakende oeverzone of afgebakend overstromingsgebied	neen
Ligging in een risicozone voor overstromingen	neen

A: geen overstroming gemodelleerd B: kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering C: kleine kans op overstromingen D: middelgrote kans op overstromingen

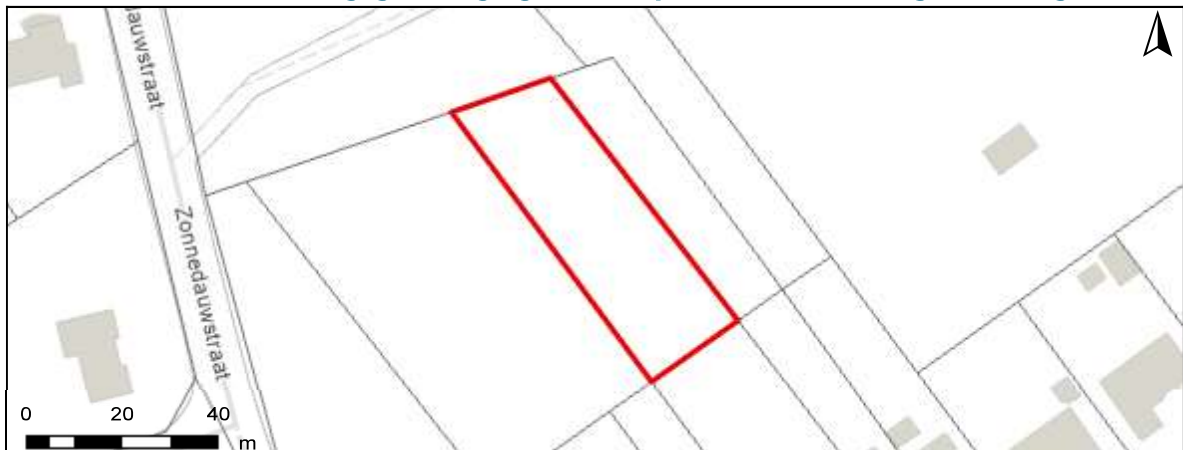
Te gebruiken symbool voor informatieplicht: geen verplicht symbool

Informatie voor de verschillende gebouwen op het perceel

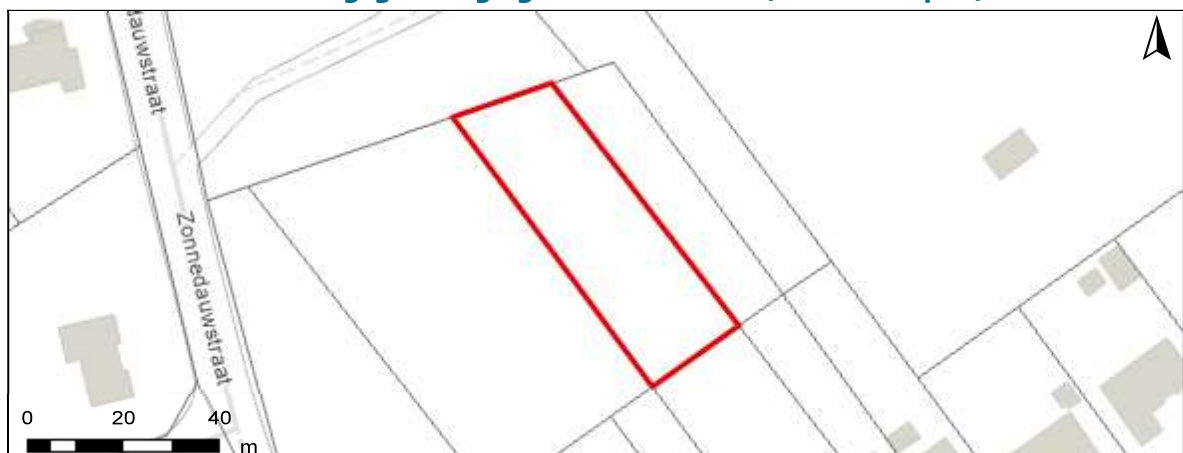
Gebouw ID	Score
-----------	-------

DETAILKAARTEN

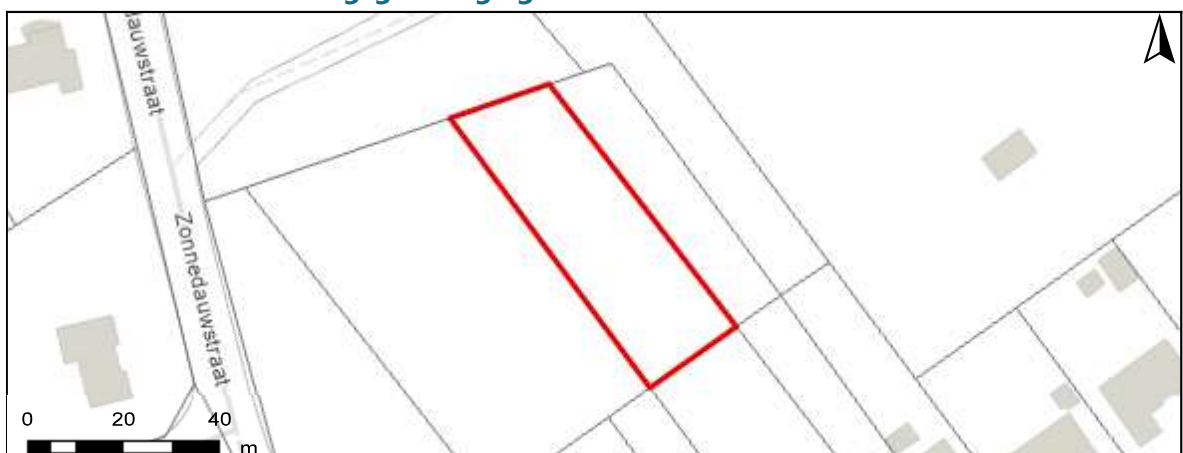
Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden pluviaal (door hevige neerslag)

Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden fluviaal (uit waterlopen)

Detailkaart Overstromingsgevoelige gebieden vanuit de zee

Legende

- A - Geen overstroming gemodelleerd
- B - Kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering
- C - Kleine kans op overstromingen
- D - Middelgrote kans op overstromingen

PERCEELSCORE

Detail overstromingsgevoeligheid perceel te Aarschot, afdeling 6, sectie A met perceelnummer 0370/00L000

Alle scores worden op basis van de overstromingskansen geanalyseerd en vervolgens wordt een score toegekend aan uw woning of perceel.

PERCEELSCORE: A

Geen overstroming gemodelleerd

Intense neerslag
Pluviaal

Vanuit waterlopen
Fluviaal

Kustoverstroming
Zee

A: geen overstroming gemodelleerd B: kleine kans op overstromingen onder klimaatverandering C: kleine kans op overstromingen D: middelgrote kans op overstromingen

Risicozones overstromingen m.b.t natuurrampenverzekering

Het perceel te Aarschot, afdeling 6, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 bevindt zich niet in een risicozone voor overstromingen.

Risicozones overstroming

- nieuwe risicozones
- bevestigde risicozones
- geen risico meer

INFORMATIEPLICHT

Wetgeving informatieplicht

De informatieplicht is opgenomen in art. 1.3.3.3.2 van het waterwetboek ofwel de gecodificeerde decreten betreffende het integraal waterbeleid. De details voor de uitwerking van de informatieplicht zijn opgenomen in hoofdstuk III/1 van het uitvoeringsbesluit watertoets.

Berekening P-score en G-score

Voor de berekening van de P-score wordt bekeken of er overlap is tussen het perceel en de drie overstromingskaarten.

Voor de berekening van de G-score wordt bekeken of er overlap is tussen één van de gebouwen op het perceel met een minimum oppervlakte van 25m² en de drie overstromingskaarten. Er wordt hiervoor een buffer van 1m genomen rond de gebouwen.

Aangezien enkel voor de G-score met een buffer wordt gewerkt, is hiervoor ook overlap mogelijk met de overstromingskaarten buiten het perceel. In dat geval wordt de P-score aangepast naar dezelfde waarde als de G-score.

Overstromingsrobuust gebouwd?

Uw woning kan zich in overstromingsgevoelig gebied bevinden, maar mogelijks is hier reeds rekening mee gehouden bij het bouwen en heeft u dus overstromingsrobuust gebouwd. In dit geval bestaat de mogelijkheid om een deskundige aan te stellen om uw score te laten aanpassen.

Signaalgebieden

Voor signaalgebieden geldt er wettelijk gezien geen informatieplicht, maar het is wel aangewezen om dit ook mee op te nemen bij de communicatie. Signaalgebieden zijn nog niet ontwikkelde gebieden met een harde bestemming zoals woongebied, die ook een belangrijke functie kunnen vervullen tijdens overstromingen. Het gaat om gebieden met een mogelijke tegenstrijdigheid tussen de huidige bestemmingsvoorschriften en de belangen van het watersysteem. Voor verschillende van deze gebieden werd beslist om een bouwvrije opgave te voorzien, omdat het risico tijdens overstromingen te groot is.

Afgebakende oeverzones en afgebakende overstromingsgebieden

Afgebakende oeverzones en overstromingsgebieden zijn in de meeste gevallen afgebakend op niet bebouwbare percelen, maar niet altijd. Het gaat om gebieden waar een recht van voorkoop geldt en waar inrichtingswerken worden voorzien in het kader van het waterbeleid.

Risicozones overstromingen met betrekking tot de natuurrampenverzekering

Risicozones zoals afgebakend volgens Koninklijk besluit van 20 september 2017 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 februari 2007 tot afbakening van de risicozones met betrekking tot de verzekering tegen natuurrampen in uitvoering van de wet op de landverzekeringsovereenkomst.

Meer info

www.integraalwaterbeleid.be

waterinfo.vlaanderen.be/informatieplicht

woningpas.vlaanderen.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001813	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is geen beschermd onroerend erfgoed

Legende

Cultuurhistorische landschappen	Monumenten
Archeologische sites	Overgangszones
Stads- en dorpsgezichten	

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter:** (detail zie bijlage)

Legende

Landschapsatlas	Archeologische zones
Landschapelijk erfgoed	Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in het erfgoedlandschap

Legende

- Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

- Bufferzones
- Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

- Gewestelijk
- Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

- Beheersplannen
- Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter:** Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

- Archeologische erfgoed elementen
- Archeologische erfgoed gehelen
- Bouwkundig erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

- Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

 Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingssites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedplaats. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïntervieweerd wetenschappelijk onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïntervieweerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's

Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek

Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroerenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootchalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van het Agentschap Onroerend erfgoed via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: leuvensesteenweg 583)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Vastgestelde inventaris

Vastgesteld gebied in de landschapsatlas: Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter

vastgesteld gebied in de landschapsatlas

Beknopte karakterisering

Typologies hoeven, landhuizen, kapellen (klein erfgoed), dijken, loofbossen, heiden, rivieren, meanders, valleien, restheuvels, donken, microreliëfvormen, open landschappen, agrarische landschappen

Beschrijving

De Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter is vastgesteld in de landschapsatlas.

Waarden

Sociaal-culturele waarde

De schildersfamilie Van Leemputten is afkomstig uit Werchter en zeer gekend voor hun schilderijen van het landelijk leven in Vlaanderen, onder meer in de Demervallei en omgeving. In de Demervallei zijn enkele restanten van scheepstrekkersvoetwegen die een tastbare herinnering vormen aan de scheepstrekkers die de boten stroomopwaarts trokken.

Esthetische waarde

De Demervallei was een grotendeels open landschap, maar dit veranderde geleidelijk in de loop van de 20ste eeuw. Het open landschap is in het noordoostelijk deel van de ankerplaats grotendeels behouden, op enkele bosjes en bomenrijen na. Ten zuiden van de Demer werden veel populierenbossen aangeplant waardoor een gesloten landschap ontstond. De Laakvallei is afwisselender en kende in de 17de eeuw reeds vele houtkanten en bomenrijen. De afwisselende landschapstypes, met soms markante terreinovergangen, leveren verrassende beelden op. Vanaf de Demerdijk is het landschap in alle richtingen te zien. Er zijn enkele fraaie zichten vanuit de vallei naar de stad Aarschot met kenmerkende kerktoren, vanaf de Eikelberg richting de vallei, in de paleomeander Putten van Fonteyn richting Tremelo en diverse zichten in en rond de historische tuinen en parken behorend bij de kastelen. De monumentale gebouwen, maar ook het klein bouwkundig erfgoed zoals kruizen en dergelijke, dragen bij tot de landschappelijke schoonheid.

Historische waarde

De Demervallei heeft door de tijd heen deel uitgemaakt van het agrarisch gebied en kende diverse gebruikswijzen. Er werd, zeker vanaf de middeleeuwen, ingegrepen op de waterhuishouding zodat de gronden konden worden ontwaterd en makkelijker gebruikt voor de landbouw. Door het rechttrekken en bedijken van de Demer vanaf de 17de eeuw, namen de landbouwkundige mogelijkheden verder toe. Eind 18de en in de loop van de 19de eeuw verdwenen geleidelijk de beemden en hooilanden om omgezet te worden in akkers. Door de grote variatie in de ondergrond en ontwatering, ontstond een gevarieerd landschap met zowel akkers als wei- en hooilanden. In de loop van de 20ste eeuw werden de natste gronden beplant met populieren. Van de constante ingrepen van de mens op de waterhuishouding, zijn vele relictten bewaard.

De schaarse bebouwing in de vallei bestond uit enkele historisch belangrijke sites. Het kasteel van Rivieren, gelegen op een zandige opduiking, bestond uit een imposante donjon behorende tot de Heerlijkheid van Rivieren (1197 eerste vermelding). Het huidige kasteel werd gebouwd in 1885 en begin 20ste eeuw werd een landschappelijk park aangelegd rond het kasteel, uitstrekkend tot Vordonkbus. Het Bruggenhof in het noordelijk deel van de Demervallei was net zoals Rivieren een heerlijkheid afhankelijk van het Leenhof van Aarschot. Het Bruggenhof werd in 1882 afgebroken. Nu is het een belangrijke archeologische site waarvan de omgrachting in het reliëf nog zichtbaar zijn. Andere relictten van het Bruggenhof zijn de toegangsweg die op een dijkje ligt en een brug over de Laak die deels uit ijzerzandsteen is opgebouwd. Dichtbij het kasteel van Rivieren werd in het eerste kwart van de 19de eeuw het kasteel Nieuwland gebouwd met rondom een vroeglandschappelijke tuin. Verder naar het westen ligt Rega's hof, teruggaand op een grote hoeve is dit kasteel begin 18de eeuw in gebruik als landhuis. In de landschappelijke aanleg van 1890 zijn nog verschillende sporen te zien van de 18de-eeuwse tuinaanleg, die wat betreft de eiland- en vijvertuinen mogelijk nog oudere elementen bevat. Het Kasteel van Fonteyn nabij Tremelo werd in de late jaren 1880 gebouwd nabij de turfputten in de fossiele meander. Twee vijvers (turfputten) werden opgenomen in het tuinontwerp.

In de valleien van de Demer en Laak zijn twee belangrijke historische hoeves gevestigd. Centraal in de Laakvallei ligt de Veldonkhoeve,

gesticht in de 12de eeuw en kwam in 1156 in eigendom van de Parkabdij te Leuven. De hoeve werd uitgebaat in functie van de veeteelt, ze hadden diverse gronden in eigendom in de Laakvallei. De perceelsstructuur van de eigendommen van de hoeve zijn goed bewaard gebleven. De structuur van de site met grachten errond, waarop de hoeve gelegen is, is zeer gaaf. De hoeve zelf werd in WOI verwoest en erna wederopgebouwd. Dichtbij aan de Laak ligt een watermolen die qua locatie teruggaat tot de 12de eeuw, maar die zelf dateert uit de 19de eeuw.

Het gehucht Zallaken is een van de weinige landelijke gehuchten aan de rand van de Demervallei die zijn oorspronkelijke structuur grotendeels bewaard heeft. De begin 20ste-eeuwse burgerwoning met dienstgebouwen heeft bouwkundige erfgoedwaarde.

In het gebied is divers klein bouwkundig erfgoed aanwezig zoals verschillende kapellen, een tweetal herdenkingsmonumenten van de Eerste en Tweede Wereldoorlog en verschillende bruggen waaronder enkele in ijzerzandsteen en de Soldatenbrug. De stationsomgeving van Gelrode vormt een gaaf geheel van begin 20ste-eeuwse gebouwen.

De Demer en Laak werden slechts op zeer weinig plaatsen doorkruist door wegen. Tot midden 19de eeuw kon men de Laak tussen Tremelo en Werchter slechts op één plaats oversteken, aan 't Schipke. De belangrijkste brug over de Demer bevond zich bij kasteel van Rivieren, tot 1830 privébezit van de heer van Rivieren. De weg ligt hier op een dijk.

Op de Eikelberg was het gericht van de hertog van Aarschot gevestigd. De hertog van Arenberg had hier een groeve om ijzerzandsteen te winnen. In de Liedeberg is een groeve waar in de jaren 1934-1938 ijzerzandsteen werd gewonnen voor de hoogovens in Duitsland.

De valleien van de Demer en Laak hebben een hoge archeologische potentie. Vele vondsten tonen de aanwezigheid van prehistorische sites (steen- en ijzertijd) aan en op enkele plaatsen werden Romeinse en middeleeuwse vondsten gedaan. Langs de Demer waren op verschillende momenten verdedigingswerken aanwezig zoals schansen en een verdedigingstoren die thans verdwenen zijn. Nabij 't Schipke was rond 1600 een motte gelegen waarvan bovengronds geen sporen bewaard bleven.

Natuurwetenschappelijke waarde

De Demervallei is de meest oostelijke uitloper van de 'Vlaamse Vallei'. Gedurende lange tijd vormde de Laakvallei de watervoerende vallei van de Demer, tijdens deze periode werden de paleomeanders van Vorsdonk-Turfputten en Putten van Fonteyn gevormd. In deze meanders vormde zich een veenlaag die in de 20ste eeuw werd gewonnen, de plekken waar het veen niet is gewonnen vormen een bijzonder bodemarchief. De Demervallei kent een gering verval, waardoor er talrijke meanders gevormd zijn. Vanaf de 17de eeuw werd de rivier rechtgetrokken waardoor er veel afgesneden meanders achterbleven langs de rivier. De Laak is nooit zoals de Demer rechtgetrokken en kent daardoor nog een licht meanderend verloop. Door de rivieractiviteit in zowel de Demer- als Laakvallei, zijn er op vele plaatsen reliëfverschillen ontstaan, bijvoorbeeld waar de valleirand werd onderspoeld. Daarnaast zijn er talrijke zandige opduikingen tussen de natte veen- en kleibodems en die een aantrekkelijke plaats vormden voor bewoning. De natte valleien zorgen bovendien voor een goede bewaring van het kennisarchief over het landgebruik van de prehistorische mens. Langs de Demer en Laak strekken zich restanten uit van een voormalig uitgestrekt beemdenlandschap met waardevolle vegetaties. De reliëfverschillen, de bodemkundige en de hydrologische variatie in de vallei (kleigronden, laagveen, zandige opduikingen en gradiënten er tussen) vertalen zich in een grote diversiteit van fauna en flora (verlandings- en graslandvegetaties, struweel- en bosbiotopen). Van uitzonderlijke natuurwetenschappelijke waarde is het gebied Vorsdonk-Turfputten, die onder invloed staat van kwelwater uit de getuigenheuvels en waardoor er zeldzame en goed ontwikkelde vegetatietypes voorkomen. De helft van het gebied is bovendien historisch bos, wat uniek is voor de ligging in een riviervallei. Op de getuigenheuvels Eikel- en Liedeberg is de Formatie van Diest waar te nemen, waaronder in de voormalige ijzerzandsteengroeven en in de flanken van de holle wegen. In de 's Hertogenheide komen landduinen en andere zandgronden voor waar zich een diverse vegetatie op heeft ontwikkeld. Het gebied heeft grote geopatrimoniumwaarde: vindplaats pleistocene fauna, ijzerzandsteengebruik en een geologie die informatief is.

Ruimtelijk-structurerende waarde

De riviervalleien van de Demer en Laak zijn de meest structurerende elementen in het landschap tussen Aarschot en Werchter. De doorgaande wegen lopen allemaal parallel aan de rivier en slechts op enkele plaatsen kan de doorsteek worden gemaakt. Het is een groot open ruimtegebied binnen een dichtbebouwde omgeving.

Is de aanduiding van

- **Aarschot, Gelrode (Aarschot), Betekom (Begijnendijk), Rotselaar, Werchter (Rotselaar), Tremelo (Tremelo)** De Demervallei van Aarschot tot Werchter is een belangrijk open ruimtegebied van Vlaanderen. Binnen de vallei zijn vele kleine reliëfverschillen die gevormd zijn in de historische riviervallei. Ook zijn er verschillende zandige opduikingen waar reeds in de steentijd bewoning was en waar op enkele plaatsen hoeves en later kastelen zich op vestigden: hoeve NieuwMand, Kasteel NieuwMand, Kasteel van Rivieren, Rega's hof en het Bruggenhof. Ten zuiden van de vallei liggen enkele Diestiaanheuvels.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10260>

Beschermingsbesluiten

- **Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter** - <https://id.erfgoed.net/besluiten/5333>
Vaststellingsbesluiten

Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter

Beknopte karakterisering

Typologies landgoederen, hoeven, landhuizen, kapellen (klein erfgoed), dijken, loofbossen, heiden, rivieren, valleien, restheuvels, donken, microreliëfvormen, open landschappen, agrarische landschappen, afgesneden meanders, paleomeanders, landhuizen, meanders, valleien, rivieren, donken, microreliëfvormen, agrarische landschappen, gemengde bossen, onverharde wegen, houtkanten, bomenrijen, ontwateringsgrachten, dijken, steengroeven, restheuvels, holle wegen, bossen, heiden, ijzerertswinning, onverharde wegen, hakhoutstoven, meanders, microreliëfvormen, valleiranden, donken, agrarische landschappen, houtkanten, graslanden, onverharde wegen, hoeven, ontwateringsgrachten, rivierduinen, hoeven, bruggen, bomenrijen, houtkanten, paleomeanders, veenafzettingen, veenwinning, vijvers, steilranden, bossen, agrarische landschappen, kastelen, paleomeanders, steilranden, bossen, heiden, veenafzettingen, onverharde wegen, microreliëfvormen, gehuchten, burgerhuizen, onverharde wegen, knotbomen, individuele bomen, duinen, rabatten

Beschrijving

Het gebied omvat de Demer- en Laakvallei van Aarschot tot Werchter. Tot voorbij Betekom lopen zowel de Demer en de Laak door dezelfde vallei. De Demer loopt centraal door deze vallei. De Laak volgt de noordzijde van de Demer en buigt bij Betekom naar het noorden om direct achter de woningen bij Geetsvondel in een eigen vallei verder te stromen en uit te komen ten noorden van Werchter. De Demervallei eindigt juist ten zuiden van de dorpskern van Werchter waar ze in de Dijle stroomt. De Laak stroomt ongeveer 2,5 kilometer noordwestelijker in de Dijle nabij Ninde.

Fysische geografie

De Demer- en Laakvallei vormen de overgang tussen de Zuiderkempen in het noorden en het Hageland in het zuiden. De Zuiderkempen worden gekenmerkt als een vrij vlak, zandig gebied (plaatselijk verstoven tot duinen) die de noordelijke zijde van de Demer- en Laakvallei begrenst. Het Hageland is een heuvelland, gedomineerd door een aaneenschakeling van quasi parallelle langgerekte

heuvelruggen uit ijzerzandsteen (zie thema '[Diestiaanheuvels in het Hageland](#)' voor ontstaansgeschiedenis) die globaal volgens een noordoost-zuidwest richting verlopen en waarvan de hoogtes naar het noorden toe geleidelijk afnemen. Deze heuvels zorgen voor een waarneembare scherpe overgang naar de vallei. Ten westen van de Heikantberg komen deze heuvels niet voor, hier vormen stuifzandruggen de zuidelijke grens met de vallei.

De Eikel-, Liede- en IJzerenberg zijn de toppen van een dergelijke Diestiaanheuvels, die naar het oosten en westen toe verder doorlopen, maar die voor de overige delen grotendeels bebouwd zijn. Deze heuvels liggen tegen de Demervallei aan zorgen voor een scherpe overgang naar de Demervallei. Over 200 meter is het hoogteverschil bijna 40 meter. De heuveltoppen zijn bebost met hier en daar heiderelicten. Tussen de heuvels liggen die ingesneden holle wegen. Vanaf de heuvels zijn hier en daar zichten richting de Demervallei.

De 's Hertogenheide ligt ten oosten van de Eikel- en Liedeberg en bestaat deels uit de Diestiaanheuvel die zich verder uitstrekt. Het gebied kenmerkt zich door een uitgesproken reliëf. Dit is vooral het gevolg van de aanwezigheid van zowel de Diestiaanheuvel als de landduinen. Deze duinen zouden tijdens het Boreaal gevormd zijn door opstuiving van het snel opgedroogde en/of droog bevroren zand langs de belangrijkste rivieren (Demer).

De Diestiaanheuvels kennen grote variatie aan biotopen doordat er grote verschillen in hydrografie voorkomen. De ijzerzandsteenbanken zijn weinig doordringbaar voor water waardoor op sommige plaatsen natte zones ontstaan en op andere juist droger zijn. Bovendien is de beschutte noordhelling over het algemeen vochtiger dan de warme zuidhelling. Aangezien de heuvels voor lange tijd (deels) onder heide lagen, zijn nu nog veel relictten van de heide en heischrale graslanden terug te vinden zoals op de westelijke punt van de Eikelberg of in de 's Hertogenheide. Ook zijn er relictten van hakhoutstoven (eiken en kersenhakhout op de Eikelberg) en oude bomenrijen te zien.

Het ontstaan van de Demer- en Laakvallei is sterk met elkaar verbonden, de Demer vormde namelijk zowel de huidige riviervallei als ook de vallei van de Laak. In het laatglaciaal liep zowel door de Demer als door de Laakvallei een vlechtend riviersysteem. Op een gegeven moment werd de huidige Demervallei ten zuiden van Werchter verlaten en liep enkel door de Laakvallei een rivierloop. Tegen het eind van het laatglaciaal waren de meanders van Vorsdonkbos-Turfputten en Putten van Fonteyn gevormd. Tijdens het atlanticum stroomde zowel door de Laak- als de Demervallei een diffuse rivier. Door ophoging van de bedding van de Laak werd deze verlaten en werd de huidige Demervallei de hoofdvallei. Vanaf het Subboreaal volgde de rivier dan ook zijn huidige vallei. Tijdens deze periode sneed de rivier zich in een bedding in en door de toegenomen suspensielading nam de meandering van de rivier toe en kreeg ze min of meer haar huidige uitzicht (zeer hoge sinuositeit). Vanaf het alleröd groeit met name in oude verlaten meanders en stroomgeulen veen. Tijdens het atlanticum stopte de veengroei vrijwel overal doordat het afgedekt werd door sediment. Vanaf het subatlanticum kon de veengroei lokaal opnieuw opstarten. De gehele alluviale vlakte van de Demer (en Dijle) kan worden beschouwd als oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Een essentieel kenmerk van deze vallei zijn de vele zandige opduikingen of donken gevormd tijdens het pleistoceen. Deze ontstonden tijdens de laatste ijstijd wanneer het zand tussen de rivierarmen kon opwaaien. De gronden rondom deze donken vulden zich met alluviale afzettingen waardoor de donken zelf uitsteken boven deze vlakte. Deze zandige gronden waren uitermate aantrekkelijk voor bewoning en waren daarom de plaats waar nederzettingen zoals Werchter ontstonden of kastelen zoals ter Rivieren en de hoeves Veldonk en Nieuwland zich vestigden. Andere (kleinere) donken zijn herkenbaar op historische kaarten en in het landschap door het afwijkende landgebruik (akker in plaats van grasland). De donken en de valleiranden maar ook de eigenlijke vallei werden in de prehistorie (steen- en ijzertijd) bezocht en tijdelijk bewoond. De vallei was op die momenten droger en geschikt voor (tijdelijke) bewoning.

De rivieractiviteit heeft als resultaat dat er vele kleine hoogteverschillen zijn ontstaan. Vaak komen deze hoogteverschillen overeen met verschillen in de ondergrond, bijvoorbeeld door onderspoeling van de valleirand en de randen van donken, waardoor het verschil tussen de iets hogere gronden en de iets lagere gronden bovendien versterkt werd. Deze hoogteverschillen gaven daardoor vaak aanleiding tot de aanleg van perceelsgrenzen, grachten, enzoverder. Hierdoor werden deze vormen geaccentueerd en versterkt. Deze lijnen volgen vaak de natuurlijke vormen in het landschap waardoor in dit deel van de Demervallei veel kronkelende percelen voorkomen. De geomorfologie was op verschillende plaatsen sturend in de vorming van de percelen.

Binnen deze ankerplaats komen twee paleomeanders: Vorsdonkbos-Turfputten en de Putten van Fonteyn. Bijgevolg is dit gebied zeer belangrijk voor de studie van de vorming, evolutie en geomorfologie van de Demer en Vlaamse Vallei. Deze meanders zijn qua omvang veel groter dan de meanders van de huidige rivier en kennen opvallend reliëf. De paleomeanders kenmerken zich door de grote ronding met daarin stroken zeer vochtig of venig alluvium.

De paleomeander Vorsdonk-Turfputten bestaat voor ongeveer een kwart van het gebied uit moerassig laagveen, de helft wordt ingenomen door hydromorfe alluviale kleigronden en nog een kwart door zandige gronden. Het complex van veengronden is qua oppervlakte het grootste van de Demervallei. De dikte van het laagveen varieert zeer sterk volgens het oorspronkelijk patroon van geulen en donken. Binnen de meander liggen hogere zandige gronden die boven de jonge kleiige sedimenten uitsteken. Dit kunnen restanten zijn van oudere zandige rivierbeddingen of ontstaan zijn door afzetting van zandig sediment tijdens de verplaatsing van de meander (kronkelwaard) of opgewaaid zijn uit de regelmatig droogvallende rivierbeddingen (donken). Op één van deze hoge gronden liggen de kastelen van Rivieren en Nieuwland. Ook het Vorsdonkbos ligt op een zandige bodem. In het bos is een grote variatie in ondergrond zichtbaar en ook het reliëf is sterk golvend. Doordat deze grond lange tijd onder bos heeft gelegen is er geen vervlakking opgetreden, zoals mogelijk wel op andere plaatsen in de vallei. Door deze merkwaardige hoogteverschillen heeft zich een zeer waardevolle flora (en fauna) ontwikkeld. In de natte geulen worden voorjaarsbloeiërs aangetroffen en op de zandige koppen ligt beukenbos. De ligging van de paleomeanders werden aangegrepen om grachten in aan te leggen, zoals rond het voormalige boscomplex. Er zijn veel scherpe taluds die waarschijnlijk in hoofdzaak van natuurlijke oorsprong zijn. Volgens de Ferrariskaart bestond het gebied Vorsdonk - Turfputten op het einde van de 18de eeuw voor ongeveer de helft uit drassige weiden, vaak opgedeeld door houtkanten, en de rest uit bouwland en voornamelijk bos, meer bepaald hoogstammig bos of kreupelhout. De omliggende zandige

Demerterrassen en de Eikelberg zijn met heide of bos begroeid. Tot in de 20ste eeuw werd het Vorsdonkbos grotendeels omringd door wei- en hooilanden, zelfs de trilvenen werden gebruikt voor hooiproductie. Rond 1950 werden stelselmatig percelen beplant met populieren waardoor het nu een bos binnen een bos is. In het historisch boscomplex zijn er nog slingerende padenstructuren aan en kenmerkende boomsoorten die onderdeel uitmaakten van de parkaanleg van eind 19de eeuw die hoorde bij het kasteel van Rivieren. In de permanent natte oude rivierarmen kon een veenlaag ontwikkelen die later werd ontgonnen. Tot het begin van de 19de eeuw was dit een kleinschalige activiteit want het laagveen was, in vergelijking met andere veengebieden, moeilijker ontginbaar. Op het einde van het Ancien Regime werden de eigendommen (tot dan toe eigendom van kerkelijke instellingen) verkocht aan privépersonen die de veenlagen systematisch ontgonnen. Vooral in de periode 1812-13 werden vergunningen afgeleverd om in Gelrode turf te steken. De percelen met veen waren op dat moment vooral in eigendom van personen van buiten de gemeente, die weinig rekening hielden met de verminderde landbouwopbrengsten, maar vooral op korte termijn een zo'n groot mogelijk winst op de gronden wilden halen. In 1830 was het meeste turf waarschijnlijk al uit de percelen verwijderd. Het veen werd op deze natte plaatsen uitgebaggerd en na afloop bleven waterplassen achter die in de loop van de tijd moerassig werden en ondertussen zijn verland. Slechts op enkele plaatsen liggen nog open putten, die soms in functie van recreatie open gehouden worden. De verdwenen turfputten blijven nog zichtbaar in het microreliëf.

In deze omgeving liggen ook tientallen bomputten die werden gevormd tijdens het luchtbombardement van 9 mei 1944. Doel van de bommen was het spoorwegknooppunt Aarschot, maar veel bommen kwamen op enkele honderden meters van het spoor terecht waardoor open waterplassen ontstonden. In de loop van de tijd zijn deze kraters, die slechts tot tien meter in diameter zijn, verland. Sommige werden recent terug open gemaakt in functie van natuurontwikkeling. De oude turfputten en bomkraters, die een grote diversiteit aan verlandingsstadia kennen, kenmerken zich door een zeer diverse en waardevolle vegetatie. Helaas zijn sommige turfputten omgezet in visvijvers of volgestort. Door onderspoeling ontstond een zeer scherpe overgang van de paleomeander naar de hoog oprijzende ijzerzandsteenbergtop van de Eikel- en Liedeberg. Doordat Vorsdonk-Turfputten onderaan deze berg ligt, staat het gebied sterk onder invloed van kwel. Het kwelwater uit de Diestiaanheuvels is zuur en ijzerrijk en kan hier in contact treden met dieper gebufferd kwel uit de Formatie van Brussel waardoor een variatie aan water ontstaat met zeldzame en goed ontwikkelde vegetatietypes zoals oligo- tot mesotroof elzenbroekbos, kleine zeggevegetaties, dottergraslanden en graslanden met eigenschappen van blauwgraslanden. Deze vegetaties hebben last van de verdroging van de vallei die sinds de jaren 1970 te merken is.

De meander van de Putten van Fonteyn is een mooi voorbeeld van een meander waarbij de meanderkern intact bewaard bleef na de nekdoorbraak. De meander heeft zich ingesneden in de dekzanden en stuifduinen bij Tremelo dorp. De bedding van de rivier was diep ingesneden en heeft een breedte van ongeveer 20 meter en een diepte van 3-4 meter. De kern van de meander bestaat uit kleihoudende lemige fijne zanden, dit zijn fluviaal herwerkte kleihoudende dekzanden die soms nog afgedekt zijn door een laagje stuifzanden. Op deze zandgronden vestigde het kasteel zich en werden woningen gebouwd. De overgangen tussen de zandgrond en de omringende oude rivierarm zijn scherp (hoogteverschil tot 1,5 meter) en duidelijk herkenbaar op terrein. Doordat het veen uit de paleomeander gewonnen werd, is de structuur nog duidelijker afgetekend geraakt. In de oude rivierbedding liggen de vijvers op een rij. Vanaf de 18de eeuw werd het veen uit de meander gewonnen. Op de Joriskaart (1759-1775) en de Kabinetskaart de Ferraris (1770-1778) zijn enkele kleine turfkuilen zichtbaar. Op het primitief kadaster (1819) verschijnen de huidige grote putten. Mogelijk dateert deze ontginning uit dezelfde periode als de Turfputten te Gelrode (1812-13). De hoger gelegen zandgronden werden tot in de 20ste eeuw voornamelijk gebruikt als landbouwgronden, de huidige bossen die deze gronden deels bedekken dateren van het midden van de 20ste eeuw. Rond de bossen liggen er nu nog akkers en weilanden. Ten oosten van deze meander ligt de Britspoelbeek die tevens een paleomeander beschrijft, echter deze is minder uitgesproken en meer aangetast door recente bebouwing en dergelijke dan die van de Putten van Fonteyn.

De eigenlijke valleibodems van de Demer bestaan uit kleiige gronden met hier en daar een zandige opduiking (donken). De meeste alluviale kleigronden worden als matig gleyig bestempeld, herkenbaar aan bruinachtige roestvlekken omwille van de aanwezigheid van gereduceerde ijzerionen. In oorsprong waren deze gronden zeer nat. Door drainage en de bedijking van de Demer zijn ze nu geschikt voor veeleisende gewassen en weiden, hoewel ze in winter en lente soms wateroverlast te verduren krijgen. Ten zuiden van de Demer liggen waterrijke, kleiige komgronden. Deze bodems nemen grote oppervlakten in ten westen van de Wingemonding, evenals in Vorsdonk en aan de voet van de Heikantberg, waar ook nog veenbodems of zeer sterk gleyige gronden op klei met veensubstraat op geringe diepte voorkomen. Onder invloed van uittreidend kwelwater aan de voet van de Diestiaanheuvels kon het veen groeien. De Laakvallei is vergelijkbaar met het noorden van de Demervallei. De bodem bestaat voornamelijk uit kleigronden en is relatief droog doordat de Laak niet langer natuurlijk gevoed wordt door de Demer en er dus weinig water wordt afgevoerd. Er komt een zeer afwisselend landgebruik voor (akkers, weilanden, bos). Er is redelijk wat reliëf in de laakvallei, verschillende zijbeekjes zoeken hun weg tussen de donken door waardoor er ook steilrandjes voorkomen.

Fauna en flora

In de Demervallei tussen Aarschot en Werchter vinden we een zeer rijke flora, in de periode 1975-1984 werden er 455 soorten vaatplanten genoteerd, waarvan drie kwart alleen al in het gebied Vorsdonkbroek-Turfputten aangetroffen werden (zie verder). Ook in andere delen van de vallei werd een grote soortendiversiteit vastgesteld. De meest soortenrijke gedeelten stroomafwaarts van Vorsdonk zijn deze waarin belangrijke concentraties van afgesneden meanders voorkomen, namelijk tussen Blaasbroek en de Wingemonding. De natuurwaarde wordt vooral bepaald door de bodemgesteldheid en de grote variatie in nat-droog. Bovendien ligt het gebied op de grens van het Kempisch en het Brabantse district waardoor beide soortengroepen er voorkomen.

Bij een telling van de plantensoorten in het gebied Vorsdonk - Turfputten (1993) bleken onder andere circa 425 soorten vaatplanten voor te komen. Deze unieke botanische rijkdom kan verklaard worden door de (reeds beschreven) variatie in bodemgesteldheid en waterhuishouding, geconcentreerd op een relatief kleine oppervlakte, het sterk gedifferentieerd beheer en de invloed van opeenvolgende exploitaties in het verleden. De thans verdwenen of bedreigde plantensoorten zijn kenmerkend voor de actief beheerde milieus van hooiland, trilvenen, turfputten en dergelijke. Deze half-natuurlijke vegetaties worden vanaf de jaren 50 van de 20ste eeuw

systematisch omgezet in populierenplantages of verruigen en groeien dicht met opslag van bomen en struiken. Een andere mogelijke verklaring is de hydrografische situatie: de Demer bracht uit haar grote ontwateringsgebied sterk verschillende bodemsoorten en diasporen mee en heeft deze verspreid met haar alluvium. De soortenrijkdom houdt mogelijk ook verband met het samenkomen van drie grote plantengeografische districten, met name het Kempense (zandstreek), het Brabantse (leemstreek) en het Vlaamse district (de alluviale vlakte van de Vlaamse vallei), waardoor vele typische floraelementen uit deze districten samen voorkomen. Diverse soorten vinden hier de uiterste grens van hun verspreidingsareaal; de Brabantse soorten zijn enigszins in de meerderheid.

Uit de floralijst van Vorsdonk-Turfputten blijkt dat 30 van de 42 voor de Belgische voorgestelde socio-ecologische groepen vertegenwoordigd zijn. De planten van heiden, venen, schraallanden en kalkmoerassen zijn vrij sterk vertegenwoordigd met:

- Planten van voedselrijke waterbiotopen resten nog in niet verlande open waterpartijen van turfputten, bomkraters, sloten en één weinig intensief gebruikte visvijver. De vennen op de zandige donken zijn dichtgegroeid met opslag van houtgewassen zonder kruidlaag. De recente visvijvers worden intensief onderhouden en zijn nagenoeg vegetatieloos.
- De open verlandingsvegetaties langs de oude turfkuilen, sloten en plassen zijn door bosvorming of door vergraving herleid tot fragmenten van de vroegere situatie. Trilvenen, een voor Vlaanderen uitzonderlijk fenomeen, worden nog door enkele soorten aangeduid. Rietvegetatie komt slechts op één plaats in dit gebied voor. Op enkele plaatsen groeien, op de grens van hun areaal, nog typische Brabantse soorten.
- Tot het einde van de jaren 60 van de 20ste eeuw maakten de graslandvegetaties nog meer dan de helft van het gebied uit. Het betrof toen verspreide, kleine percelen op vochtige tot natte bodems. De meeste van deze percelen werden sindsdien beplant met populieren of verruigden en verdwenen onder spontane bosopslag. Enkele goed bewaarde voorbeelden van dit vegetatietype komen voor op natuur-technisch beheerde percelen.
- Fragmenten droge heide zijn nog aanwezig op de zandige donken.
- Naast uitgebreide struwelen komen in de Turfputten ook goed ontwikkelde gagelstruwelen voor. Wilde gagel bereikt hier een van de zuidelijkste groeiplaatsen in Vlaanderen. Gagelstruwelen behoren tot de meest typische, maar ook sterkst bedreigde vegetatietypes van de Kempen.
- De donken zijn grotendeels begroeid met bos, plantensociologisch te duiden als eiken- (*Quercus*), berken- (*Betula* of beukenbos (*Fagus sylvatica*), met onduidelijke overgangen naar essenbos (*Fraxinus excelsior*). De struik- en kruidlaag is zeer soortenrijk. In het Vorsendonkbos zitten verschillende Brabantse plantensoorten op de grens van hun areaal. Oud en zeer goed ontwikkeld elzenbroek (*Alnus*) vormt de belangrijkste bosvegetatie in het gebied. Het landschap Vorsdonk - Turfputten bevat één van de belangrijkste relictten van het matig voedselarme, grondwatergebonden elzenbroek in Vlaanderen.

In het gebied Vorsdonk-Turfputten komen een groot aantal diersoorten voor. Door het moerassig en ondoordringbaar karakter van een groot gedeelte van het gebied is er de nodige rust voor het herbergen van een rijk vogelbestand. Opmerkelijke vogels vinden hier hun broedplaats in Vlaanderen. Wat betreft de insecten zijn enkel de waarnemingen van enkele voor Vlaanderen sterk bedreigde vlindersoorten bekend. Voor reptielen en amfibieën zijn er observaties van levendbarende hagedis, hazelworm en kamsalamander. De oorspronkelijke piscifauna is door het dichtgroeien en de overschaduwning of vernieling van sloten en turfputten grotendeels verdwenen. Vanuit de sterk vervuilde Demer vinden geen migraties van vissoorten meer plaats. In dit gebied werden enkele minder algemene soorten van zoogdieren waargenomen, met name hermelijn, bunzing, ree en diverse soorten vleermuis.

Cultuurhistorie

Waterhuishouding en -beheer

Sinds het einde van de laatste ijstijd is de Demervallei reeds enkele meters opgehoogd door sedimentatie en veengroei. De Demer was een sterk meanderende rivier die zich constant verplaatste in de brede vallei en waarvan in het huidige landschap nog verschillende sporen zichtbaar zijn. Door de ontbossingen in de middeleeuwen namen de overstromingen in de riviervalleien toe (door toegenomen sedimentatie en piekafvoeren). Vanaf het eind van de 15de eeuw werden er ingrepen doorgevoerd om de waterafvoer te verbeteren en de bevaarbaarheid te garanderen: de bedding werd geruimd, de rivier werd verbreed (tussen Zichem en Werchter) en er werd een dijk aangelegd van 1,5 meter hoogte. Tot de aanleg van de spoorlijn Hasselt-Leuven in 1865, gebeurde het voornaamste vervoer van goederen via de Demer. De Demer vormde een belangrijke schakel tussen de Maas en het Rijngebied. Onder andere door het wisselende debiet was de rivier echter moeilijk bevaarbaar. Het hoogtepunt van de scheepvaart op de Demer moet in de middeleeuwen geweest zijn. Maar ook in 1886 passeerden er nog 525 boten in Aarschot. Schepen werden stroomopwaarts getrokken door scheepstrekken en paarden en stroomafwaarts voeren ze mee met stroom of met zeilen. In elke belangrijke plaats waren scheepstrekken die een deel van de rivier onder zijn bevoegdheid hadden (bijvoorbeeld Werchter tot Betekom, Betekom tot Aarschot). Vanaf de 17de en vooral in de 18de eeuw werden de meeste rechttrekkingen van de Demer doorgevoerd. Tussen 1778 en 1850 gebeurden nog verschillende radicale ingrepen maar daarna nog slechts enkele. De kaart van Vandermaelen komt dan ook nagenoeg overeen met de huidige situatie. De rechttrekkingen zorgden er echter juist voor dat de capaciteit van de Demer kleiner werd en het overstromingsrisico toenam. In de 20ste eeuw waren er nog verschillende grote overstromingen en daarom werd de Demer stroomafwaarts van Diest grondig heraangelegd. De werken ter uitvoering van het plan, dat ingenieur Roovers van Openbare Werken in 1959 maakte, vonden plaats tot 1980. Het plan hield in dat de rivier niet langer voor scheepvaart geschikt moest zijn (rond 1935 was er geen vervoer meer over de Demer), maar vooral voor waterafvoer ingericht: de bedding werd verdiept, de dijken heraangelegd en versterkt en nog enkele meanders werden rechtgetrokken. In de periode 1976-1980 gebeurden nog een tweetal bochtafsnijdingen, één ter hoogte van de Heikantberg en één bij het kasteel van Nieuwland. In de jaren 1990 werd op de Demerdijk een geasfalteerd fietspad aangelegd.

Door de rechttrekkingen en bedijkingen is de relatie tussen de rivier en de alluviale vlakte verstoord geraakt en veranderde de hydrologie van de vallei sterk. De gronden werden niet langer bedreigd door overstromingen en het water werd sneller afgevoerd. In het

verleden werd het Demerwater gebruikt voor bevoeiingen waardoor jaarlijks een vruchtbaar laagje slib op de gronden werd afgezet. Bovendien werden de gronden in de zomer nat gehouden door het water vast te houden met regelbare constructies. Door de grote werken aan de Demer verdwenen deze constructies en werd alleen nog water afgewaterd naar de Demer. De vallei verdroogde daardoor, met als gevolg dat de gronden beter geschikt voor intensievere landbouw werd, maar de kenmerkende beemden verdwenen.

Om ervoor te zorgen dat de natte valleibodems begaan- en bewerkbaar waren en de gehuchten veilig waren tegen overstromingen, werden verschillende waterlopen gekanaliseerd en gegraven. Dit waren vaak deels natuurlijke waterlopen en deels door de mens aangelegde waterlopen. In natuurlijke vorm waren dit kleine riviertjes die noodgedwongen een eind parallel met de Demer stroomden totdat het niveauverschil was weggewerkt en de lozing op een natuurlijke wijze kon gebeuren. Later kregen ze veelal het toponiem laak of leibeek mee. De Grote Laak is de belangrijkste en werd gevoed vanuit de Demer bij Aarschot en leidde bij hoge waterstanden een deel van het water via het noorden af. Om de afwatering optimaal te maken werden de laken (en andere afwateringsgrachten zoals Leibeken) veelal rechtgetrokken, verdiept, omgeleid, etc. De Leibeek, die vanaf Zallaken ten zuiden van de Demer loopt, heeft duidelijk een ontwaterende functie. Omdat de gronden ten zuiden van de Demer lager liggen, moet de Leibeek over een lengte van 4km parallel tot aan de Winge om daar in de Demer te stromen. Het deel ten zuidwesten van de Winge wordt door een nieuwe Leibeek ontwaterd. Deze Leibeken ving het kwelwater op en geleiden dit door de broeken heen om op de Demer af te wateren. Langs de Laak zien we ook een aantal beken met vergelijkbare functie: Zwarte Beek, Kleine Laak, Moutlaak, Bruggelandenbeek en Britspoelbeek. Een opvallende kleine beek was de Wijp/Wijpe. Deze waterloop vormde ongeveer 1 kilometer ten westen van Betekom een openwaterverbinding tussen de Demer en de Laak. Dit beekje vormde tevens de gemeentegrens tussen Betekom en Werchter maar verloor haar functie, waarschijnlijk door de afsnijding van een meander van de Demer. Door het slingerende verloop van de beek liep de gemeentegrens zeer onregelmatig. Kort voor het midden van de 19de eeuw werd de grens grotendeels rechtgetrokken, en de Wijpe werd deels weggeploegd. De Wijpe is zeer vaag nog in het reliëf van de akkers en weilanden te zien.

De Laak zelf is nooit in dezelfde mate aangepakt als de Demer. Rechttrekkingen komen er niet voor, enkel zijn er hier en daar kleine dijkjes aangelegd. Maar door de rechttrekkingen en bedijkingen van de Demer (1974) raakte de Laak wel haar natuurlijke wateraanvoer kwijt. Doordat de wateraanvoer vanaf dat moment enkel bestond uit afval- en regenwater, is de oeverzone verruimd en is de natuurwaarde sterk achteruit gegaan. Er worden inspanningen geleverd om de beek weer volledig watervoerend te maken.

Landgebruik in de riviervallei

Het historisch landbouwgebruik in de ankerplaats had een aantal specifieke kenmerken. In de prehistorie zal een deel van het landschap reeds ontgonnen zijn door de mensen die op dat moment het gebied bewoonden. Gedetailleerde gegevens over het landgebruik in deze periode is echter niet voor handen. Vanaf de middeleeuwen blijkt uit archiefstukken dat de valleien ontgonnen werden in functie van de landbouw. De Veldonkhoeve bijvoorbeeld werd gesticht om gronden in de Laakvallei te ontginnen en uit te baten. De meeste valleigronden waren zeer nat en werden daarom voornamelijk ingezet als hooiland met nabegrazing. De donken met een zandige bodem, konden wel worden gebruikt voor akkers. Vanwege de vele overstromingen bleven de valleien vrij van bebouwing. Enkel op droge donken kon men zich permanent vestigen, zoals het geval was voor de Veldonkhoeve, Kasteel van Rivieren en later ook hoeve NieuwMand.

Op het einde van de 16de eeuw was het valleilandschap van de Demer tussen Werchter en Aarschot zeer open. Dit hield verband met het gemene gebruik van de broeken, waar de dieren nadat het hooi geoogst was, vrij konden grazen, deze situatie kwam tot 1950 plaatselijk voor. Een aantal toponiemen komen in dit gebied veelvuldig voor. De toponiemen broek en beemd werden gebruikt voor gronden die regelmatig konden overstromen en gebruikt werden als hooiland en weide. De beemden waren in oorsprong geprivatiseerd en werden niet gemeenschappelijk gebruikt. Zo werden de meeste gronden rond de Veldonkhoeve met bempt aangeduid en ook een aantal gronden in de omgeving van Rivieren. De broeken waren in tegenstelling tot de beemden wel in gemeenschappelijk gebruik, bijvoorbeeld het Helligter Broek en Hulst Broek. Niet overal had men grote gebieden in gemeenschappelijk gebruik, zo waren er in Gelrode in 1597 slechts drie bunder (3,9 hectare) gemeenschappelijke weide. Betekom had twee weiden waar de bevolking, nadat het hooi eraf was gehaald, hun dieren mocht laten grazen, het Streijtelbroeck (7 bunder = 9,1 hectare) en het Kerkebroeck (1 bunder = 1,3 hectare). De eussels overstroonden niet en werden veelal als weiland gebruikt, oorspronkelijk werd de benaming gebruikt voor gronden van de feodale heer, zo hoorde het Boeschot Eussel reeds in 1428 tot de eigendommen van Rivieren. Het toponiem Olifant, nu ook de benaming van een cluster weekendverblijven, is afkomstig van een aantal vissers die er in 1786 het bovenste deel van een 'olifantenhoofd' (mammoet) opvisten. In de Demervallei en omgeving zijn nog verschillende andere restanten gevonden van Pleistocene fauna.

Houtkanten kwamen in de Demervallei eerder uitzonderlijk voor. Enkel aan de valleiranden waren houtkanten aanwezig om de dieren van de aangrenzende akkers en tuinen te weren. Ook langs de driftwegen waren langs weerszijden houtkanten aangelegd, zodat de dieren vlot naar de broeken gebracht konden worden. De broeken waren zelden in percelen verdeeld en verspreide houtkanten en bomengroepen kwamen zeer weinig voor. De uitgestrekte wei- en hooilanden verdwenen vanaf het eind 18de en in de loop van de 19de eeuw als gevolg van de verbeterde ontwatering door de werken aan de Demer en onder impuls van de eerste ontginningswet van België (1836). Deze wet gaf een impuls om weinig productieve gronden te verbeteren, voor niet productieve gronden werd een boete voorzien. Veel broeken werden vanaf dat moment omgezet in akkers door verbeterde ontwatering en intensievere bewerking. De meeste valleigronden waren omgezet in akkers en werden enkel door dieren nabegraasd. Op de topografische kaart van 1868 zijn de meeste beemden reeds in gebruik als akker.

Uit kaartmateriaal kan worden afgeleid dat het open landschap tot ver in de eerste helft van de 20ste eeuw bewaard bleef. Vanaf dat moment nam de belangstelling van de landbouw voor de natte valleigronden af en verloren veel gronden hun landbouwfunctie. Er vond een schaalvergroting plaats en vele gronden werden beplant met Canadapopulieren. De bebossing vond vooral plaats op de uiterst natte gronden, zijnde het zuidwesten van de ankerplaats, maar ook elders werden binnen de eerder open gronden percelen bebost

waardoor het open karakter aangetast werd. Tot in de jaren 1980 werden populieren aangeplant.

De Laakvallei was minder open in vergelijking met de Demervallei. In de Laakvallei is op de Joriskaart (1759-1775) te zien dat er meer houtkanten of hagen voorkwamen rond de percelen. Waarschijnlijk was het grondeigendom in de Laakvallei meer geprivatiseerd, met de Veldonkhoeve als grootste grondeigenaar. Het landgebruik is tevens afwisselender. Dit kan mede door de eigendomstoestand komen, maar in de Laakvallei komen bovendien vele verschillen in de ondergrond voor (donken ed.) waardoor in de 18de eeuw reeds veel afwisseling was tussen percelen akker en wei-/hooiland zijn en hier en daar een klein perceel bos ligt. Dit afwisselende landgebruik was rond 1900 verdwenen en de vallei bestond toen voornamelijk uit akkers. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw is het landschapsbeeld weer zeer afwisselend, met naar verhouding een groter aandeel bos.

Infrastructuur

De natte omstandigheden van de Demer en de Laak zorgden ervoor dat er zeer weinig wegen de riviervalleien dwarssten. De enige weg van enig formaat die in dit deel van de vallei de Demer (en Laak) dwarsst is die ter hoogte van het kasteel van Rivieren. Deze weg ligt op een dijk die op een kaart van 1597 staat afgebeeld. In een kronijk van 1597 staat geschreven dat het een ophaalbrug is bestaande uit planken, maar dat ze op dat moment in puin ligt. Waarschijnlijk is de brug een tijd lang verdwenen geweest want op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) staat een veer afgebeeld. In de 18de eeuw was er een veer of ponton ingericht inclusief een huis voor de veerman, die tevens als herberg gebruikt kon worden. Tot 1830 was de overzet privébezit van de heer van Rivieren. De weg heeft tot circa 1850 niet rechtstreeks tussen Betekom en Gelrode gelopen (zoals nu), maar maakte ter hoogte van Rivieren een knik richting het kasteel. Mogelijk is de rechte trekking van de weg gedaan bij de Demerwerken die tot circa 1850 uitgevoerd werden. De nieuwe, rechte weg van Betekom naar Gelrode staat pas op de kaart van 1870 voor de eerste maal als zodanig afgebeeld.

Tussen Werchter en Rotselaar is een dwarsweg via de Soldatenbrug, op de plaats waar tot in de jaren 1940 een kleine overzet tussen Werchter en Rotselaar lag, genaamd het 'Schuit'. Het was een houten ponton, voortgetrokken met een ijzeren ketting die was vastgemaakt in de rivierbedding. De Soldatenbrug zelf werd in het begin van de jaren 1950 aangelegd door geniesoldaten als oefening en werd daar achtergelaten. Het vormt nu één van de belangrijkste oversteekplaatsen (voor wandelaars en fietsers) in dit deel van de Demer. Mogelijk zijn er ooit meer veerponten geweest (die niet allemaal op de kaarten zijn weergegeven). De weg van Werchter naar Rotselaar, die in de westzijde de ankerplaats begrenst, werd aangelegd in de eerste helft van de 19de eeuw. Tot die tijd was daar een landweg met een veer over de Demer.

Om de gronden in de vallei te ontsluiten waren er wegen die van de hogere gronden dwars op de rivier de broeken in liepen. Deze zogenaamde driftwegen waren op de zandgrond nog omzoomd met hagen of houtkanten, zodat de dieren de akkers niet op liepen. Door de verbeterde ontwatering van in de 18de eeuw en toenemende privatisering, namen de akkers in de beemden toe en werden er meer en meer paden aangelegd om de gewassen na oogst af te voeren. Hierbij werden er ook verschillende brugjes aangelegd over de Laak. Binnen de broeken waren er verschillende paden die dwars vanaf de doorgaande weg naar de Demer liepen. Deze paden zijn op veel plekken bewaard gebleven, vooral tussen Betekom en Aarschot is deze structuur goed zichtbaar. Verder waren er niet zoveel paden in de broeken. Wel treffen we tussen het kasteel Nieuwland en Rivieren een pad aan van 1,5 kilometer lang, genaamd schiptrekkers voetweg. Op de heenweg moesten de scheepstrekkers de meanders van de Demer volgen, maar op de terugweg wilden ze de snelste weg naar huis en dit was een rechte weg door de broeken. Deze wegen zijn daarom zeer rechtlijnig. Ook vanaf Zallaken tot Heikant is een voetpad door de broeken, de zogenaamde Broekweg. Deze weg werd waarschijnlijk ook voor hetzelfde doel gebruikt. Een ander type weg was de amerstraat, wegen die naar de amers (aanlegplaatsen) liepen. Bij Aarschot was er een ter hoogte van het Steyenhof. De weg die daar naar de amer liep, wordt nog steeds de Amerstraat genoemd. Dergelijke amers waren er nog meer, zo was er eentje nabij het kasteel van Rivieren die tot de eerste helft van de 20ste eeuw in gebruik was, het aangrenzende amerbeemd is hiernaar genoemd.

De Laakvallei was net zoals de Demervallei een weinig toegankelijke en moeilijk te doorkruisen vallei. Bij het Schippeke/Schipke was tot midden 19de eeuw de enige plaats waar men van Tremelo naar Werchter over de Laak kon oversteken. Oorspronkelijk was het waarschijnlijk een doorwaadbare plaats (toponiem steenvoorde) maar circa 1867 kwam er een berijdbare brug met stenen pijlers en kasseibestrating. Recent (2012) werd de brug sterk gerestaureerd en grotendeels vervangen door beton (pijlers nog in baksteen). Aan de Werchterse kant van de Laak lag op deze belangrijke oversteekplaats een hoeve/herberg. Mogelijk was hier een amer en konden schepen hier aanleggen (zie ook toponiem Schipke). Bij Veldonk waren in 1597 twee bruggen, één over de grote Laak genaamd de Molenbrugge en één over de Zwarte gracht. Ook was (en is) er nabij Paarbergen een klein bruggetje genaamd de Vondel. Vondel betekent een klein smal bruggetje of plank over een beek. Bij het Bruggenhof was ook een brug over de Laak aanwezig, deze is er nog steeds en bestaat deels uit ijzerzandsteen. De weg tussen Werchter en Betekom werd pas aangelegd rond 1900. Vanwege de natte omstandigheden in dit deel van de Laakvallei, werd de weg op een dijk gelegd om deze steeds begaanbaar te houden.

Gebruik Diestiaanheuveld en landduinen

Het gebied van de Diestiaanheuveld en landduinen gelegen aan de randen van de vallei zullen in de loop van het holoceen begroeid zijn geraakt met loofbossen. Door toename van begrazing zullen open plekken in het bos ontstaan zijn, door aanhoudende begrazing kon het bos niet herstellen en ontstonden heidevelden. Door overmatige begrazing verdween plaatselijk zelfs de heide en kon het zand lokaal gaan verstuiven.

Op de Eikelberg was het gericht van de hertog van Aarschot als heer van de stad Aarschot gevestigd. Het gericht van Gelrode bestond reeds in 1284. Op de nabijgelegen Eikelberg stonden drie raderen, twee galgen op enkelvoudige staak en een galg op twee staken, alle in hout. De executie werd in Aarschot voltrokken, maar de lijken werden op de berg gehangen. Naast waarschuwingsteken was het gericht ook een grensteken ter afbakening van het rechtsgebied van de heer van Aarschot.

De 's Hertogenheide die de oostelijk gelegen heuvel en duinen bedekte behoorde, zoals zijn naam doet vermoeden, toe aan de Hertog

van Aarschot. Vanuit de stad liepen verschillende driftwegen richting de heide die eens veel uitgestrekter was en verder liep over de Liede- en Eikelberg. De laagste plekken in de heide en het bos waren op de Wandkaarten van het Hertogdom Aarschot (1759-1775) (Joriskaart) afgebeeld als vijvers voor visteelt (Wouwers). Van deze vijvers is enkel de Schaapsvijver nog waterhoudend (met dijk), deze heeft echter ongeveer een eeuw droog gestaan maar werd tussen 1890-1930 weer omgevormd tot vijver. De overige vijvers waar geen water meer in staat, zijn lager gelegen open weilanden in het bos. Op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) is te zien dat de heide reeds grotendeels bebost is, dit beeld bleef behouden tot circa 1900. Daarna zetten de ontginning in en werden verschillende gronden ingenomen door akkers, boomgaarden (perziken), weiden,... Naar het eind van de 20ste eeuw werden steeds meer van deze gronden buiten landbouwgebruik genomen en verwilderden ze langzaam. Door de vele reliëfverschillen is het gebied nu een gevarieerd landschap met voornamelijk bos (variatie in leeftijd en soorten, afhankelijk van de standplaats), maar zijn er ook open stukken met heide en weilanden.

Het ijzerzandsteen van de Eikel-, Liede- en IJzerberg is gedurende verschillende eeuwen gewonnen. In de Eikelberg was een bescheiden groeve waaruit stenen werden gewonnen die waarschijnlijk gebruikt werden als bouw materiaal. Deze groeve staat duidelijk afgebeeld op de wandkaarten van het Hertogdom Aarschot uit 1775 en was in deze periode nog actief. In 1840 waren de gronden van de groeve omgevormd tot akkers. De steengroeve op de Eikelberg werd een laatste maal gebruikt in de jaren 1970. Er werden toen stenen gewonnen voor de restauratie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Aarschot. Achteraf werden delen wellicht vol gestort. Momenteel is de groeve een open plek omringd door bos en valt ze op door de lagere ligging. Het ijzerzandsteen werd eeuwenlang gebruikt in steden en dorpen in de omgeving voor de bouw van verschillende geestelijke en burgerlijke gebouwen. Ook zijn er binnen de ankerplaats nog een aantal brugjes te vinden waarin ijzerzandsteen verwerkt zit. Een eerste brugje bij Nieuwland over de Kleine Laak gelegen ten zuiden van de Moutlaak. De tweede brug ligt over de Laak bij het Bruggenhof. In de Liedeberg is een grotere groeve die duidelijk zichtbaar is, hier werd in de jaren 1934-1938 ijzererts gewonnen voor de hoogovens in Duitsland.

In de IJzerenberg werd in de 15de eeuw steen gewonnen en in het midden van de 19de eeuw opnieuw. Vanaf 1931 werd hier ijzersteen ontgonnen door 'Société des Usines et Mines de fer de Gelrode'. De stenen werden ter plaatse in ovens gesmolten en vervolgens via het station van Gelrode per trein naar Forges de Clabecq getransporteerd. De aanwezigheid van het station heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de mijn. Het verwachte succes van de bleek echter tegen te vallen en in 1938 werd de mijn gesloten vanwege tegenvallende opbrengst, deels kwam dit doordat het ijzergehalte in de stenen een stuk lager uitviel dan van tevoren verwacht (25 procent tegenover 35). De groeve uit de jaren 1930 heeft de sporen van de oudere groeves uitgewist. Vlak naast het spoor lag het bedrijfsgebouw van de mijn, deze is vrijwel geheel verdwenen. Wel zijn in het reliëf duidelijk terrassen zichtbaar en er zijn nog een aantal betonconstructies bewaard (mogelijk resten van de laadbrug en bedrijfsgebouwen). Nabij de groeve op de IJzerenberg (Middelberg) lag een dynamietfabriek die waarschijnlijk samenhang met het gebruik van springstof in de mijnen. Deze fabriek is afgebroken, maar onder het bos zijn nog verschillende betonstructuren en bunkers zichtbaar waarin de springstof werd bewaard. In de voormalige groeves (met name Liedeberg) en in de flanken van de holle wegen zijn de ijzerzandsteenschollen duidelijk zichtbaar.

Bewoning en bebouwing

Archeologisch onderzoek in alluviale gebieden en beekdalen heeft reeds herhaaldelijk het grote archeologisch potentieel van deze regio aangetoond. Ten gevolge van sedimentatie tijdens het holoceen zijn veel sites afgedekt door jongere sedimenten en bevinden ze zich meestal op relatief grote diepte onder het maaiveld, waardoor ze gaaf bewaard blijven. De riviervallei van de Demer en Laak waren in de prehistorie (steen- en ijzertijd), maar ook later, op verschillende plaatsen (tijdelijk) bewoond getuige het grote aantal losse vondsten en vondstenconcentraties uit deze periode. Op enkele plekken, zoals ten zuidoosten van Betekom, op de rand van de vallei, zijn enkele Romeinse en middeleeuwse vondsten gedaan. Archeologisch onderzoek in alluviale gebieden en beekdalen heeft reeds herhaaldelijk het grote archeologische potentieel aangetoond. Door sedimentatie tijdens het Holoceen zijn veel sites afgedekt geraakt en bevinden ze zich meestal op relatief grote diepte onder het maaiveld. Deze afdekking zorgt ervoor dat ze veelal veilig zijn voor oppervlakkige verstoringen en blijven ze gaaf bewaard.

Bij de nederzettingsgeschiedenis van deze streek vormde de Demer en zijn natte ondoordringbare vallei een belangrijke grens. Onder andere de gemeentegrenzen hebben zich erop vastgelegd, dit is meestal niet de huidige Demerloop, maar de oude loop van voor de rechtstrekkingen. Tijdens de Tachtigjarige oorlog vormde de Demer(vallei) een strategisch element en waren er verschillende schansen aangelegd. Een, waarschijnlijk 18de-eeuwse, versterkingstoren lag in de Paepeneusel, de grondvesten zijn bij diepeloegen soms nog zichtbaar.

Op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) valt op dat de bewoning zich concentreerde op de droge valleiranden. Vanuit de vallei zijn verschillende zichten naar de bewoningskernen zoals naar Betekom, Aarschot en Tremelo. Binnen de vallei zijn een vijftal belangrijke sites: Hoeve Nieuwland, Kasteel van Nieuwland, Kasteel van Rivieren, Hof ter Bruggen en het Rega's Hof. Sommige sites veranderden slechts weinig in de loop van de tijd, andere oude kastelen of herenhoeves werden omgebouwd tot moderne kasteelvilla's, veelal omgeven door een laat landschappelijk park of een parkachtig bos.

[Hoeve Nieuwland](#) is één van de gaafste hoeves in de vallei, gelegen op een donk in de riviervallei, dicht tegen de Demer. Het toponiem Nieuwland dateert reeds uit de 14de eeuw. De hoeve werd gesticht door de abdij van het Vrouwenpark. Op een figuratieve kaart van de abdij Vrouwenpark (1724) is de hoeve nog niet afgebeeld, wel zijn de gronden reeds in eigendom van de abdij. De hoeve moet kort hierna opgericht zijn want op de Joriskaart (1759-1775) is ze wel afgebeeld. Van die periode kan het huidige woonstalhuis nog dateren. De overige schuren zijn van de 19de eeuw.

Het [Kasteel van Nieuwland](#) ligt op een zandige opduiking in de paleomeander van Vorsdonk. In de 18de eeuw waren een groot deel van de gronden eigendom van de cisterciënzerinnenbadij Vrouwenpark van Rotselaar, net zoals hoeve Nieuwland. Na de Franse Revolutie werden deze eigendommen verkocht aan de familie de Loën d'Enschede die 600 meter ten westen van de hoeve, in het eerste kwart van de 19de eeuw, een sober wit kasteel in neoclassicistische stijl liet bouwen. Ten noorden van het kasteel werd een moestuin aangelegd

met tegen de Demer een kapel. Nu is op de plek van de tuin een nieuw gebouw opgetrokken en een parkeerplaats ingericht en is de kapel verdwenen. Ten westen van het kasteel lag een natuurlijke natte laagte waarin een vijver werd aangelegd. De vijver werd gevoed door de Moutlaak. Rond de vijver werd het park ingericht, kenmerkend voor een dergelijke vroeglandschappelijke tuin is dat deze naast het kasteel is aangelegd (en er niet helemaal rond). Het park is een 'introvert' geheel zonder zichtlijnen naar het omringende landschap. De Chinese boogbrug is één van de weinig overgebleven elementen van het oorspronkelijke parkmeubilair. Van de Demer tot in het park van Ter Rivieren liep een scheepstreksweg waarvan het wegtracé nog bewaard is. Langs deze weg ligt een woning (mogelijk dienstwoning van het kasteel). Ten oosten van het kasteel, aan de overzijde van de Demer, loopt nog een stukje weg met eiken erlans, die door een demercoupure in de jaren 1976-1980 aan de andere oever is komen te liggen maar behoorde tot het domein van Nieuwland.

Het [Kasteel van Rivieren](#) ligt op dezelfde zandige opduiking, juist ten westen van het Kasteel van Nieuwland. De geologie en geomorfologie is sterk sturend geweest in de opbouw van deze site. De bewoning lag op de donk, net zoals het Vorsdonk bos. De akkers bedekten de overige zandige gronden en daarbuiten, in de natte valleigronden, lagen de graas- en hooilanden. De Heerlijkheid van Rivieren werd voor het eerst vermeld in 1197 en had grondheerlijke rechten in verschillende gehuchten in de ruime omgeving. De heerlijkheid omvatte een feodaal slot en had het visrecht en 'passagie' op de Demer en had tal van bezittingen en rechten in Aarschot, Betekom, Gelrode en Langdorp. Tijdens archeologische opgravingen in 2007 werden vlakbij het huidige kasteel de muurresten van een middeleeuwse donjon opgegraven. Deze woontoren staat ook afgebeeld op een tekening in een album van hertog Karel Van Croÿ, eind 16de eeuw. Op basis van de toegepaste steenhouwtechniek dateert het gebouw van voor 1400-1420, waarschijnlijk in de 13de of 14de eeuw, hoewel ze in de jaren 1488-1489 hersteld zou zijn. In de fundering werden elzenhouten palen aangetroffen (waarschijnlijk zwarte els in totaal tussen de 1160 en 1620 stuks). De donjon was geheel omgeven door water, rechts ervan met een ringgracht errond lag het neerhof. De donjon bleef tot ongeveer 1880 bestaan en werd daarna afgebroken. De donjon was opgebouwd in Gobertangesteent die aangevoerd is geworden. Hij was mogelijk 15m hoog en moest duidelijk een gevoel van macht, status en rijkdom uitstralen. Het moet een imposant en beeldbepalend gebouw zijn geweest in dit deel van de Demervallei.

Tot het midden van de 17de eeuw was er behalve de donjon nog een neerhof aanwezig met enkele gebouwen. In 1764 werd er een kasteel gebouwd en later ook een buitenplaats. In de loop van de 19de eeuw raakte het complex onbewoond en in 1869 werd het geheel afgebroken. In 1885 werd een eclectisch landhuis gebouwd dat er nog steeds staat. Op de topografische kaart van 1893 wordt een landschappelijk park afgebeeld met een achtvormig ontsluitingspatroon. In het begin van de 20ste eeuw was er een parklandschap met het kasteel centraal in de open ruimte en daarrond een golvende bosrand. Er waren enkele "groepjes" bomen waaronder een typische stijlform voor de regio, bestaande uit bruine beuken, die de Twaalf Apostelen werd genoemd. Momenteel is het park enigszins verruigd maar is de landschappelijke aanleg nog duidelijk zichtbaar. Van het kasteel naar het Vorsdonkbos loopt een gekasseide weg. Het Vorsdonkbos was eigendom van Rivieren en werd opgenomen in de parkaanleg, nog steeds zijn er slingerende paden en specifieke boomsoorten in het bos aanwezig die duiden op deze parkaanleg. Het Vorsdonkbos werd in het verleden wellicht gebruikt als jachtdomein van het kasteel.

[Rega's Hof](#) was in oorsprong een grote hoeve (Cense de Rega) zoals afgebeeld op de Joriskaart (1759-1775). Vanaf het begin van de 18de eeuw was het zeker al in gebruik als huis van plaisantie en waren er enkele dreven naar de omgeving. In deze periode was er een eilandtuin aanwezig ten westen van het huis. Ten noordoosten lag een rechthoekige vijver die bewaard is gebleven. Nu is de vijver omzoomd met kastanjabomen die waarschijnlijk hoorden bij de 18de-eeuwse tuinaanleg. In 1724 werd het goed aangekocht door Henricus Josephus Rega (1690-1754), geneesheer, professor en rector van de universiteit van Leuven. In 1847, 1867 en 1882-1885 werd het grondig verbouwd tot zijn huidige uitzicht. Het is een eclectisch gebouw met leien daken en een gesloten binnenplaats. Aan de oostelijke kant is een donjonachtige vierkante toren met daarachter nog een andere, lagere toren. Beide torens zijn met elkaar verbonden door een wintertuin. Aan de straat staat de portiersloge in dezelfde stijl als het kasteel. In deze periode werd het park heraangelegd in de landschappelijke stijl, vermoedelijk in verschillende fasen. Het park was vrij uitgestrekt en kwam tot aan de leibeek en de voormalige lustgronden in het westen. Het belangrijkste deel van dit park was de serpentinevijver, die gedeeltelijk nog bestaat en die zich over circa 400 meter uitstrekte. De vijver lag ten noorden van het kasteel en vormde de grens tussen de open ruimte bij het kasteel en de beboste noordelijke rand van het park. Er waren twee zichten voorzien (deze zijn dichtgegroeid) doorheen de bosrand richting twee beplantingsheuveltjes met daarop relictten van oude ornamentale beplanting. In het park bevinden zich nog meer beplantingsheuveltjes, bomengroepjes, alleenstaande bomen en een 'grot' gebouwd uit zandsteenknollen. Ten westen lag een 'hof' die bij de heraanleg van de tuin behouden bleef, de omgrachting werd vervangen door een bakstenen tuinmuur. Ten zuiden van het kasteel lag een meer strak en vormelijk deel van het park, een 50 meter breed leeg gazon tussen twee grindwegen en bospercelen aan weerszijden. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het kasteel (op dat moment zwaar verwaarloosd) verkocht en deels afgebroken. De moestuin ging verloren en er werden een zwembad en tennisveld aangelegd in het park. Toch is Rega's Hof nog een van de interessantste kasteeldomeinen uit de regio door zijn historische leesbaarheid. In de landschappelijke aanleg van 1890 zijn nog verschillende sporen te zien van de 18de-eeuwse tuinaanleg, die wat betreft de eiland- en vijvertuinen mogelijk nog oudere elementen bevat.

Ten noorden van de Demer, iets ten westen van Betekom ligt het Hof ter Bruggen/Bruggenhof. Deze walgrachtsite is nu enkel als landschappelijke structuur en archeologisch bewaard. De Heerlijkheid Ter Bruggen werd voor het eerst in 1254 vermeld en was, net als de heerlijkheid van Rivieren, afhankelijk van het Leenhof van Aarschot. Op de figuratieve kaart in de Albums de Croÿ van eind 16de eeuw werden twee gebouwen en een gekanteelde muur langs een gracht weergegeven. Mogelijk ging het om relictten van een donjonmotte. Volgens een vermelding uit 1597 werd het fort van Brughen (net als de pastorie en de kerk) door de inwoners van Betekom gebruikt om hun toevlucht te nemen tijdens onlusten. Aan het eind van de 18de eeuw bestaat de site uit een trapeziumvormige omgrachting met bomen errond, deze gracht is nu nog in het reliëf zichtbaar. In 1882 werd het kasteel en zijn aanhorigheden afgebroken, de site heeft een belangrijke archeologische waarde. Nu loopt er een landweg vanaf de Werchtersesteenweg over de site

naar de beemden. Waar deze weg de Laak kruist is een boogbrug, deels bestaande uit ijzerzandsteen, aanwezig. De landweg was oorspronkelijk een dreef waarvan nog relictten van lindes tot aan de hoofdweg bewaard zijn.

Een vrijwel verdwenen omwalde site is het Steyenhof tussen Betekom en Aarschot. Op een kaart van 1597 wordt de omgrachte site afgebeeld zonder gebouwen, deze waren op dat moment waarschijnlijk vernield. Op de Joriskaart (1759-1775), die voor de omgeving van Betekom rond 1765 werd opgemaakt, wordt de site met verschillende gebouwen afgebeeld. De weg die langs de hoeve kwam liep over een brug op de Laak (Steyepont) naar de Demer waar een amer (aanmeerplaats) lag die ook wel met "Magasins des Bois" werd aangeduid, waarschijnlijk dus voor in- en uitvoer van hout.

In de Laakvallei ligt de [Veldonkhoeve](#) die, net zoals hoeve Nieuwland, gesticht werd door monniken. Deze hoeve was, zoals zijn naam doet vermoeden, gelegen op een donk. Deze hoeve werd kort na zijn stichting, in 1152 door de heren van Grimbergen en de graaf van Aarschot aan de norbertijnenabdij van Middelburg geschonken. Deze werden zo eigenaar van een uitgestrekt domein met beemden- en weiden en gebruiksrechten op heel het dorps territorium. De ontginning van de gronden gebeurde vanuit de nieuw gestichte hoeve. Bij de site hoorde tevens een watermolen en brug op de Laak. De afstand tot Middelburg was te groot voor een praktisch contact met de moederabdij, daarom werd Veldonk in 1156 overgedragen aan de Parkabdij te Heverlee-Leuven. De abdij kreeg in 1223 toestemming een sluis op te richten voor de watermolen die reeds door de Middelburgse norbertijnen was opgericht. Ook had ze de visrechten op de Laak en mochten ze dieren laten grazen op de gemene weiden van Werchter. Sinds 1225 hadden ze het patronaatsrecht in Werchter en haar afhankelijkheden Haacht en Wakkerzeel. Er was één weg die het gehucht Veldonk verbond met Werchter, deze weg en de brug over de Laak moest dus altijd in goede conditie verkeren waarvoor er afspraken waren tussen de inwoners van Werchter en de abdij.

Op het einde van de 13de eeuw haalde Veldonk zijn inkomsten uit veeteelt, verkoop van wol, hooi, linnen, honing, brandhout en graan. Vooral veeteelt en zuivelproductie waren van groot belang gezien het grote areaal wei- en hooiland. Veel van de zuivel werd overgebracht naar de Parkabdij. Vanaf de 14de of 15de eeuw gaf de abdij de hoeve in tijdpacht, in de 16de eeuw verhuurden ze hem dikwijls aan Mechelse beenhouwers en veehandelaren, wat het blijvend belang van de veeteelt bevestigt. In de pachtcontracten stond meestal opgenomen dat de afwateringskanalen en beken goed onderhouden moesten worden. Tijdens de oorlogen in het derde kwart van de 16de eeuw bleef de Veldonkhoeve verschillende jaren onuitgebaat en gebruikten de strijdende troepen de hoeve als kwartier. Wellicht dateert uit deze periode het ooivaarsnest op een akkerperceel ten zuiden van de hoeve. Het is een door grachten en aarden wallen omringd perceel waar de buurtbewoners hun toevlucht konden nemen.

De eigendommen die bij de Veldonkhoeve hoorden staan goed afgebeeld op de kaart van 1665 van Abdij van 't Park. Hierop is te zien dat de hoeve op een verhevenheid in het landschap lag. In de directe omgeving bevonden zich de akkers. Daar buiten lagen voornamelijk wei- of hooilanden langs de Laak en de Zwarte Gracht (nu Zwarte Beek). Veldonk omvatte in totaal bijna 95 hectare waarvan 25 procent akkers en 74 procent grasland. De hoeve lag aan de weg die van het gehucht Veldonk naar Werchter liep, met een brug over de Laak genaamd de molen brug. Van de molen zelf is op dat moment geen spoor meer. De landschapsstructuur (percelering, wegen, waterlopen) zoals afgebeeld op de kaart van 1665 komt grotendeels overeen met de huidige situatie. Er zijn enkele kleine veranderingen zoals het opdelen van percelen. Opvallend zijn ook een aantal afgeronde perceelsvormen, bijvoorbeeld in de omgeving van de kleine Laak, waarvan de vorm werd beïnvloed door de loop van beekjes of door hoogteverschillen. De hoeve zelf was omringd door een gracht en het ooievaarsnest ten zuiden daarvan zijn ook in het huidige landschap te herkennen door hun hogere ligging ten opzichte van het omringende grond en de aanwezigheid van een gracht met daarlangs knotwilgen. De omgeving van de Veldonkhoeve kenmerkt zich door de hoge dichtheid aan kleine landschapselementen.

Aan het einde van het Ancien regime werden de abdijhoeve en de gronden openbaar verkocht. De nieuwe eigenaars verpachtten het hof opnieuw en in de 19de eeuw werd de hoeve verkocht aan een adellijke familie. In 1914 ging de indrukwekkende vierkantshoeve in vlammen op als gevolg van de gevechten van de Eerste Wereldoorlog. De landschappelijke structuren van de met grachten omwalde site, bleven evenwel bewaard. De [hoeve](#) zelf werd na de oorlog wederopgebouwd. Waarschijnlijk dateren uit dezelfde wederopbouwperiode de kleine [langgestrekte hoeve ten noordoosten en de boerenwoning](#) met schuurtje ten noordwesten van de centrale hoeve. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op de Veldonkhoeve een Duits nachtradarstation geïnstalleerd waarvan thans weinig sporen bewaard zijn (de bunkers werden recent afgebroken). De watermolen op de Laak, zoals vermeld in 12de eeuw, werd waarschijnlijk tijdens de godsdienstoorlogen verwoest, maar na de Franse revolutie als zwartgoed verkocht en opnieuw opgericht. In 1805 krijgt men toestemming om een graanmolen te bouwen met voorwaarde dat ook de molenbrug onderhouden wordt. Het huidige molengebouw dateert van de 20ste eeuw, deels na de Tweede Wereldoorlog. In 2002 werd de molen definitief stilgelegd en momenteel zijn er plannen voor de herbestemming van het gebouw voor appartementen.

In de Laakvallei was tevens een motte gelegen, nabij Schipke. Deze motte lag op een strategische plek, daar waar een weg van Tremelo en Kruis de Laak kruiste naar Werchter. Op de kaart van de Croÿ werd deze motte afgebeeld. Door de getekende bomen is de motte zelf niet zichtbaar. De site had een opperhof-neerhof structuur: de cirkelvormige ruimte werd rond 1600 nog steeds door een gracht omringd en de Borch genoemd. De motte verdween na 1600 en is niet meer terug te zien op de kaarten van het Hertogdom Aarschot van 1759-1775.

In de paleomeander juist ten noorden van 't Schipke, ligt het [Kasteel van Fonteyn](#). In de late jaren 1880 liet Prosper Fonteyn nabij één van de turfputten een villa bouwen. Achter de villa lag een ommuurde tuin, waarschijnlijk een imitatie van een neerhof. De belangrijkste elementen van het park waren de twee vijvers met diverse moeras- en oeverflora. Ten westen daarvan lag een park met slingerende paden. De villa werd tijdens de Eerste Wereldoorlog afgebrand, waarna op dezelfde plaats een neotraditioneel kasteel werd gebouwd. Het park-bos werd bij de heraanleg ook opnieuw ingericht, de huidige beplanting dateert voornamelijk uit deze periode. Oorspronkelijk lag het kasteel en park midden tussen de akkers en weilanden. In de loop van de 20ste eeuw veranderde dit, nu ligt het kasteel verscholen tussen de bossen. Vanuit het noorden loopt een weg, omzoomd met zomereiken en wortelopslag van lindes, naar het kasteel. Aan het begin van de parkvijver staat een groep oude beuken.

Tegen de 's Hertogenheide bevinden zich een tweetal villa's de Liedenbergh en Lindenberg. Op deze plek was tot circa 1900 een jachtpaviljoen of zomerhuisje met waarschijnlijk iets van een parkaanleg er rond (getuige de diverse bruine beuken met stamomtrek van meer dan 350 centimeter). Door een erfenis werd het eigendom opgedeeld en werden er rond 1900 twee villa's gebouwd: Liedeborg en Lindenberg. Uit deze periode dateert ook de parkaanleg die op de topografische kaart van circa 1930 duidelijk wordt afgebeeld. In het noorden waren de toegangswegen gelegen, twee dreven liepen eerst naast elkaar en daarna splitste het in twee armen naar links en rechts. De paden slingeren vervolgens naar de beide landhuizen (die aan de achterzijde via een weg met elkaar verbonden waren). De parkaanleg was vooral gericht op het zicht naar de Demer, de villa's waren daar ook op gebouwd met ruime balkons aan de noordzijde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de villa Liedeborg beschadigd en uiteindelijk afgebroken en vervangen door een Spaans of Andalusisch geïnspireerde villa. De begin 20ste-eeuwse parkaanleg is deels bewaard (Liedeborg) waaronder delen van de dreven en verschillende bomen en struiken. [Villa Lindenberg](#) is nog bewaard gebleven.

Aan de rand van de vallei lagen de dorpen en gehuchten. De meeste zijn in de loop van de eeuwen door lintbebouwing afgescheiden geraakt van de vallei. Het gehucht Zallaken komt echter grotendeels overeen met de situatie van 1759-1775 zoals te zien op de Joriskaart (1759-1775). Het gehucht was gelegen op een duintop aan de rand van de vallei en bestond op dat moment uit schaarse bebouwing rond een open ruimte. Verschillende (voet)wegen liepen uit in de omgeving en hebben zich door de aanwezige hoogteverschillen ingesneden in de duin. De structuur zoals zichtbaar op de Joriskaart (1759-1775) is grotendeels bewaard tot op heden.

In het begin van de 20ste eeuw is het één en ander veranderd door de aanleg van de steenweg en de bouw van een centraal gelegen burgerwoning. De latere toevoegingen van woningen langs de steenweg, heeft het gehucht sterk aangetast. Echter de kern van het gehucht ligt achter de burgerwoning en is nog relatief gaaf bewaard.

De begin 20ste-eeuwse [burgerwoning met dienstgebouwen](#) vormt een opvallend geheel met de moestuin aan de voorzijde, tuinmuren, diverse fruitbomen en achtergelegen weiland. Dit weiland is qua structuur vergelijkbaar is met het centrale open ruimte van op de Joriskaart (1759-1775). Het hoogste punt van de duin is beplant met eiken en (grove) dennen. Ten zuiden van het gehucht liggen bossen, akkers en weilanden. In vergelijking met de historische kaarten is het aandeel bos toegenomen. Er is divers houtig erfgoed aanwezig zoals een aantal knoteiken langs een waterloop, hakhoutstructuren en oude beplantingen langs paden. Ten oosten van het gehucht, ligt een lage depressie waarin in de tweede helft van de 19de eeuw een systeem van grachten (rabatten) werd aangelegd om deze gronden nog economisch nut te geven in functie van houtproductie.

Nabij de Eikelberg ligt, dicht tegen Vorsdonk-Turfputten, de stationsomgeving van Gelrode. Het station was gelegen langs de lijn Leuven-Herentals die in 1863 geopend werd (het deel van Aarschot-Herentals is sinds 1936 niet meer in gebruik). In de eerste helft van de 20ste eeuw speelde dit station ook een belangrijke rol in het vervoer van het ijzererts uit de nabijgelegen groeves. Het station zelf is reeds afgebroken maar de uit het begin van de 20ste eeuw daterende dienstgebouwen, voormalige cafés en een aantal dorpswoningen die in de omgeving van het station lagen, vormen nog een gaaf geheel. Tijdens het luchtbombardement van 9 mei 1944 probeerden de Duitsers het spoorwegknooppunt Aarschot te raken, de meeste bommen kwamen echter honderden meters van het spoor terecht.

Buiten de grotere sites bouwkundig erfgoed, zijn er nog enkele alleenstaande hoeves gelegen langs de wegen aan de valleiranden. Deze hoeves dateren meestal uit de 19de - begin 20ste eeuw en zijn vrijwel allemaal van het langgestrekte type. Dit zijn hoeves waarbij het woongedeelte met aansluitend de stallen en vervolgens de schuur onder één dak zijn ondergebracht. Sommige zijn rijker uitgewerkt zoals de [hoeve](#) op de Varentstraat 91. Verder zijn er nog enkele kleine hoevetjes bewaard gebleven.

In het gebied zijn verschillende kapellen gelegen. De [Kapel-Onze-Lieve-Vrouw van Halle](#) ligt onderaan de Eikelberg en verschijnt voor het eerst op de topokaarten van 1884. Achter de kapel staat een imposante lindeboom. Aan de zuidwesthoek van de Eikelberg ligt een [Mariagrot](#) die volgens een inscriptie op het altaar door de Christelijke WerknemersBeweging opgericht werd in 1954. Aan de wegen langs de rand van de vallei staan soms kapellen waar een landweg de broeken inloopt. Zo staat er een 20ste-eeuwse kapel bij de toegangsweg naar de site Bruggenhof, deze verschijnt op de topografische kaart van 1933. Aan de meander van Fonteyn staat helemaal in het noorden een kapelletje met een linde aan een landweg. Deze kapel staat op de site waar in de 16de eeuw nog een andere kapel stond die in 1781 werd afgebroken. Nabij Betekom, bij de kruising van enkele landwegen staat een blauwe driehoekige pijlerkapel die in 1936 werd opgericht ter ere van het 25-jarig bestaan van de Boerinnenbond.

De Meulderskapel nabij Werchter dateert volgens opschrift in de top uit 1850. Deze kapel werd opgericht bij de windmolen en ligt mooi aan een landweg. Het perceel achter de kapel hoorde bij de molen en ligt iets lager. Het perceel wordt omzoomd door een houtkant bestaande uit Haagbeuk, Meidoorn en Europese Vogelkers. Direct rond de kapel staan een aantal taxussen. Deze kapel is vrijwel het enige wat nog herinnert aan de molen die van circa 1850 tot ongeveer 1900 gedraaid heeft. Her en der zijn boomkapellen, zoals die bij een kleine hoeve in Nieuwland.

In het gebied zijn twee herinneringsmonumenten voor de twee wereldoorlogen. Werchter vormde tijdens de Eerste Wereldoorlog een strategisch centrum en ook Veldonk had sterk te lijden onder de Duitse inval, alle huizen van het gehucht werden afgebrand. Nabij Betekom staat in de vallei een kruis uit blauwe hardsteen met het opschrift "C'est ici qu'est tombé pour la Belgique le 26 août 1914 le Lieutenant VALEBAN van de KERCKHOVE d'HALLEBAST R.I.P." ter herinnering van een tijdens de Eerste Wereldoorlog neergestort vliegtuig. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op de hoeve Veldonk een Duits radarstation geïnstalleerd, die verschillende Engelse vliegtuigen neerhaalde. Op enkele honderden meters van de Veldonkhoeve staat een recent (2011) herinneringsmonument voor het Amerikaanse vliegtuig dat op 3 oktober 1944 werd neergeschoot. Ongeveer 500 meter ten westen van het station van Gelrode, ten noorden van het spoor, stond een hoeve die waarschijnlijk in het begin van de 19de eeuw gebouwd is. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is deze hoeve verwoest waardoor er nog archeologische sporen bewaard moeten zijn. Ook de perceelsbeplanting is deels nog zichtbaar, bijvoorbeeld een meidoornhaag en hakhoutstoven van haagbeuk.

Uit Werchter is de bekende schildersfamilie Van Leemputten afkomstig (Jan Frans 1818-1894, neef Jan Leopold 1831-1925, zonen van Jan Frans: Corneel 1841-1901 en Frans 1850-1914 en zoon van Corneel: Jef 1865-1948). Jan Frans en Jan Leopold waren gekend als restaurateurs en dierenschilders. De jongeren schilderden vooral natuur en dieren. Op verschillende schilderijen wordt het landelijk leven in de streek van de Demervallei afgebeeld.

- Carte des Pays-Bas et des frontières de France, Eugène-Henri Fricx, uitgegeven tussen 1712-1727, schaal 1:110.000-1:120.000.
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.
- ARREN P. 1997: Rega's Hof. *Van kasteel naar kasteel* 7. Hobonia, Kapellen.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2014: *Aanduidingsdossier ankerplaats 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter*, definitieve aanduiding 4/02/2014.
- AUBROECK B., HUYBRECHTS W. & DE BECKER P. 2001: *Meanders in de Demervallei tussen Diest en Werchter*. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud, 2001 (17). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
- BAEYENS L. 1973: De 's-Hertogenheide te Aarschot. *Het oude land van Aarschot*, 8/1, 41-44. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BAEYENS L. 1978: Vorming en hydrografische betekenis van de Demer. *Het oude land van Aarschot*, XIII, 2, p78-79. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BOGEMANS F. & VAN MOLLE F. 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, 24 Kaartblad Aarschot*. Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- BORREMANS L. 1987: De heerlijkheid en kasteel van Bruggenhof te Betekom. *Het oude land van Aarschot*, 87-4, 153-167. Aarschotse Kring voor Heemkunde, Aarschot.
- BREUGELMANS J. 1981: De Demer en de Demerbruggen tijdens de 18de eeuw. *Het oude land van Aarschot*, XVI, 2, 49-56. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BREUGELMANS J. 2001: *Het beheer van de Demer tijdens de 17de en 18de eeuw*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- DE FRAINE P. 1964: Enkele documenten betreffende de hydrografie van het Land van Aarschot in de XVIe eeuw. *Eigen Schoon en de Brabander*. Maandschrift van het geschied- en oudheidkundig genootschap van Vlaams-Brabant. 1964, 1-2, 35-48.
- DELAURE J. 2008: *Het ABC van de Demervallei, een loop door de geschiedenis*. Regionaal landschap Noord-Hageland, Aarschot.
- DENEFF R. 1984: *Landschapsecologie, Ruimtelijke planning en de Hagelandse Demervallei. De bruikbaarheid en het gebruik van landschapsecologische gegevens in de ruimtelijke planning en ordening, inzonderheid m.b.t. plannings- en ordeningsactiviteiten in en om de Demervallei tussen Diest en Werchter*. Proefschrift voorgelegd tot het bekomen van de graad van licentiaat in de stedenbouw en de ruimtelijke ordening. Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.
- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter, Deel 1. *M&L*, 3/5. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter. *RMLZ-Documentatiemap Landschapsonderzoek* 12. December 1984. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Administratie voor ruimtelijke ordening en leefmilieu, Bestuur Monumenten en Landschappen, Brussel.
- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter, Deel 2. *M&L*, 3/6. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- DENEFF R. (ed.) 2007: Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant Hageland Noordoosten van Vlaams-Brabant Aarschot Begijnendijk Bekkevoort Boortmeerbeek Diest Haacht Keerbergen Rotselaar Scherpenheuvel-Zichem Tremelo. *M&L cahier 14*, Agentschap R-O Vlaanderen/Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid, Brussel.
- DE SMEDT P. 1973: Paleogeografie en kwartair-geologie van het confluëntiegebied Dijle-Demer. *Acta Geographica Lovaniensia* vol. 11. Geografisch Instituut Katholieke Universiteit te Leuven, Leuven.
- DIRIKEN P. 2004. Geogids Demervallei. Georeto, Kortesseem.
- Hofkens E. & Roosens I. (eds.), 2001. Nieuwe impulsen voor de landschapszorg. De landschapsatlas, baken voor een verruimd beleid. *M&L Cahier 5*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Bestuur Monumenten en Landschappen, Brussel.
- INTEGRAAL WATERBELEID DEMERBEKKEN 2009: *Het bekkenbeheerplan van het Demerbekken, Integraal waterbeleid in de praktijk, 2008-2013*. Secretariaat Demerbekken, Leuven.
- KEMPENEERS P. 2009: *Aarschot, Plaatsnamen en hun Geschiedenis*. Kempeneers P., Tienen.
- LEURS S., POLSPOEL L.G. & PAUWELS J.L. 1935: De Demervallei. *Steden en landschappen* vol. 8. De Sikkel, Antwerpen.
- LINTERS L., DE LAVELEYE A. & BOGAERD K. 1985: *Spoorwegen in België*. Uitgegeven ter gelegenheid van 150 Jaar Spoorwegen in België. Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, Gent.

- MACKEN W. 1984: 's-Hertogenheide bouwstenen voor een dynamisch verrijkend beheer. *Het Oude Land van Aarschot*, 19/1, 6-17. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- MINNEN B. 1993: *Albums de Croy, het hertogdom Aarschot onder Karel van Croy (1595-1612), kadaster en gezichten*. Gemeentekrediet, Brussel.
- MINNEN B. 2006: Een middeleeuwse motte aan de Laak te Werchter-Tremelo. *Haachts geschied- en oudheidkundig tijdschrift* 21 (2006), 218-225.
- PAUWELS D. 2008: Een Donjon bij de Demer in Aarschot: Middeleeuwse woontoren bij het kasteel van Rivieren te Gelrode komt even aan de oppervlakte. *Het oude land van Aarschot*, XLIII, 4, 211-216. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- PAUWELS D. 2010: Status in steen, De middeleeuwse woontoren van de heer van Rivieren. *Intern rapport VIOE*. Een archeologische registratie bij het kasteel Van Rivieren aan de Demer te Gelrode, gem. Aarschot, prov. Vlaams-Brabant. VIOE, Brussel.
- PAUWELS D., DOPERE F., MINNEN B. 2012: De Demer gedomineerd: de heer van Rivieren en zijn middeleeuwse woontoren in Gelrode. *M&L*, 31/1, 22-35. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- PROVINCIE VLAAMS-BRABANT 2004: *Gecoördineerd Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant*.
- SCHEYS W. 1981: De kronijk door Adrien Carpentier en Charles Millet van 1597 over Baal, Betekom en Gelrode in het Hertogdom Aarschot. *Bijdragen tot de Geschiedenis van het Land van Aarschot*, vol. 5. Aarschotse Kring voor Heemkunde v.z.w. Druk. Veys, Aarschot; Tielt.
- TAHON V. 1933: *Les Mines de fer de Gelrode, Une Evolution dans l'industrie du fer, Le passé, le présent, l'avenir*. Conférence, 7 janvier 1933. Imprimerie Lelateur, Brussel.
- VANDENBERGHE M. (ed.) 2007: *De Laakvallei in historisch perspectief, spiegel voor de toekomst. Klein historisch Laakwoordenboek*. Laakwerkgroep van Natuurpunt, Houwaart.
- VAN DIJCK J. 2007: 'Den Olifant' te Werchter. *Het oude land van Aarschot*, Hertogelijke Aarschotse kring voor Heemkunde, Aarschot. 2007, 42/2, 90.
- VAN ERMEN E. 1998: De wandkaarten van het hertogdom Aarschot, 1759-1775. *Cartografische Bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- VAN ERMEN E., VANHOVE L. & VAN LANI S. 2000: Kaartboek van de Abdij van Park 1665. *Cartografische bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- VAN HOORICK W. 2004: *De Demer en de Grote Laakbeek in het stadsgebied Aarschot, 15de-20ste eeuw*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap afdeling water, Brussel.
- VAN LANI S. 1999: *Abdij van t Park, Pachthoeven en landbouwdomein*. Vrienden van de Abdij van't Park, Heverlee-Leuven.
- VERVOORT L., DENEFF R. 1996: De meander van Vorsdonk-Turfputten te Gelrode (Aarschot) een historische en ecologische verkenning. *M&L* 15/5. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Brussel.
- WILLEMS 1981: Verdediging van stad en platteland. *Oost Brabant* 18/3.
- WOUTERS R. & VERHOEVEN A. 1981: *Tremelore 1900, Mensen in hun landschap*. Artoos, Haacht.
- S.N. 1941: *Revue universelle des Mines, de la Metallurgie, des Travaux Publics, des sciences et des arts appliqués à l'industrie*. Jaargang 84/8, 17, p. 88-89.
- S.N. s.d.: *Brabantse Bouwmeesters, Verhalen uit de late Middeleeuwen, Bouwen met ijzerzandsteen in de Demervallei*. Provincie Vlaams-Brabant, Dienst Cultuur.
- S.N. 1969: Betekom, dorp in de Demervallei. *Het oude land van Aarschot*, IV, 2, 61-62. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- S.N. 1980: *Werchter in de geschiedenis*. Beatrjjsgezelschap, Werchter.
- S.N. 1988: *Erkenningsdossier: Vorsdonkbos-Turfputten, Gelrode-Aarschot*. Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w.
- S.N. s.d. 1993: *Voorstel tot rangschikking als landschap van de Meander van Vorsdonk-Turfputten*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu & Infrastructuur, Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting & Monumenten, Bestuur Monumenten en Landschappen.
- S.N. 2003-2004: Themanummer Ontwerp ecosysteemvisie Demervallei tussen Werchter en Diest. *Natuur daar zorgen we voor*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Afdeling Natuur), Brussel.
- S.N. s.d.: *Vorsdonkbos & Turfputten, natuurparel van de Demervallei*. Vereniging voor Natuurbehoud in Vlaanderen. Natuurreervaten v.z.w.
- Natuurpunt Oost-Brabant, s.d.: *Leven tussen Demer en Dijle, ontdek de Laakvallei* [online], <http://www.grotelaakbeek.be/docs/Laakfolder-TussenDemerEnDijle.pdf> (geraadpleegd 2012).
- DENEWET L. & HOLEMANS H., 2013: *Veldonkmolen* [online]<http://www.molenechos.be/molen.php?AdvSearch=1005>
- <http://www.vorsdonk.be/> (geraadpleegd 2012).

Fysische geografie

De ankerplaats omvat de Demer- en Laakvallei van Aarschot tot Werchter. Tot voorbij Betekom lopen zowel de Demer en de Laak door dezelfde vallei. De Demer loopt centraal door deze vallei. De Laak volgt de noordzijde van de Demer en buigt bij Betekom naar het noorden om direct achter de woningen bij Geetsvondel in een eigen vallei verder te stromen en uit te komen ten noorden van Werchter. De Demervallei eindigt juist ten zuiden van de dorpskern van Werchter waar ze in de Dijle stroomt. De Laak stroomt ongeveer 2,5 kilometer noordwestelijker in de Dijle nabij Ninde.

De Demer- en Laakvallei vormen de overgang tussen de Zuiderkempen in het noorden en het Hageland in het zuiden. De Zuiderkempen worden gekenmerkt als een vrij vlak, zandig gebied (plaatselijk verstoven tot duinen) die de noordelijke zijde van de Demer- en

Laakvallei begrenst. Het Hageland is een heuvelland, gedomineerd door een aaneenschakeling van quasi parallelle langgerekte heuvelruggen uit ijzerzandsteen (getuigenheuvels van de Formatie van Diest) die globaal volgens een noordoost-zuidwest richting verlopen en waarvan de hoogtes naar het noorden toe geleidelijk afnemen. Deze heuvels zorgen voor een waarneembare scherpe overgang naar de vallei. Ten westen van de Heikantberg komen geen getuigenheuvels voor, hier vormen stuifzandruggen de zuidelijke grens met de vallei.

De ijzerzandsteenheuvels (getuigenheuvels) ontstonden circa 7 miljoen jaar geleden (bovenmioceen) toen het noordelijk deel van België overspoelde ten gevolge van een transgressie. De meest aanvaarde hypothese verklaart het ontstaan van deze heuvels als volgt: Evenwijdig met de kustlijn, die noordoost-zuidwest georiënteerd was, kwamen een groot aantal zandbanken voor, die uit matig grove, plaatselijk kleiige, glauconiethoudende zanden bestonden. Toen de zee zich terugtrok in noord-noordoostelijke richting, en de zandbanken boven water kwamen te liggen, werd het glauconiet geoxideerd tot limoniet, dat de korrels aan elkaar kitte tot harde en moeilijk erodeerbare ijzerzandsteen. De depressies tussen de zandbanken bleven echter onder het waterpeil liggen, en konden verder geërodeerd worden. Het gevolg hiervan was dat de ijzerzandsteenbanken als heuvels in het landschap bleven uitsteken.

De Eikel-, Liede- en IJzerenberg zijn de toppen van een dergelijke ijzerzandsteenheuvels, die naar het oosten en westen toe verder doorlopen, maar die voor de overige delen grotendeels bebouwd zijn. Deze getuigenheuvels liggen tegen de Demervallei aan zorgen voor een scherpe overgang naar de Demervallei. Over 200 meter is het hoogteverschil bijna 40 meter. De heuveltoppen zijn bebost met hier en daar heiderelicten. Tussen de getuigenheuvels liggen die ingesneden holle wegen. Vanaf de heuvels zijn hier en daar zichten richting de Demervallei.

De 's Hertogenheide ligt ten oosten van de Eikel- en Liedeberg en bestaat deels uit de getuigenheuvel die zich verder uitstrekt. Het gebied kenmerkt zich door een uitgesproken reliëf. Dit is vooral het gevolg van de aanwezigheid van zowel de ijzerzandsteenheuvel als de landduinen. Deze duinen zouden tijdens het Boreaal gevormd zijn door opstuiving van het snel opgedroogde en/of droog bevroren zand langs de belangrijkste rivieren (Demer).

De ijzerzandsteenheuvels kennen grote variatie aan biotopen doordat er grote verschillen in hydrografie voorkomen. De ijzerzandsteenbanken zijn weinig doordringbaar voor water waardoor op sommige plaatsen natte zones ontstaan en op andere juist droger zijn. Bovendien is de beschutte noordhelling over het algemeen vochtiger dan de warme zuidhelling. Aangezien de heuvels voor lange tijd (deels) onder heide lagen, zijn nu nog veel relictten van de heide en heischrale graslanden terug te vinden zoals op de westelijke punt van de Eikelberg of in de 's Hertogenheide. Ook zijn er relictten van hakhoutstoven (eiken en kersenhakhout op de Eikelberg) en oude bomenrijen te zien.

Het ontstaan van de Demer- en Laakvallei is sterk met elkaar verbonden, de Demer vormde namelijk zowel de huidige riviervallei als ook de vallei van de Laak. In het laatglaciaal liep zowel door de Demer als door de Laakvallei een vlechtend riviersysteem. Op een gegeven moment werd de huidige Demervallei ten zuiden van Werchter verlaten en liep enkel door de Laakvallei een rivierloop. Tegen het eind van het laatglaciaal waren de meanders van Vorsdonkbos-Turfputten en Putten van Fonteyn gevormd. Tijdens het atlanticum stroomde zowel door de Laak- als de Demervallei een diffuse rivier. Door ophoging van de bedding van de Laak werd deze verlaten en werd de huidige Demervallei de hoofdvallei. Vanaf het Subboreaal volgde de rivier dan ook zijn huidige vallei. Tijdens deze periode sneed de rivier zich in een bedding in en door de toegenomen suspensielading nam de meandering van de rivier toe en kreeg ze min of meer haar huidige uitzicht (zeer hoge sinuositeit). Vanaf het alleröd groeit met name in oude verlaten meanders en stroomgeulen veen. Tijdens het atlanticum stopte de veengroei vrijwel overal doordat het afgedekt werd door sediment. Vanaf het subatlanticum kon de veengroei lokaal opnieuw opstarten. De gehele alluviale vlakte van de Demer (en Dijle) kan worden beschouwd als oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Een essentieel kenmerk van deze vallei zijn de vele zandige opduikingen of donken gevormd tijdens het pleistoceen. Deze ontstonden tijdens de laatste ijstijd wanneer het zand tussen de rivierarmen kon opwaaien. De gronden rondom deze donken vulden zich met alluviale afzettingen waardoor de donken zelf uitsteken boven deze vlakte. Deze zandige gronden waren uitermate aantrekkelijk voor bewoning en waren daarom de plaats waar nederzettingen zoals Werchter ontstonden of kastelen zoals ter Rivieren en de hoeves Veldonk en Nieuwland zich vestigden. Andere (kleinere) donken zijn herkenbaar op historische kaarten en in het landschap door het afwijkende landgebruik (akker in plaats van grasland). De donken en de valleiranden maar ook de eigenlijke vallei werden in de prehistorie (steen- en ijzertijd) bezocht en tijdelijk bewoond. De vallei was op die momenten droger en geschikt voor (tijdelijke) bewoning.

De rivieractiviteit heeft als resultaat dat er vele kleine hoogteverschillen zijn ontstaan. Vaak komen deze hoogteverschillen overeen met verschillen in de ondergrond, bijvoorbeeld door onderspoeling van de valleirand en de randen van donken, waardoor het verschil tussen de iets hogere gronden en de iets lagere gronden bovendien versterkt werd. Deze hoogteverschillen gaven daardoor vaak aanleiding tot de aanleg van perceelsgrenzen, grachten, enzoverder. Hierdoor werden deze vormen geaccentueerd en versterkt. Deze lijnen volgen vaak de natuurlijke vormen in het landschap waardoor in dit deel van de Demervallei veel kronkelende percelen voorkomen. De geomorfologie was op verschillende plaatsen sturend in de vorming van de percelen.

Binnen deze ankerplaats komen twee paleomeanders: Vorsdonkbos-Turfputten en de Putten van Fonteyn. Deze meanders zijn qua omvang veel groter dan de meanders van de huidige rivier en kennen opvallend reliëf. De paleomeanders kenmerken zich door de grote ronding met daarin stroken zeer vochtig of venig alluvium.

De paleomeander Vorsdonk-Turfputten bestaat voor ongeveer een kwart van het gebied uit moerassig laagveen, de helft wordt ingenomen door hydromorfe alluviale kleigronden en nog een kwart door zandige gronden. Binnen de meander liggen hogere zandige gronden die of restanten kunnen zijn van oudere zandige rivierbeddingen of ontstaan zijn door afzetting van zandig sediment tijdens de verplaatsing van de meander (kronkelwaard) of opgewaaid zijn uit de regelmatig droogvallende rivierbeddingen. Op één van deze hoge gronden liggen de kastelen van Rivieren en Nieuwland. Ook het Vorsdonkbos ligt op een zandige bodem. In het bos is een grote variatie in ondergrond zichtbaar en ook het reliëf is sterk golvend. Doordat deze grond lange tijd onder bos heeft gelegen is er geen vervlakking

opgetreden, zoals mogelijk wel op andere plaatsen in de vallei. Door deze merkwaardige hoogteverschillen heeft zich een zeer waardevolle flora (en fauna) ontwikkeld. In de natte geulen worden voorjaarsbloeiers aangetroffen en op de zandige koppen ligt beukenbos. De ligging van de paleomeanders werden aangegrepen om grachten in aan te leggen, zoals rond het voormalige boscomplex. Er zijn veel scherpe taluds die waarschijnlijk in hoofdzaak van natuurlijke oorsprong zijn. Tot in de 20ste eeuw werd het Vorsdonkbos grotendeels omringd door wei- en hooilanden, zelfs de trilvenen werden gebruikt voor hooiproductie. Rond 1950 werden stelselmatig percelen beplant met populieren waardoor het nu een bos binnen een bos is. In het historisch boscomplex zijn er nog slingerende padenstructuren aan en kenmerkende boomsoorten die onderdeel uitmaakten van de parkaanleg van eind 19de eeuw die hoorde bij het kasteel van Rivieren. In de permanent natte oude rivierarmen kon een veenlaag ontwikkelen die later werd ontgonnen. Tot het begin van de 19de eeuw was dit een kleinschalige activiteit want het laagveen was, in vergelijking met andere veengebieden, moeilijker ontginbaar. Op het einde van het Ancien Regime werden de eigendommen (tot dan toe eigendom van kerkelijke instellingen) verkocht aan privépersonen die de veenlagen systematisch ontgonnen. Vooral in de periode 1812-13 werden vergunningen afgeleverd om in Gelrode turf te steken. De percelen met veen waren op dat moment vooral in eigendom van personen van buiten de gemeente, die weinig rekening hielden met de verminderde landbouwopbrengsten, maar vooral op korte termijn een zo'n groot mogelijk winst op de gronden wilden halen. In 1830 was het meeste turf waarschijnlijk al uit de percelen verwijderd. Het veen werd op deze natte plaatsen uitgebaggerd en na afloop bleven waterplassen achter die in de loop van de tijd moerassig werden en ondertussen zijn verland. Slechts op enkele plaatsen liggen nog open putten, die soms in functie van recreatie open gehouden worden.

In deze omgeving liggen ook tientallen bomputten die werden gevormd tijdens het luchtbombardement van 9 mei 1944. Doel van de bommen was het spoorwegknooppunt Aarschot, maar veel bommen kwamen op enkele honderden meters van het spoor terecht waardoor open waterplassen ontstonden. In de loop van de tijd zijn deze kraters, die slechts tot tien meter in diameter zijn, verland. Sommige werden recent terug open gemaakt in functie van natuurontwikkeling. De oude turfputten en bomkraters, die een grote diversiteit aan verlandingsstadia kennen, kenmerken zich door een zeer diverse en waardevolle vegetatie. Helaas zijn sommige turfputten omgezet in visvijvers of volgestort. Door onderspoeling ontstond een zeer scherpe overgang van de paleomeander naar de hoog oprijzende ijzerzandsteenbergtop van de Eikel- en Liedeberg. Doordat Vorsdonk-Turfputten onderaan deze berg ligt, staat het gebied sterk onder invloed van kwel. Het kwelwater uit de ijzerzandsteenheuvels is zuur en ijzerrijk en kan hier in contact treden met dieper gebufferd kwel uit de Formatie van Brussel waardoor een variatie aan water ontstaat met zeldzame en goed ontwikkelde vegetatietypes zoals oligo- tot mesotroof elzenbroekbos, kleine zeggevegetaties, dottergraslanden en graslanden met eigenschappen van blauwgraslanden. Deze vegetaties hebben last van de verdroging van de vallei die sinds de jaren 1970 te merken is.

De meander van de Putten van Fonteyn is een mooi voorbeeld van een meander waarbij de meanderkern intact bewaard bleef na de nekdoorbraak. De meander heeft zich ingesneden in de dekzanden en stuifduinen bij Tremelo dorp. De bedding van de rivier was diep ingesneden en heeft een breedte van ongeveer 20 meter en een diepte van 3-4 meter. De kern van de meander bestaat uit kleihoudende lemige fijne zanden, dit zijn fluviaal herwerkte kleihoudende dekzanden die soms nog afgedekt zijn door een laagje stuifzanden. Op deze zandgronden vestigde het kasteel zich en werden woningen gebouwd. De overgangen tussen de zandgrond en de omringende oude rivierarm zijn scherp (hoogteverschil tot 1,5 meter) en duidelijk herkenbaar op terrein. Doordat het veen uit de paleomeander gewonnen werd, is de structuur nog duidelijker afgetekend geraakt. In de oude rivierbedding liggen de vijvers op een rij. Vanaf de 18de eeuw werd het veen uit de meander gewonnen. Op de Joriskaart (1759-1775) en de Kabinetskaart de Ferraris (1770-1778) zijn enkele kleine turfkuilen zichtbaar. Op het primitief kadaster (1819) verschijnen de huidige grote putten. Mogelijk dateert deze ontginning uit dezelfde periode als de Turfputten te Gelrode (1812-13). De hoger gelegen zandgronden werden tot in de 20ste eeuw voornamelijk gebruikt als landbouwgronden, de huidige bossen die deze gronden deels bedekken dateren van het midden van de 20ste eeuw. Rond de bossen liggen er nu nog akkers en weilanden. Ten oosten van deze meander ligt de Britspoelbeek die tevens een paleomeander beschrijft, echter deze is minder uitgesproken en meer aangetast door recente bebouwing en dergelijke dan die van de Putten van Fonteyn.

De eigenlijke valleibodems van de Demer bestaan uit kleiige gronden met hier en daar een zandige opduiking (donken). De meeste alluviale kleigronden worden als matig gleyig bestempeld, herkenbaar aan bruinachtige roestvlekken omwille van de aanwezigheid van gereduceerde ijzerionen. In oorsprong waren deze gronden zeer nat. Door drainage en de bedijking van de Demer zijn ze nu geschikt voor veeleisende gewassen en weiden, hoewel ze in winter en lente soms wateroverlast te verduren krijgen. Ten zuiden van de Demer liggen waterrijke, kleiige komgronden. Deze bodems nemen grote oppervlakten in ten westen van de Wingemonding, evenals in Vorsdonk en aan de voet van de Heikantberg, waar ook nog veenbodems of zeer sterk gleyige gronden op klei met veensubstraat op geringe diepte voorkomen. Onder invloed van uittredend kwelwater aan de voet van de ijzerzandsteenheuvels kon het veen groeien. De Laakvallei is vergelijkbaar met het noorden van de Demervallei. De bodem bestaat voornamelijk uit kleigronden en is relatief droog doordat de Laak niet langer natuurlijk gevoed wordt door de Demer en er dus weinig water wordt afgevoerd. Er komt een zeer afwisselend landgebruik voor (akkers, weilanden, bos). Er is redelijk wat reliëf in de laakvallei, verschillende zijbeekjes zoeken hun weg tussen de donken door waardoor er ook steilrandjes voorkomen.

In de Demervallei tussen Aarschot en Werchter vinden we een zeer rijke flora, in de periode 1975-1984 werden er 455 soorten vaatplanten genoteerd, waarvan drie kwart alleen al in het gebied Vorsdonkbroek-Turfputten aangetroffen werden. Ook in andere delen van de vallei werd een grote soortendiversiteit vastgesteld. De meest soortenrijke gedeelten stroomafwaarts van Vorsdonk zijn deze waarin belangrijke concentraties van afgesneden meanders voorkomen, namelijk tussen Blaasbroek en de Wingemonding. De natuurwaarde wordt vooral bepaald door de bodemgesteldheid en de grote variatie in nat-droog. Bovendien ligt het gebied op de grens van het Kempisch en het Brabantse district waardoor beide soortengroepen er voorkomen.

Cultuurhistorie

Waterhuishouding en -beheer

Sinds het einde van de laatste ijstijd is de Demervallei reeds enkele meters opgehoogd door sedimentatie en veengroei. De Demer was een sterk meanderende rivier die zich constant verplaatste in de brede vallei en waarvan in het huidige landschap nog verschillende sporen zichtbaar zijn. Door de ontbossingen in de middeleeuwen namen de overstromingen in de riviervalleien toe (door toegenomen sedimentatie en piekafvoeren). Vanaf het eind van de 15de eeuw werden er ingrepen doorgevoerd om de waterafvoer te verbeteren en de bevaarbaarheid te garanderen: de bedding werd geruimd, de rivier werd verbreed (tussen Zichem en Werchter) en er werd een dijk aangelegd van 1,5 meter hoogte. Tot de aanleg van de spoorlijn Hasselt-Leuven in 1865, gebeurde het voornaamste vervoer van goederen via de Demer. De Demer vormde een belangrijke schakel tussen de Maas en het Rijngebied. Onder andere door het wisselende debiet was de rivier echter moeilijk bevaarbaar. Het hoogtepunt van de scheepvaart op de Demer moet in de middeleeuwen geweest zijn. Maar ook in 1886 passeerden er nog 525 boten in Aarschot. Schepen werden stroomopwaarts getrokken door scheepstrekken en paarden en stroomafwaarts voeren ze mee met stroom of met zeilen. In elke belangrijke plaats waren scheepstrekken-gilden die een deel van de rivier onder zijn bevoegdheid hadden (bijvoorbeeld Werchter tot Betekom, Betekom tot Aarschot). Vanaf de 17de en vooral in de 18de eeuw werden de meeste rechttrekkingen van de Demer doorgevoerd. Tussen 1778 en 1850 gebeurden nog verschillende radicale ingrepen maar daarna nog slechts enkele. De kaart van Vandermaelen komt dan ook nagenoeg overeen met de huidige situatie. De rechttrekkingen zorgden er echter juist voor dat de capaciteit van de Demer kleiner werd en het overstromingsrisico toenam. In de 20ste eeuw waren er nog verschillende grote overstromingen en daarom werd de Demer stroomafwaarts van Diest grondig heraangelegd. De werken ter uitvoering van het plan, dat ingenieur Roovers van Openbare Werken in 1959 maakte, vonden plaats tot 1980. Het plan hield in dat de rivier niet langer voor scheepvaart geschikt moest zijn (rond 1935 was er geen vervoer meer over de Demer), maar vooral voor waterafvoer ingericht: de bedding werd verdiept, de dijken heraangelegd en versterkt en nog enkele meanders werden rechtgetrokken. In de periode 1976-1980 gebeurden nog een tweetal bochtafsnijdingen, één ter hoogte van de Heikantberg en één bij het kasteel van NieuwMand. In de jaren 1990 werd op de Demerdijk een geasfalteerd fietspad aangelegd.

Door de rechttrekkingen en bedijkingen is de relatie tussen de rivier en de alluviale vlakte verstoord geraakt en veranderde de hydrologie van de vallei sterk. De gronden werden niet langer bedreigd door overstromingen en het water werd sneller afgevoerd. In het verleden werd het Demerwater gebruikt voor bevoeiingen waardoor jaarlijks een vruchtbaar laagje slib op de gronden werd afgezet. Bovendien werden de gronden in de zomer nat gehouden door het water vast te houden met regelbare constructies. Door de grote werken aan de Demer verdwenen deze constructies en werd alleen nog water afgewaterd naar de Demer. De vallei verdroogde daardoor, met als gevolg dat de gronden beter geschikt voor intensievere landbouw werd, maar de kenmerkende beemden verdwenen.

Om ervoor te zorgen dat de natte valleibodems begaan- en bewerkbaar waren en de gehuchten veilig waren tegen overstromingen, werden verschillende waterlopen gekanaliseerd en gegraven. Dit waren vaak deels natuurlijke waterlopen en deels door de mens aangelegde waterlopen. In natuurlijke vorm waren dit kleine riviertjes die noodgedwongen een eind parallel met de Demer stroomden totdat het niveauverschil was weggewerkt en de lozing op een natuurlijke wijze kon gebeuren. Later kregen ze veelal het toponiem laak of leibeek mee. De Grote Laak is de belangrijkste en werd gevoed vanuit de Demer bij Aarschot en leidde bij hoge waterstanden een deel van het water via het noorden af. Om de afwatering optimaal te maken werden de laken (en andere afwateringsgrachten zoals Leibeken) veelal rechtgetrokken, verdiept, omgeleid, etc. De Leibeek, die vanaf Zallaken ten zuiden van de Demer loopt, heeft duidelijk een ontwaterende functie. Omdat de gronden ten zuiden van de Demer lager liggen, moet de Leibeek over een lengte van 4km parallel tot aan de Winge om daar in de Demer te stromen. Het deel ten zuidwesten van de Winge wordt door een nieuwe Leibeek ontwaterd. Deze Leibeken ving het kwelwater op en geleiden dit door de broeken heen om op de Demer af te wateren. Langs de Laak zien we ook een aantal beken met vergelijkbare functie: Zwarte Beek, Kleine Laak, Moutlaak, Bruggelandenbeek en Britspoelbeek. Een opvallende kleine beek was de Wijp/Wijpe. Deze waterloop vormde ongeveer 1 kilometer ten westen van Betekom een openwaterverbinding tussen de Demer en de Laak. Dit beekje vormde tevens de gemeentegrens tussen Betekom en Werchter maar verloor haar functie, waarschijnlijk door de afsnijding van een meander van de Demer. Door het slingerende verloop van de beek liep de gemeentegrens zeer onregelmatig. Kort voor het midden van de 19de eeuw werd de grens grotendeels rechtgetrokken, en de Wijpe werd deels weggeploegd. De Wijpe is zeer vaag nog in het reliëf van de akkers en weilanden te zien.

De Laak zelf is nooit in dezelfde mate aangepakt als de Demer. Rechttrekkingen komen er niet voor, enkel zijn er hier en daar kleine dijkjes aangelegd. Maar door de rechttrekkingen en bedijkingen van de Demer (1974) raakte de Laak wel haar natuurlijke wateraanvoer kwijt. Doordat de wateraanvoer vanaf dat moment enkel bestond uit afval- en regenwater, is de oeverzone verruimd en is de natuurwaarde sterk achteruit gegaan. Er worden inspanningen geleverd om de beek weer volledig watervoerend te maken.

Landgebruik in de riviervallei

Het historisch landbouwgebruik in de ankerplaats had een aantal specifieke kenmerken. In de prehistorie zal een deel van het landschap reeds ontgonnen zijn door de mensen die op dat moment het gebied bewoonden. Gedetailleerde gegevens over het landgebruik in deze periode is echter niet voor handen. Vanaf de middeleeuwen blijkt uit archiefstukken dat de valleien ontgonnen werden in functie van de landbouw. De Veldonkhoeve bijvoorbeeld werd gesticht om gronden in de Laakvallei te ontginnen en uit te baten. De meeste valleigronden waren zeer nat en werden daarom voornamelijk ingezet als hooiland met nabegrazing. De donken met een zandige bodem, konden wel worden gebruikt voor akkers. Vanwege de vele overstromingen bleven de valleien vrij van bebouwing. Enkel op droge donken kon men zich permanent vestigen, zoals het geval was voor de Veldonkhoeve, Kasteel van Rivieren en later ook hoeve NieuwMand.

Op het einde van de 16de eeuw was het valleilandschap van de Demer tussen Werchter en Aarschot zeer open. Dit hield verband met het gemene gebruik van de broeken, waar de dieren nadat het hooi geoogst was, vrij konden grazen, deze situatie kwam tot 1950 plaatselijk voor. Een aantal toponiemen komen in dit gebied veelvuldig voor. De toponiemen broek en beemd werden gebruikt voor gronden die regelmatig konden overstromen en gebruikt werden als hooiland en weide. De beemden waren in oorsprong geprivatiseerd

en werden niet gemeenschappelijk gebruikt. Zo werden de meeste gronden rond de Veldonkhoeve met bempt aangeduid en ook een aantal gronden in de omgeving van Rivieren. De broeken waren in tegenstelling tot de beemden wel in gemeenschappelijk gebruik, bijvoorbeeld het Helligter Broek en Hulst Broek. Niet overal had men grote gebieden in gemeenschappelijk gebruik, zo waren er in Gelrode in 1597 slechts drie bunder (3,9 hectare) gemeenschappelijke weide. Betekom had twee weiden waar de bevolking, nadat het hooi eraf was gehaald, hun dieren mocht laten grazen, het Streijtelbroeck (7 bunder = 9,1 hectare) en het Kerkebroeck (1 bunder = 1,3 hectare). De eussels overstroomden niet en werden veelal als weiland gebruikt, oorspronkelijk werd de benaming gebruikt voor gronden van de feodale heer, zo hoorde het Boesschoot Eussel reeds in 1428 tot de eigendommen van Rivieren. Het toponiem Olifant, nu ook de benaming van een cluster weekendverblijven, is afkomstig van een aantal vissers die er in 1786 het bovenste deel van een 'olifantenhoofd' (mammoet) opvisten. In de Demervallei en omgeving zijn nog verschillende andere restanten gevonden van Pleistocene fauna.

Houtkanten kwamen in de Demervallei eerder uitzonderlijk voor. Enkel aan de valleiranden waren houtkanten aanwezig om de dieren van de aangrenzende akkers en tuinen te weren. Ook langs de driftwegen waren langs weerszijden houtkanten aangelegd, zodat de dieren vlot naar de broeken gebracht konden worden. De broeken waren zelden in percelen verdeeld en verspreide houtkanten en bomengroepen kwamen zeer weinig voor. De uitgestrekte wei- en hooilanden verdwenen vanaf het eind 18de en in de loop van de 19de eeuw als gevolg van de verbeterde ontwatering door de werken aan de Demer en onder impuls van de eerste ontginningswet van België (1836). Deze wet gaf een impuls om weinig productieve gronden te verbeteren, voor niet productieve gronden werd een boete voorzien. Veel broeken werden vanaf dat moment omgezet in akkers door verbeterde ontwatering en intensievere bewerking. De meeste valleigronden waren omgezet in akkers en werden enkel door dieren nabegraasd. Op de topografische kaart van 1868 zijn de meeste beemden reeds in gebruik als akker.

Uit kaartmateriaal kan worden afgeleid dat het open landschap tot ver in de eerste helft van de 20ste eeuw bewaard bleef. Vanaf dat moment nam de belangstelling van de landbouw voor de natte valleigronden af en verloren veel gronden hun landbouwfunctie. Er vond een schaalvergroting plaats en vele gronden werden beplant met Canadapopulieren. De bebossing vond vooral plaats op de uiterst natte gronden, zijnde het zuidwesten van de ankerplaats, maar ook elders werden binnen de eerder open gronden percelen bebost waardoor het open karakter aangetast werd. Tot in de jaren 1980 werden populieren aangeplant.

De Laakvallei was minder open in vergelijking met de Demervallei. In de Laakvallei is op de Joriskaart (1759-1775) te zien dat er meer houtkanten of hagen voorkwamen rond de percelen. Waarschijnlijk was het grondeigendom in de Laakvallei meer geprivatiseerd, met de Veldonkhoeve als grootste grondeigenaar. Het landgebruik is tevens afwisselender. Dit kan mede door de eigendomstoestand komen, maar in de Laakvallei komen bovendien vele verschillen in de ondergrond voor (donken ed.) waardoor in de 18de eeuw reeds veel afwisseling was tussen percelen akker en wei-/hooiland zijn en hier en daar een klein perceel bos ligt. Dit afwisselende landgebruik was rond 1900 verdwenen en de vallei bestond toen voornamelijk uit akkers. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw is het landschapsbeeld weer zeer afwisselend, met naar verhouding een groter aandeel bos.

Infrastructuur

De natte omstandigheden van de Demer en de Laak zorgden ervoor dat er zeer weinig wegen de riviervalleien dwarssten. De enige weg van enig formaat die in dit deel van de vallei de Demer (en Laak) dwarsst is die ter hoogte van het kasteel van Rivieren. Deze weg ligt op een dijk die op een kaart van 1597 staat afgebeeld. In een kronijk van 1597 staat geschreven dat het een ophaalbrug is bestaande uit planken, maar dat ze op dat moment in puin ligt. Waarschijnlijk is de brug een tijd lang verdwenen geweest want op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) staat een veer afgebeeld. In de 18de eeuw was er een veer of ponton ingericht inclusief een huis voor de veerman, die tevens als herberg gebruikt kon worden. Tot 1830 was de overzet privébezit van de heer van Rivieren. De weg heeft tot circa 1850 niet rechtstreeks tussen Betekom en Gelrode gelopen (zoals nu), maar maakte ter hoogte van Rivieren een knik richting het kasteel. Mogelijk is de rechte trekking van de weg gedaan bij de Demerwerken die tot circa 1850 uitgevoerd werden. De nieuwe, rechte weg van Betekom naar Gelrode staat pas op de kaart van 1870 voor de eerste maal als zodanig afgebeeld.

Tussen Werchter en Rotselaar is een dwarsweg via de Soldatenbrug, op de plaats waar tot in de jaren 1940 een kleine overzet tussen Werchter en Rotselaar lag, genaamd het 'Schuit'. Het was een houten ponton, voortgetrokken met een ijzeren ketting die was vastgemaakt in de rivierbedding. De Soldatenbrug zelf werd in het begin van de jaren 1950 aangelegd door geniesoldaten als oefening en werd daar achtergelaten. Het vormt nu één van de belangrijkste oversteekplaatsen (voor wandelaars en fietsers) in dit deel van de Demer. Mogelijk zijn er ooit meer veerponten geweest (die niet allemaal op de kaarten zijn weergegeven). De weg van Werchter naar Rotselaar, die in de westzijde de ankerplaats begrenst, werd aangelegd in de eerste helft van de 19de eeuw. Tot die tijd was daar een landweg met een veer over de Demer.

Om de gronden in de vallei te ontsluiten waren er wegen die van de hogere gronden dwars op de rivier de broeken in liepen. Deze zogenaamde driftwegen waren op de zandgrond nog omzoomd met hagen of houtkanten, zodat de dieren de akkers niet op liepen. Door de verbeterde ontwatering van in de 18de eeuw en toenemende privatisering, namen de akkers in de beemden toe en werden er meer en meer paden aangelegd om de gewassen na oogst af te voeren. Hierbij werden er ook verschillende brugjes aangelegd over de Laak. Binnen de broeken waren er verschillende paden die dwars vanaf de doorgaande weg naar de Demer liepen. Deze paden zijn op veel plekken bewaard gebleven, vooral tussen Betekom en Aarschot is deze structuur goed zichtbaar. Verder waren er niet zoveel paden in de broeken. Wel treffen we tussen het kasteel Nieuwland en Rivieren een pad aan van 1,5 kilometer lang, genaamd schiptrekkers voetweg. Op de heenweg moesten de scheepstrekkers de meanders van de Demer volgen, maar op de terugweg wilden ze de snelste weg naar huis en dit was een rechte weg door de broeken. Deze wegen zijn daarom zeer rechtlijnig. Ook vanaf Zallaken tot Heikant is een voetpad door de broeken, de zogenaamde Broekweg. Deze weg werd waarschijnlijk ook voor hetzelfde doel gebruikt. Een ander type weg was de amerstraat, wegen die naar de amers (aanlegplaatsen) liepen. Bij Aarschot was er een ter hoogte van het Steyenhof. De weg die daar naar de amer liep, wordt nog steeds de Amerstraat genoemd. Dergelijke amers waren er nog meer, zo was er eentje

nabij het kasteel van Rivieren die tot de eerste helft van de 20ste eeuw in gebruik was, het aangrenzende amerbeemd is hiernaar genoemd.

De Laakvallei was net zoals de Demervallei een weinig toegankelijke en moeilijk te doorkruisen vallei. Bij het Schippeke/Schipke was tot midden 19de eeuw de enige plaats waar men van Tremelo naar Werchter over de Laak kon oversteken. Oorspronkelijk was het waarschijnlijk een doorwaadbare plaats (toponiem steenvoorde) maar circa 1867 kwam er een berijdbare brug met stenen pijlers en kasseibestrating. Recent (2012) werd de brug sterk gerestaureerd en grotendeels vervangen door beton (pijlers nog in baksteen). Aan de Werchterse kant van de Laak lag op deze belangrijke oversteekplaats een hoeve/herberg. Mogelijk was hier een amer en konden schepen hier aanleggen (zie ook toponiem Schipke). Bij Veldonk waren in 1597 twee bruggen, één over de grote Laak genaamd de Molenbrugge en één over de Zwarte gracht. Ook was (en is) er nabij Paarbergen een klein bruggetje genaamd de Vondel. Vondel betekent een klein smal bruggetje of plank over een beek. Bij het Bruggenhof was ook een brug over de Laak aanwezig, deze is er nog steeds en bestaat deels uit ijzerzandsteen. De weg tussen Werchter en Betekom werd pas aangelegd rond 1900. Vanwege de natte omstandigheden in dit deel van de Laakvallei, werd de weg op een dijk gelegd om deze steeds begaanbaar te houden.

Gebruik getuigenheuvels en landduiden

Het gebied van de getuigenheuvels en landduinen gelegen aan de randen van de vallei zullen in de loop van het holoceen begroeid zijn geraakt met loofbossen. Door toename van begrazing zullen open plekken in het bos ontstaan zijn, door aanhoudende begrazing kon het bos niet herstellen en ontstonden heidevelden. Door overmatige begrazing verdween plaatselijk zelfs de heide en kon het zand lokaal gaan verstuiven.

Op de Eikelberg was het gericht van de hertog van Aarschot als heer van de stad Aarschot gevestigd. Het gericht van Gelrode bestond reeds in 1284. Op de nabijgelegen Eikelberg stonden drie raderen, twee galgen op enkelvoudige staak en een galg op twee staken, alle in hout. De executie werd in Aarschot voltrokken, maar de lijken werden op de berg gehangen. Naast waarschuwingsteken was het gericht ook een grensteken ter afbakening van het rechtsgebied van de heer van Aarschot.

De 's Hertogenheide die de oostelijk gelegen getuigenheuvel en duinen bedekte behoorde, zoals zijn naam doet vermoeden, toe aan de Hertog van Aarschot. Vanuit de stad liepen verschillende driftwegen richting de heide die eens veel uitgestrekter was en verder liep over de Liede- en Eikelberg. De laagste plekken in de heide en het bos waren op de Wandkaarten van het Hertogdom Aarschot (1759-1775) (Joriskaart) afgebeeld als vijvers voor visteelt (Wouwers). Van deze vijvers is enkel de Schaapsvijver nog waterhoudend (met dijk), deze heeft echter ongeveer een eeuw droog gestaan maar werd tussen 1890-1930 weer omgevormd tot vijver. De overige vijvers waar geen water meer in staat, zijn lager gelegen open weilanden in het bos. Op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) is te zien dat de heide reeds grotendeels bebost is, dit beeld bleef behouden tot circa 1900. Daarna zetten de ontginning in en werden verschillende gronden ingenomen door akkers, boomgaarden (perziken), weiden,... Naar het eind van de 20ste eeuw werden steeds meer van deze gronden buiten landbouwgebruik genomen en verwilderden ze langzaam. Door de vele reliëfverschillen is het gebied nu een gevarieerd landschap met voornamelijk bos (variatie in leeftijd en soorten, afhankelijk van de standplaats), maar zijn er ook open stukken met heide en weilanden.

Het ijzerzandsteen van de Eikel-, Liede- en IJzerberg is gedurende verschillende eeuwen gewonnen. In de Eikelberg was een bescheiden groeve waaruit stenen werden gewonnen die waarschijnlijk gebruikt werden als bouw materiaal. Deze groeve staat duidelijk afgebeeld op de wandkaarten van het Hertogdom Aarschot uit 1775 en was in deze periode nog actief. In 1840 waren de gronden van de groeve omgevormd tot akkers. De steengroeve op de Eikelberg werd een laatste maal gebruikt in de jaren 1970. Er werden toen stenen gewonnen voor de restauratie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Aarschot. Achteraf werden delen wellicht vol gestort. Momenteel is de groeve een open plek omringd door bos en valt ze op door de lagere ligging. Het ijzerzandsteen werd eeuwenlang gebruikt in steden en dorpen in de omgeving voor de bouw van verschillende geestelijke en burgerlijke gebouwen. Ook zijn er binnen de ankerplaats nog een aantal brugjes te vinden waarin ijzerzandsteen verwerkt zit. Een eerste brugje bij Nieuwland over de Kleine Laak gelegen ten zuiden van de Moutlaak. De tweede brug ligt over de Laak bij het Bruggenhof. In de Liedeberg is een grotere groeve die duidelijk zichtbaar is, hier werd in de jaren 1934-1938 ijzererts gewonnen voor de hoogovens in Duitsland.

In de IJzerenberg werd in de 15de eeuw steen gewonnen en in het midden van de 19de eeuw opnieuw. Vanaf 1931 werd hier ijzersteen ontgonnen door 'Société des Usines et Mines de fer de Gelrode'. De stenen werden ter plaatse in ovens gesmolten en vervolgens via het station van Gelrode per trein naar Forges de Clabecq getransporteerd. De aanwezigheid van het station heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de mijn. Het verwachtte succes van de bleek echter tegen te vallen en in 1938 werd de mijn gesloten vanwege tegenvallende opbrengst, deels kwam dit doordat het ijzergehalte in de stenen een stuk lager uitviel dan van tevoren verwacht (25 procent tegenover 35). De groeve uit de jaren 1930 heeft de sporen van de oudere groeves uitgewist. Vlak naast het spoor lag het bedrijfsgebouw van de mijn, deze is vrijwel geheel verdwenen. Wel zijn in het reliëf duidelijk terrassen zichtbaar en er zijn nog een aantal betonconstructies bewaard (mogelijk resten van de laadbrug en bedrijfsgebouwen). Nabij de groeve op de IJzerenberg (Middelberg) lag een dynamietfabriek die waarschijnlijk samenhang met het gebruik van springstof in de mijnen. Deze fabriek is afgebroken, maar onder het bos zijn nog verschillende betonstructuren en bunkers zichtbaar waarin de springstof werd bewaard. In de voormalige groeves (met name Liedeberg) en in de flanken van de holle wegen zijn de ijzerzandsteenschollen duidelijk zichtbaar.

Bewoning en bebouwing

De riviervallei van de Demer en Laak waren in de prehistorie (steen- en ijzertijd), maar ook later, op verschillende plaatsen (tijdelijk) bewoond getuige het grote aantal losse vondsten en vondstenconcentraties uit deze periode. Op enkele plekken, zoals ten zuidoosten van Betekom, op de rand van de vallei, zijn enkele Romeinse en middeleeuwse vondsten gedaan. Archeologisch onderzoek in alluviale gebieden en beekdalen heeft reeds herhaaldelijk het grote archeologische potentieel aangetoond. Door sedimentatie tijdens het Holoceen zijn veel sites afgedekt geraakt en bevinden ze zich meestal op relatief grote diepte onder het maaiveld. Deze afdekking zorgt

ervoor dat ze veelal veilig zijn voor oppervlakkige verstoringen en blijven ze gaaf bewaard.

Bij de nederzettingsgeschiedenis van deze streek vormde de Demer en zijn natte ondoordringbare vallei een belangrijke grens. Onder andere de gemeentegrenzen hebben zich erop vastgelegd, dit is meestal niet de huidige Demerloop, maar de oude loop van voor de rechtekkingen. Tijdens de Tachtigjarige oorlog vormde de Demer(vallei) een strategisch element en waren er verschillende schansen aangelegd. Een, waarschijnlijk 18de-eeuwse, versterkingstoren lag in de Paepeneusel, de grondvesten zijn bij diepeloogen soms nog zichtbaar.

Op de Kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) valt op dat de bewoning zich concentreerde op de droge valleiranden. Vanuit de vallei zijn verschillende zichten naar de bewoningskernen zoals naar Betekom, Aarschot en Tremelo. Binnen de vallei zijn een vijftal belangrijke sites: Hoeve NieuwMand, Kasteel van NieuwMand, Kasteel van Rivieren, Hof ter Bruggen en het Rega's Hof. Sommige sites veranderden slechts weinig in de loop van de tijd, andere oude kastelen of herenhoeves werden omgebouwd tot moderne kasteelvilla's, veelal omgeven door een laat landschappelijk park of een parkachtig bos.

[Hoeve NieuwMand](#) is één van de gaafste hoeves in de vallei, gelegen op een donk in de riviervallei, dicht tegen de Demer. Het toponiem nieuwMand dateert reeds uit de 14de eeuw. De hoeve werd gesticht door de abdij van het Vrouwenpark. Op een figuratieve kaart van de abdij Vrouwenpark (1724) is de hoeve nog niet afgebeeld, wel zijn de gronden reeds in eigendom van de abdij. De hoeve moet kort hierna opgericht zijn want op de Joriskaart (1759-1775) is ze wel afgebeeld. Van die periode kan het huidige woonstalhuis nog dateren. De overige schuren zijn van de 19de eeuw.

Het Kasteel van NieuwMand ligt op een zandige opduiking in de paleomeander van Vorsdonk. In de 18de eeuw waren een groot deel van de gronden eigendom van de cisterciënzerinnenbadij Vrouwenpark van Rotselaar, net zoals hoeve NieuwMand. Na de Franse Revolutie werden deze eigendommen verkocht aan de familie de Loën d'Enschede die 600 meter ten westen van de hoeve, in het eerste kwart van de 19de eeuw, een sober wit kasteel in neoclassicistische stijl liet bouwen. Ten noorden van het kasteel werd een moestuin aangelegd met tegen de Demer een kapel. Nu is op de plek van de tuin een nieuw gebouw opgetrokken en een parkeerplaats ingericht en is de kapel verdwenen. Ten westen van het kasteel lag een natuurlijke natte laagte waarin een vijver werd aangelegd. De vijver werd gevoed door de Moutlaak. Rond de vijver werd het park ingericht, kenmerkend voor een dergelijke vroeglandschappelijke tuin is dat deze naast het kasteel is aangelegd (en er niet helemaal rond). Het park is een 'introvert' geheel zonder zichtlijnen naar het omringende landschap. De Chinese boogbrug is één van de weinig overgebleven elementen van het oorspronkelijke parkmeubilair. Van de Demer tot in het park van Ter Rivieren liep een scheepstrektersweg waarvan het wegtracé nog bewaard is. Langs deze weg ligt een woning (mogelijk dienstwoning van het kasteel). Ten oosten van het kasteel, aan de overzijde van de Demer, loopt nog een stukje weg met eiken erlans, die door een demercoupure in de jaren 1976-1980 aan de andere oever is komen te liggen maar behoorde tot het domein van NieuwMand.

Het [Kasteel van Rivieren](#) ligt op dezelfde zandige opduiking, juist ten westen van het Kasteel van NieuwMand. De geologie en geomorfologie is sterk sturend geweest in de opbouw van deze site. De bewoning lag op de donk, net zoals het Vorsdonk bos. De akkers bedekten de overige zandige gronden en daarbuiten, in de natte valleigronden, lagen de graas- en hooilanden. De Heerlijkheid van Rivieren werd voor het eerst vermeld in 1197 en had grondheerlijke rechten in verschillende gehuchten in de ruime omgeving. De heerlijkheid omvatte een feodaal slot en had het visrecht en 'passagie' op de Demer en had tal van bezittingen en rechten in Aarschot, Betekom, Gelrode en Langdorp. Tijdens archeologische opgravingen in 2007 werden vlakbij het huidige kasteel de muurresten van een middeleeuwse donjon opgegraven. Deze woontoren staat ook afgebeeld op een tekening in een album van hertog Karel Van Croÿ, eind 16de eeuw. Op basis van de toegepaste steenhouttechniek dateert het gebouw van voor 1400-1420, waarschijnlijk in de 13de of 14de eeuw, hoewel ze in de jaren 1488-1489 hersteld zou zijn. In de fundering werden elzenhouten palen aangetroffen (waarschijnlijk zwarte elen in totaal tussen de 1160 en 1620 stuks). De donjon was geheel omgeven door water, rechts ervan met een ringgracht errond lag het neerhof. De donjon bleef tot ongeveer 1880 bestaan en werd daarna afgebroken. De donjon was opgebouwd in Gobertangesteent die aangevoerd is geworden. Hij was mogelijk 15m hoog en moest duidelijk een gevoel van macht, status en rijkdom uitstralen. Het moet een imposant en beeldbepalend gebouw zijn geweest in dit deel van de Demervallei.

Tot het midden van de 17de eeuw was er behalve de donjon nog een neerhof aanwezig met enkele gebouwen. In 1764 werd er een kasteel gebouwd en later ook een buitenplaats. In de loop van de 19de eeuw raakte het complex onbewoond en in 1869 werd het geheel afgebroken. In 1885 werd een eclectisch landhuis gebouwd dat er nog steeds staat. Op de topografische kaart van 1893 wordt een landschappelijk park afgebeeld met een achtvormig ontsluitingspatroon. In het begin van de 20ste eeuw was er een parklandschap met het kasteel centraal in de open ruimte en daarrond een golvende bosrand. Er waren enkele "groepjes" bomen waaronder een typische stijlform voor de regio, bestaande uit bruine beuken, die de Twaalf Apostelen werd genoemd. Momenteel is het park enigszins verruigd maar is de landschappelijke aanleg nog duidelijk zichtbaar. Van het kasteel naar het Vorsdonkbos loopt een gekasseide weg. Het Vorsdonkbos was eigendom van Rivieren en werd opgenomen in de parkaanleg, nog steeds zijn er slingerende paden en specifieke boomsoorten in het bos aanwezig die duiden op deze parkaanleg. Het Vorsdonkbos werd in het verleden wellicht gebruikt als jachtdomein van het kasteel.

[Rega's Hof](#) was in oorsprong een grote hoeve (Cense de Rega) zoals afgebeeld op de Joriskaart (1759-1775). Vanaf het begin van de 18de eeuw was het zeker al in gebruik als huis van plaisantie en waren er enkele dreven naar de omgeving. In deze periode was er een eilandtuin aanwezig ten westen van het huis. Ten noordoosten lag een rechthoekige vijver die bewaard is gebleven. Nu is de vijver omzoomd met kastanjabomen die waarschijnlijk hoorden bij de 18de-eeuwse tuinaanleg. In 1724 werd het goed aangekocht door Henricus Josephus Rega (1690-1754), geneesheer, professor en rector van de universiteit van Leuven. In 1847, 1867 en 1882-1885 werd het grondig verbouwd tot zijn huidige uitzicht. Het is een eclectisch gebouw met leien daken en een gesloten binnenplaats. Aan de oostelijke kant is een donjonachtige vierkante toren met daarachter nog een andere, lagere toren. Beide torens zijn met elkaar verbonden door een wintertuin. Aan de straat staat de portiersloge in dezelfde stijl als het kasteel. In deze periode werd het park

heraangelegd in de landschappelijke stijl, vermoedelijk in verschillende fasen. Het park was vrij uitgestrekt en kwam tot aan de leibeek en de voormalige lustgronden in het westen. Het belangrijkste deel van dit park was de serpentinevijver, die gedeeltelijk nog bestaat en die zich over circa 400 meter uitstrekte. De vijver lag ten noorden van het kasteel en vormde de grens tussen de open ruimte bij het kasteel en de beboste noordelijke rand van het park. Er waren twee zichten voorzien (deze zijn dichtgegroeid) doorheen de bosrand richting twee beplantingsheuveltjes met daarop relictten van oude ornamentale beplanting. In het park bevinden zich nog meer beplantingsheuveltjes, bomengroepjes, alleenstaande bomen en een 'grot' gebouwd uit zandsteenknollen. Ten westen lag een 'hof' die bij de heraanleg van de tuin behouden bleef, de omgrachting werd vervangen door een bakstenen tuinmuur. Ten zuiden van het kasteel lag een meer strak en vormelijk deel van het park, een 50 meter breed leeg gazon tussen twee grindwegen en bospercelen aan weerszijden. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het kasteel (op dat moment zwaar verwaarloosd) verkocht en deels afgebroken. De moestuin ging verloren en er werden een zwembad en tennisveld aangelegd in het park. Toch is Rega's Hof nog een van de interessantste kasteeldomeinen uit de regio door zijn historische leesbaarheid. In de landschappelijke aanleg van 1890 zijn nog verschillende sporen te zien van de 18de-eeuwse tuinaanleg, die wat betreft de eiland- en vijvertuinen mogelijk nog oudere elementen bevat.

Ten noorden van de Demer, iets ten westen van Betekom ligt het Hof ter Bruggen/Bruggenhof. Deze walgrachtsite is nu enkel als landschappelijke structuur en archeologisch bewaard. De Heerlijkheid Ter Bruggen werd voor het eerst in 1254 vermeld en was, net als de heerlijkheid van Rivieren, afhankelijk van het Leenhof van Aarschot. Op de figuratieve kaart in de Albums de Croÿ van eind 16de eeuw werden twee gebouwen en een gekanteelde muur langs een gracht weergegeven. Mogelijk ging het om relictten van een donjonmotte. Volgens een vermelding uit 1597 werd het fort van Brughen (net als de pastorie en de kerk) door de inwoners van Betekom gebruikt om hun toevlucht te nemen tijdens onlusten. Aan het eind van de 18de eeuw bestaat de site uit een trapeziumvormige omgrachting met bomen errond, deze gracht is nu nog in het reliëf zichtbaar. In 1882 werd het kasteel en zijn aanhorigheden afgebroken, de site heeft een belangrijke archeologische waarde. Nu loopt er een landweg vanaf de Werchtersesteenweg over de site naar de beemden. Waar deze weg de Laak kruist is een boogbrug, deels bestaande uit ijzerzandsteen, aanwezig. De landweg was oorspronkelijk een dreef waarvan nog relictten van lindes tot aan de hoofdweg bewaard zijn.

Een vrijwel verdwenen omwalde site is het Steyenhof tussen Betekom en Aarschot. Op een kaart van 1597 wordt de omgrachte site afgebeeld zonder gebouwen, deze waren op dat moment waarschijnlijk vernield. Op de Joriskaart (1759-1775), die voor de omgeving van Betekom rond 1765 werd opgemaakt, wordt de site met verschillende gebouwen afgebeeld. De weg die langs de hoeve kwam liep over een brug op de Laak (Steyepont) naar de Demer waar een amer (aanmeerplaats) lag die ook wel met "Magasins des Bois" werd aangeduid, waarschijnlijk dus voor in- en uitvoer van hout.

In de Laakvallei ligt de [Veldonkhoeve](#) die, net zoals hoeve Nieuwland, gesticht werd door monniken. Deze hoeve was, zoals zijn naam doet vermoeden, gelegen op een donk. Deze hoeve werd kort na zijn stichting, in 1152 door de heren van Grimbergen en de graaf van Aarschot aan de norbertijnenabdij van Middelburg geschonken. Deze werden zo eigenaar van een uitgestrekt domein met beemden- en weiden en gebruiksrechten op heel het dorpterritorium. De ontginning van de gronden gebeurde vanuit de nieuw gestichte hoeve. Bij de site hoorde tevens een watermolen en brug op de Laak. De afstand tot Middelburg was te groot voor een praktisch contact met de moederabdij, daarom werd Veldonk in 1156 overgedragen aan de Parkabdij te Heverlee-Leuven. De abdij kreeg in 1223 toestemming een sluis op te richten voor de watermolen die reeds door de Middelburgse norbertijnen was opgericht. Ook had ze de visrechten op de Laak en mochten ze dieren laten grazen op de gemene weiden van Werchter. Sinds 1225 hadden ze het patronaatsrecht in Werchter en haar afhankelijkheden Haacht en Wakkerzeel. Er was één weg die het gehucht Veldonk verbond met Werchter, deze weg en de brug over de Laak moest dus altijd in goede conditie verkeren waarvoor er afspraken waren tussen de inwoners van Werchter en de abdij.

Op het einde van de 13de eeuw haalde Veldonk zijn inkomsten uit veeteelt, verkoop van wol, hooi, linnen, honing, brandhout en graan. Vooral veeteelt en zuivelproductie waren van groot belang gezien het grote areaal wei- en hooiland. Veel van de zuivel werd overgebracht naar de Parkabdij. Vanaf de 14de of 15de eeuw gaf de abdij de hoeve in tijdpacht, in de 16de eeuw verhuurden ze hem dikwijls aan Mechelse beenhouwers en veehandelaren, wat het blijvend belang van de veeteelt bevestigt. In de pachtcontracten stond meestal opgenomen dat de afwateringskanalen en beken goed onderhouden moesten worden. Tijdens de oorlogen in het derde kwart van de 16de eeuw bleef de Veldonkhoeve verschillende jaren onuitgebaat en gebruikten de strijdende troepen de hoeve als kwartier. Wellicht dateert uit deze periode het ooivaarsnest op een akkerperceel ten zuiden van de hoeve. Het is een door grachten en aarden wallen omringd perceel waar de buurtbewoners hun toevlucht konden nemen.

De eigendommen die bij de Veldonkhoeve hoorden staan goed afgebeeld op de kaart van 1665 van Abdijs van 't Park. Hierop is te zien dat de hoeve op een verhevenheid in het landschap lag. In de directe omgeving bevonden zich de akkers. Daar buiten lagen voornamelijk wei- of hooilanden langs de Laak en de Zwarte Gracht (nu Zwarte Beek). Veldonk omvatte in totaal bijna 95 hectare waarvan 25 procent akkers en 74 procent grasland. De hoeve lag aan de weg die van het gehucht Veldonk naar Werchter liep, met een brug over de Laak genaamd de molen brug. Van de molen zelf is op dat moment geen spoor meer. De landschapsstructuur (percelering, wegen, waterlopen) zoals afgebeeld op de kaart van 1665 komt grotendeels overeen met de huidige situatie. Er zijn enkele kleine veranderingen zoals het opdelen van percelen. Opvallend zijn ook een aantal afgeronde perceelsvormen, bijvoorbeeld in de omgeving van de kleine Laak, waarvan de vorm werd beïnvloed door de loop van beekjes of door hoogteverschillen. De hoeve zelf was omringd door een gracht en het ooivaarsnest ten zuiden daarvan zijn ook in het huidige landschap te herkennen door hun hogere ligging ten opzichte van het omringende grond en de aanwezigheid van een gracht met daarlangs knotwilgen. De omgeving van de Veldonkhoeve kenmerkt zich door de hoge dichtheid aan kleine landschapselementen.

Aan het einde van het Ancien regime werden de abdijhoeve en de gronden openbaar verkocht. De nieuwe eigenaars verpachtten het hof opnieuw en in de 19de eeuw werd de hoeve verkocht aan een adellijke familie. In 1914 ging de indrukwekkende vierkantshoeve in vlammen op als gevolg van de gevechten van de Eerste Wereldoorlog. De landschappelijke structuren van de met grachten omwalde

site, bleven evenwel bewaard. De [hoeve](#) zelf werd na de oorlog wederopgebouwd. Waarschijnlijk dateren uit dezelfde wederopbouwperiode de kleine [langgestrekte hoeve ten noordoosten en de boerenwoning](#) met schuurtje ten noordwesten van de centrale hoeve. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op de Veldonkhoeve een Duits nachtradarstation geïnstalleerd waarvan thans weinig sporen bewaard zijn (de bunkers werden recent afgebroken). De watermolen op de Laak, zoals vermeld in 12de eeuw, werd waarschijnlijk tijdens de godsdienstoorlogen verwoest, maar na de Franse revolutie als zwartgoed verkocht en opnieuw opgericht. In 1805 krijgt men toestemming om een graanmolen te bouwen met voorwaarde dat ook de molenbrug onderhouden wordt. Het huidige molengebouw dateert van de 20ste eeuw, deels na de Tweede Wereldoorlog. In 2002 werd de molen definitief stilgelegd en momenteel zijn er plannen voor de herbesteding van het gebouw voor appartementen.

In de Laakvallei was tevens een motte gelegen, nabij Schipke. Deze motte lag op een strategische plek, daar waar een weg van Tremelo en Kruis de Laak kruiste naar Werchter. Op de kaart van de Croÿ werd deze motte afgebeeld. Door de getekende bomen is de motte zelf niet zichtbaar. De site had een opperhof-neerhof structuur: de cirkelvormige ruimte werd rond 1600 nog steeds door een gracht omringd en de Borch genoemd. De motte verdween na 1600 en is niet meer terug te zien op de kaarten van het Hertogdom Aarschot van 1759-1775.

In de paleomeander juist ten noorden van 't Schipke, ligt het [Kasteel van Fonteyn](#). In de late jaren 1880 liet Prosper Fonteyn nabij één van de turfputten een villa bouwen. Achter de villa lag een ommuurde tuin, waarschijnlijk een imitatie van een neerhof. De belangrijkste elementen van het park waren de twee vijvers met diverse moeras- en oeverflora. Ten westen daarvan lag een park met slingerende paden. De villa werd tijdens de Eerste Wereldoorlog afgebrand, waarna op dezelfde plaats een neotraditioneel kasteel werd gebouwd. Het park-bos werd bij de heraanleg ook opnieuw ingericht, de huidige beplanting dateert voornamelijk uit deze periode. Oorspronkelijk lag het kasteel en park midden tussen de akkers en weilanden. In de loop van de 20ste eeuw veranderde dit, nu ligt het kasteel verscholen tussen de bossen. Vanuit het noorden loopt een weg, omzoomd met zomereiken en wortelopslag van lindes, naar het kasteel. Aan het begin van de parkvijver staat een groep oude beuken.

Tegen de 's Hertogenheide bevinden zich een tweetal villa's de Liedeberg en Lindenberg. Op deze plek was tot circa 1900 een jachtpaviljoen of zomerhuisje met waarschijnlijk iets van een parkaanleg er rond (getuige de diverse bruine beuken met stamomtrek van meer dan 350 centimeter). Door een erfenis werd het eigendom opgedeeld en werden er rond 1900 twee villa's gebouwd: Liedeberg en Lindenberg. Uit deze periode dateert ook de parkaanleg die op de topografische kaart van circa 1930 duidelijk wordt afgebeeld. In het noorden waren de toegangswegen gelegen, twee dreven liepen eerst naast elkaar en daarna splitste het in twee armen naar links en rechts. De paden slingeren vervolgens naar de beide landhuizen (die aan de achterzijde via een weg met elkaar verbonden waren). De parkaanleg was vooral gericht op het zicht naar de Demer, de villa's waren daar ook op gebouwd met ruime balkons aan de noordzijde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de villa Liedeberg beschadigd en uiteindelijk afgebroken en vervangen door een Spaans of Andalusisch geïnspireerde villa. De begin 20ste-eeuwse parkaanleg is deels bewaard (Liedeberg) waaronder delen van de dreven en verschillende bomen en struiken. [Villa Lindenberg](#) is nog bewaard gebleven.

Aan de rand van de vallei lagen de dorpen en gehuchten. De meeste zijn in de loop van de eeuwen door lintbebouwing afgescheiden geraakt van de vallei. Het gehucht Zallaken komt echter grotendeels overeen met de situatie van 1759-1775 zoals te zien op de Joriskaart (1759-1775). Het gehucht was gelegen op een duintop aan de rand van de vallei en bestond op dat moment uit schaarse bebouwing rond een open ruimte. Verschillende (voet)wegen liepen uit in de omgeving en hebben zich door de aanwezige hoogteverschillen ingesneden in de duin. De structuur zoals zichtbaar op de Joriskaart (1759-1775) is grotendeels bewaard tot op heden.

In het begin van de 20ste eeuw is het één en ander veranderd door de aanleg van de steenweg en de bouw van een centraal gelegen burgerwoning. De latere toevoegingen van woningen langs de steenweg, heeft het gehucht sterk aangetast. Echter de kern van het gehucht ligt achter de burgerwoning en is nog relatief gaaf bewaard.

De begin 20ste-eeuwse [burgerwoning met dienstgebouwen](#) vormt een opvallend geheel met de moestuin aan de voorzijde, tuinmuren, diverse fruitbomen en achtergelegen weiland. Dit weiland is qua structuur vergelijkbaar is met het centrale open ruimte van op de Joriskaart (1759-1775). Het hoogste punt van de duin is beplant met eiken en (grove) dennen. Ten zuiden van het gehucht liggen bossen, akkers en weilanden. In vergelijking met de historische kaarten is het aandeel bos toegenomen. Er is divers houtig erfgoed aanwezig zoals een aantal knoteiken langs een waterloop, hakhoutstructuren en oude beplantingen langs paden. Ten oosten van het gehucht, ligt een lage depressie waarin in de tweede helft van de 19de eeuw een systeem van grachten (rabatten) werd aangelegd om deze gronden nog economisch nut te geven in functie van houtproductie.

Nabij de Eikelberg ligt, dicht tegen Vordonk-Turfputten, de stationsomgeving van Gelrode. Het station was gelegen langs de lijn Leuven-Herentals die in 1863 geopend werd (het deel van Aarschot-Herentals is sinds 1936 niet meer in gebruik). In de eerste helft van de 20ste eeuw speelde dit station ook een belangrijke rol in het vervoer van het ijzererts uit de nabijgelegen groeves. Het station zelf is reeds afgebroken maar de uit het begin van de 20ste eeuw daterende dienstgebouwen, voormalige cafés en een aantal dorpswoningen die in de omgeving van het station lagen, vormen nog een gaaf geheel. Tijdens het luchtbombardement van 9 mei 1944 probeerden de Duitsers het spoorwegknooppunt Aarschot te raken, de meeste bommen kwamen echter honderden meters van het spoor terecht.

Buiten de grotere sites bouwkundig erfgoed, zijn er nog enkele alleenstaande hoeves gelegen langs de wegen aan de valleiranden. Deze hoeves dateren meestal uit de 19de - begin 20ste eeuw en zijn vrijwel allemaal van het langgestrekte type. Dit zijn hoeves waarbij het woongedeelte met aansluitend de stallen en vervolgens de schuur onder één dak zijn ondergebracht. Sommige zijn rijker uitgewerkt zoals de [hoeve](#) op de Varentstraat 91. Verder zijn er nog enkele kleine hoevetjes bewaard gebleven.

In het gebied zijn verschillende kapellen gelegen. De [Kapel-Onze-Lieve-Vrouw van Halle](#) ligt onderaan de Eikelberg en verschijnt voor het eerst op de topokaarten van 1884. Achter de kapel staat een imposante lindeboom. Aan de zuidwesthoek van de Eikelberg ligt een

[Mariagrot](#) die volgens een inscriptie op het altaar door de Christelijke WerknemersBeweging opgericht werd in 1954. Aan de wege langs de rand van de vallei staan soms kapellen waar een landweg de broeken inloopt. Zo staat er een 20ste-eeuwse kapel bij de toegangsweg naar de site Bruggenhof, deze verschijnt op de topografische kaart van 1933. Aan de meander van Fonteyn staat helemaal in het noorden een kapelletje met een linde aan een landweg. Deze kapel staat op de site waar in de 16de eeuw nog een andere kapel stond die in 1781 werd afgebroken. Nabij Betekom, bij de kruising van enkele landwegen staat een blauwe driehoekige pijlerkapel die in 1936 werd opgericht ter ere van het 25-jarig bestaan van de Boerinnenbond.

De Meulderskapel nabij Werchter dateert volgens opschrift in de top uit 1850. Deze kapel werd opgericht bij de windmolen en ligt mooi aan een landweg. Het perceel achter de kapel hoorde bij de molen en ligt iets lager. Het perceel wordt omzoomd door een houtkant bestaande uit Haagbeuk, Meidoorn en Europese Vogelkers. Direct rond de kapel staan een aantal taxussen. Deze kapel is vrijwel het enige wat nog herinnert aan de molen die van circa 1850 tot ongeveer 1900 gedraaid heeft. Her en der zijn boomkapellen, zoals die bij een kleine hoeve in Nieuwland.

In het gebied zijn twee herinneringsmonumenten voor de twee wereldoorlogen. Werchter vormde tijdens de Eerste Wereldoorlog een strategisch centrum en ook Veldonk had sterk te lijden onder de Duitse inval, alle huizen van het gehucht werden afgebrand. Nabij Betekom staat in de vallei een kruis uit blauwe hardsteen met het opschrift "C'est ici qu'est tombé pour la Belgique le 26 août 1914 le Lieutenant VALEBAN van de KERCKHOVE d'HALLEBAST R.I.P." ter herinnering van een tijdens de Eerste Wereldoorlog neergestort vliegtuig. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op de hoeve Veldonk een Duits radarstation geïnstalleerd, die verschillende Engelse vliegtuigen neerhaalde. Op enkele honderden meters van de Veldonkhoeve staat een recent (2011) herinneringsmonument voor het Amerikaanse vliegtuig dat op 3 oktober 1944 werd neergehaald. Ongeveer 500 meter ten westen van het station van Gelrode, ten noorden van het spoor, stond een hoeve die waarschijnlijk in het begin van de 19de eeuw gebouwd is. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is deze hoeve verwoest waardoor er nog archeologische sporen bewaard moeten zijn. Ook de perceelsbeplanting is deels nog zichtbaar, bijvoorbeeld een meidoornhaag en hakhoutstoven van haagbeuk.

Uit Werchter is de bekende schildersfamilie Van Leemputten afkomstig (Jan Frans 1818-1894, neef Jan Leopold 1831-1925, zonen van Jan Frans: Corneel 1841-1901 en Frans 1850-1914 en zoon van Corneel: Jef 1865-1948). Jan Frans en Jan Leopold waren gekend als restaurateurs en dierschielders. De jongeren schilderden vooral natuur en dieren. Op verschillende schilderijen wordt het landelijk leven in de streek van de Demervallei afgebeeld.

- Carte des Pays-Bas et des frontières de France, Eugène-Henri Fricx, uitgegeven tussen 1712-1727, schaal 1:110.000-1:120.000.
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.
- ARREN P. 1997: Rega's Hof. *Van kasteel naar kasteel* 7. Hobonia, Kapellen.
- AUBROECK B., HUYBRECHTS W. & DE BECKER P. 2001: *Meanders in de Demervallei tussen Diest en Werchter*. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud, 2001 (17). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
- BAEYENS L. 1973: De 's-Hertogenheide te Aarschot. *Het oude land van Aarschot*, 8/1, 41-44. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BAEYENS L. 1978: Vorming en hydrografische betekenis van de Demer. *Het oude land van Aarschot*, XIII, 2, p78-79. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BOGEMANS F. & VAN MOLLE F. 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, 24 Kaartblad Aarschot*. Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- BORREMANS L. 1987: De heerlijkheid en kasteel van Bruggenhof te Betekom. *Het oude land van Aarschot*, 87-4, 153-167. Aarschotse Kring voor Heemkunde, Aarschot.
- BREUGELMANS J. 1981: De Demer en de Demerbruggen tijdens de 18de eeuw. *Het oude land van Aarschot*, XVI, 2, 49-56. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- BREUGELMANS J. 2001: *Het beheer van de Demer tijdens de 17de en 18de eeuw*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- DE FRAINE P. 1964: Enkele documenten betreffende de hydrografie van het Land van Aarschot in de XVIe eeuw. *Eigen Schoon en de Brabander*. Maandschrift van het geschied- en oudheidkundig genootschap van Vlaams-Brabant. 1964, 1-2, 35-48.
- DELAURE J. 2008: *Het ABC van de Demervallei, een loop door de geschiedenis*. Regionaal landschap Noord-Hageland, Aarschot.
- DENEFF R. 1984: *Landschapsecologie, Ruimtelijke planning en de Hagelandse Demervallei. De bruikbaarheid en het gebruik van landschapsecologische gegevens in de ruimtelijke planning en ordening, inzonderheid m.b.t. plannings- en ordeningsactiviteiten in en om de Demervallei tussen Diest en Werchter*. Proefschrift voorgelegd tot het bekomen van de graad van licentiaat in de stedenbouw en de ruimtelijke ordening. Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.
- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter, Deel 1. *M&L*, 3/5. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,

Brussel.

- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter. *RMLZ-Documentatiemap Landschapsonderzoek* 12. December 1984. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Administratie voor ruimtelijke ordening en leefmilieu, Bestuur Monumenten en Landschappen, Brussel.
- DENEFF R. 1984: De Demervallei tussen Aarschot en Werchter, Deel 2. *M&L*, 3/6. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- DENEFF R. (ed.) 2007: Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant Hageland Noordoosten van Vlaams-Brabant Aarschot Begijnendijk Bekkevoort Boortmeerbeek Diest Haacht Keerbergen Rotselaar Scherpenheuvel-Zichem Tremelo. *M&L cahier 14*, Agentschap R-O Vlaanderen/Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid, Brussel.
- DE SMEDT P. 1973: Paleogeografie en kwartair-geologie van het confluëntiegebied Dijle-Demer. *Acta Geographica Lovaniensis* vol. 11. Geografisch Instituut Katholieke Universiteit te Leuven, Leuven.
- DIRIKEN P. 2004. Geogids Demervallei. Georeto, Kortesseem.
- Hofkens E. & Roosens I. (eds.), 2001. Nieuwe impulsen voor de landschapszorg. De landschapsatlas, baken voor een verruimd beleid. *M&L Cahier 5*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Bestuur Monumenten en Landschappen, Brussel.
- INTEGRAAL WATERBELEID DEMERBEKKEN 2009: *Het bekkenbeheerplan van het Demerbekken, Integraal waterbeleid in de praktijk, 2008-2013*. Secretariaat Demerbekken, Leuven.
- KEMPENEERS P. 2009: *Aarschot, Plaatsnamen en hun Geschiedenis*. Kempeneers P., Tienen.
- LEURS S., POLSPOEL L.G. & PAUWELS J.L. 1935: De Demervallei. *Steden en landschappen* vol. 8. De Sikkel, Antwerpen.
- LINTERS L., DE LAVELEYE A. & BOGAERD K. 1985: *Spoorwegen in België*. Uitgegeven ter gelegenheid van 150 Jaar Spoorwegen in België. Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, Gent.
- MACKEN W. 1984: 's-Hertogenheide bouwstenen voor een dynamisch verrijkend beheer. *Het Oude Land van Aarschot*, 19/1, 6-17. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- MINNEN B. 1993: *Albums de Croy, het hertogdom Aarschot onder Karel van Croy (1595-1612), kadaster en gezichten*. Gemeentekrediet, Brussel.
- MINNEN B. 2006: Een middeleeuwse motte aan de Laak te Werchter-Tremelo. *Haachts geschied- en oudheidkundig tijdschrift* 21 (2006), 218-225.
- PAUWELS D. 2008: Een Donjon bij de Demer in Aarschot: Middeleeuwse woontoren bij het kasteel van Rivieren te Gelrode komt even aan de oppervlakte. *Het oude land van Aarschot*, XLIII, 4, 211-216. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- PAUWELS D. 2010: Status in steen, De middeleeuwse woontoren van de heer van Rivieren. *Intern rapport VIOE*. Een archeologische registratie bij het kasteel Van Rivieren aan de Demer te Gelrode, gem. Aarschot, prov. Vlaams-Brabant. VIOE, Brussel.
- PAUWELS D., DOPERE F., MINNEN B. 2012: De Demer gedomineerd: de heer van Rivieren en zijn middeleeuwse woontoren in Gelrode. *M&L*, 31/1, 22-35. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- PROVINCIE VLAAMS-BRABANT 2004: *Gecoördineerd Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant*.
- SCHEYS W. 1981: De kronijk door Adrien Carpentier en Charles Millet van 1597 over Baal, Betekom en Gelrode in het Hertogdom Aarschot. *Bijdragen tot de Geschiedenis van het Land van Aarschot*, vol. 5. Aarschotse Kring voor Heemkunde v.z.w. Druk. Veys, Aarschot; Tielt.
- TAHON V. 1933: *Les Mines de fer de Gelrode, Une Evolution dans l'industrie du fer, Le passé, le présent, l'avenir*. Conférence, 7 janvier 1933. Imprimerie Lelateur, Brussel.
- VANDENBERGHE M. (ed.) 2007: *De Laakvallei in historisch perspectief, spiegel voor de toekomst. Klein historisch Laakwoordenboek*. Laakwerkgroep van Natuurpunt, Houwaart.
- VAN DIJCK J. 2007: 'Den Olifant' te Werchter. *Het oude land van Aarschot*, Hertogelijke Aarschotse kring voor Heemkunde, Aarschot. 2007, 42/2, 90.
- VAN ERMEN E. 1998: De wandkaarten van het hertogdom Aarschot, 1759-1775. *Cartografische Bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- VAN ERMEN E., VANHOVE L. & VAN LANI S. 2000: Kaartboek van de Abdij van Park 1665. *Cartografische bronnen voor de geschiedenis van het Vlaamse Landschap*. Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- VAN HOORICK W. 2004: *De Demer en de Grote Laakbeek in het stadsgebied Aarschot, 15de-20ste eeuw*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap afdeling water, Brussel.
- VAN LANI S. 1999: *Abdij van 't Park, Pachthoeven en landbouwdomein*. Vrienden van de Abdij van't Park, Heverlee-Leuven.
- VERVOORT L., DENEFF R. 1996: De meander van Vorsdonk-Turfputten te Gelrode (Aarschot) een historische en ecologische verkenning. *M&L* 15/5. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Brussel.
- WILLEMS 1981: Verdediging van stad en platteland. *Oost Brabant* 18/3.
- WOUTERS R. & VERHOEVEN A. 1981: *Tremelore 1900, Mensen in hun landschap*. Artoos, Haacht.
- S.N. 1941: *Revue universelle des Mines, de la Metallurgie, des Travaux Publics, des sciences et des arts appliqués à l'industrie*. Jaargang 84/8, 17, p. 88-89.
- S.N. s.d.: *Brabantse Bouwmeesters, Verhalen uit de late Middeleeuwen, Bouwen met ijzerzandsteen in de Demervallei*. Provincie Vlaams-Brabant, Dienst Cultuur.
- S.N. 1969: Betekom, dorp in de Demervallei. *Het oude land van Aarschot*, IV, 2, 61-62. Aarschotse kring voor heemkunde, Aarschot.
- S.N. 1980: *Werchter in de geschiedenis*. Beatrjgsgezelschap, Werchter.
- S.N. 1988: *Erkenningsdossier: Vorsdonkbos-Turfputten, Gelrode-Aarschot*. Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w.
- S.N. s.d. 1993: *Voorstel tot rangschikking als landschap van de Meander van Vorsdonk-Turfputten*. Ministerie van de Vlaamse

Gemeenschap, Departement Leefmilieu & Infrastructuur, Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting & Monumenten, Bestuur Monumenten en Landschappen.

- S.N. 2003-2004: Themanummer Ontwerp ecosysteemvisie Demervallei tussen Werchter en Diest. *Natuur daar zorgen we voor*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Afdeling Natuur), Brussel.
- S.N. s.d.: *Vorsdonkbos & Turfputten, natuurparel van de Demervallei*. Vereniging voor Natuurbehoud in Vlaanderen. Natuurreservaten v.z.w.
- Natuurpunt Oost-Brabant, s.d.: *Leven tussen Demer en Dijle, ontdek de Laakvallei* [online], <http://www.grotelaakbeek.be/docs/Laakfolder-TussenDemerEnDijle.pdf> (geraadpleegd 2012).
- DENEWET L. & HOLEMANS H., 2013: *Veldonkmolen* [online] <http://www.molenechos.be/molen.php?AdvSearch=1005>
- <http://www.vorsdonk.be/> (geraadpleegd 2012).

Het landschap van de meander van Vorsdonk - Turfputten (totale oppervlakte 143,68 hectare) bevindt zich grotendeels in het zuidwesten van Aarschot (deelgemeente Gelrode). Een klein deel van dit landschap, in het uiterste noorden, ligt in Begijnendijk (deelgemeente Betekom). Het Vorsdonkbos vormt de westelijke helft van het beschermde landschap, de Turfputten omvatten de oostelijke helft. Het gebied is gesitueerd langs de benedenloop van de Demer.

Het beschermde landschap is ontstaan uit een paleo-meander van de Demer. Bijgevolg is dit gebied zeer belangrijk voor de studie van de vorming, evolutie en geomorfologie van de Demer en Vlaamse Vallei. De uitgesproken variatie in bodemgesteldheid en waterhuishouding heeft geleid tot een voor Vlaanderen uitzonderlijke floristische rijkdom. Bovendien is dit landschap, omwille van de aanwezigheid van turfputten, sporen uit de steentijd en de site van het Kasteel van Rivieren, ook op historisch vlak belangrijk. Dit beschermde landschap heeft eveneens een esthetische waarde. Verschillende elementen spelen hierbij een rol: het reliëf met onder andere de steile flank van de Eikelberg aan de zuidrand van het gebied en het gevarieerde microreliëf (met name de talrijke donken), de gevarieerde begroeiing (meer bepaald de sterk versneden bosranden en het voorkomen van bloemrijke graslanden tussen de beboste percelen) en de 19de-eeuwse parkaanleg rond de kastelen van Rivieren en Nieuwland.

Fysische geografie

Tot voorbij Betekom lopen zowel de Demer als de Laak door dezelfde vallei. De Demer loopt centraal door deze vallei. De Laak volgt de noordzijde van de Demer en buigt bij Betekom naar het noorden om in een eigen vallei verder te stromen en uit te komen ten noorden van Werchter. De Demer- en Laakvallei vormen de overgang tussen de Zuiderkempes in het noorden en het Hageland in het zuiden. De Zuiderkempes worden gekenmerkt als een vrij vlak, zandig gebied (plaatselijk verstoven tot duinen) dat de noordelijke zijde van de Demer- en Laakvallei begrenst. Het Hageland is een heuvelland, gedomineerd door een aaneenschakeling van quasi parallelle, langgerekte heuvelruggen uit ijzerzandsteen (getuigenheuvels van de Formatie van Diest). Deze heuvels zorgen voor een waarneembare scherpe overgang naar de vallei. Het beschermde landschap situeert zich tussen de Demer in het noorden en de ijzerzandsteenheuvel in het zuiden (onder andere de Eikelberg, tevens beschermd als landschap).

Tijdens het laatglaciaal (14500-11560 jaar geleden) loopt zowel door de Demer als door de Laakvallei een vlechtend riviersysteem. Op een gegeven moment wordt de huidige Demervallei ten zuiden van Werchter verlaten en loopt enkel door de Laakvallei een rivierloop. Tegen het eind van het laatglaciaal is onder andere de meander van Vorsdonk -Turfputten gevormd. Tijdens het atlanticum (8000-5000 jaar geleden) stroomt zowel door de Laak- als de Demervallei een diffuse rivier. Door ophoging van de bedding van de Laak wordt deze verlaten en vormt de huidige Demervallei de hoofdvallei. Vanaf het subboreaal (5000-2600 jaar geleden) volgt de rivier dan ook zijn huidige vallei. Tijdens deze periode snijdt de rivier zich in een bedding in en door de toegenomen suspensielading neemt het meanderen van de rivier toe en krijgt ze min of meer haar huidige uitzicht. Vanaf de alleröd-interstadiaal (13800-13000 jaar geleden) groeit met name in oude verlaten meanders en stroomgeulen veen. Tijdens het atlanticum stopt de veengroei vrijwel overal ten gevolge van de afdekking door sedimenten. Vanaf het subatlanticum (vanaf 2600 jaar geleden) kan de veengroei lokaal opnieuw opstarten. De gehele alluviale vlakte van de Demer (en Dijle) kan worden beschouwd als oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. De vele zandige opduikingen of donken, ontstaan tijdens het pleistoceen (2,6 miljoen-10000 jaar geleden), vormen een essentieel kenmerk van deze vallei.

Langs de benedenlopen van Dijle, Demer en langs de Leibeek (een oude Dijlebedding) tussen Wijgmaal en Hever komen op regelmatige afstanden relictten van grote afgesneden meanders voor. Deze meanders zijn op basis van hun afmetingen en straal duidelijk te onderscheiden van de talrijke vrije meanders die recenter (tijdens de laatste 300 jaar) van de Dijle en Demer werden afgesneden. De topografie, het microreliëf en de bodemgesteldheid van het gebied Vorsdonk - Turfputten wijzen er op dat het hier om een paleo-meander gaat. Dit meandertype is qua omvang veel groter dan de meanders van de huidige rivier en kent een opvallend reliëf. Paleo-meanders kenmerken zich door een grote ronding met daarin stroken zeer vochtig of venig alluvium.

Tijdens de 15de eeuw wordt het water vanuit de sterk hellende gebieden, ten gevolge van ontbossing, in snel tempo afgevoerd naar de rivier. Overstromingen worden bijgevolg steeds frequenter. Op het einde van de 15de eeuw worden ingrepen om de bevaarbaarheid van de rivier te verbeteren uitgevoerd: de bedding wordt geruimd, de rivier wordt verbreed (tussen Zichem en Werchter) en er wordt een 1,5 meter hoge dijk aangelegd. De politiek van het rechttrekken van rivieren vindt vooral uitvoering vanaf de 17de en 18de eeuw. Tussen 1778 en 1850 gebeuren nog verschillende radicale ingrepen, daarna volgen nog enkele wijzigingen. De laatste belangrijke bochtafsnijdingen worden uitgevoerd in 1976-1980 en gaan gepaard met een algemene verhoging van de Demerdijken. Deze ingrepen zijn bepalend geweest voor de transformatie van deze rivier. In het beschermde landschap zijn langs de Demer enkele sporen zichtbaar van deze afgesneden meanders.

Het beschermde landschap wordt doorsneden door talrijke, min of meer gestroomlijnde, zandige opduikingen of donken (bodentypes Zbf, Zcf, Zbp, Zcp, Zdp, Scp, Sdp en Ldp) die in de kern van het Vorsdonkbos een duinachtig massief vormen. Deze lage heuvels,

voornamelijk in het westen van dit gebied gesitueerd, steken uit boven de jongere sedimenten van natte klei. Het kunnen restanten van oudere zandige rivierbeddingen zijn of ze kunnen ontstaan zijn door afzetting van zandig sediment tijdens de verplaatsing van de meander (kronkelwaard) of ze zijn opgewaaid uit de regelmatig droogvallende rivierbeddingen. Ook het Vorsdonkbos ligt op een zandige bodem. In het bos is een grote variatie in ondergrond zichtbaar en ook het reliëf is sterk golvend. Doordat deze grond lange tijd onder bos heeft gelegen is er geen vervlakking opgetreden, zoals mogelijk wel op andere plaatsen in de vallei. Door deze merkwaardige hoogteverschillen heeft zich een zeer waardevolle flora (en fauna) ontwikkeld.

Het gebied bestaat voor ongeveer 1/4 uit moerassig laagveen (bodemtype V), voor de helft uit alluviale kleigronden (bodemtypes Edp, Eep en Efp) en zandige duinen (ongeveer 1/4 van de totale oppervlakte van dit gebied). Het complex van veengronden is qua oppervlakte het grootste van de Demervallei. De dikte van het laagveen varieert zeer sterk volgens het oorspronkelijk patroon van geulen en donken. Dit gebied ligt ongeveer 11 meter boven de zeespiegel en de hoogste donken overschrijden de hoogtelijn van 15 meter. De meanderbocht wordt in het zuiden begrensd door de circa 50 meter hoge Eikelberg (eveneens een beschermd landschap). Door onderspoeling ontstond hier een zeer steile helling met een zeer snel verlopende gradiënt vanuit het veen tot de kruin van deze ijzerzandsteenheuvel. Het zandige terras dat voor de rest de meander omsluit en waarin een tweede, kleinere fossiele meander ligt is, net zoals sommige donken in de meander, een relict van de valleibodem tijdens de ijstijd. De stootoever van de meander heeft een rand gevormd die soms 4 meter hoog is.

De ontwatering van de vallei vindt plaats via sterk vertakte slotenstelsels die aansluiten op een aantal leigrachten. Vanuit de aangrenzende ijzerzandsteenheuvels van Gelrode en Nieuwrode wordt een sterke kwel- en bronactiviteit naar het gebied toe gestimuleerd. De gradiënten in de waterkwaliteit zijn medebepalend voor de grote landschappelijke en biologische variatie. Het is deze variatie in bodemgesteldheid en de daarmee samenhangende waterhuishouding, die aanleiding geven tot grote biologische variatiemogelijkheden die zelden worden aangetroffen.

Cultuurhistorisch landschap

Archeologisch onderzoek in alluviale gebieden en beekdalen heeft reeds herhaaldelijk het grote archeologisch potentieel van deze regio aangetoond. Ten gevolge van sedimentatie tijdens het holoceen zijn veel sites afgedekt door jongere sedimenten en bevinden ze zich meestal op relatief grote diepte onder het maaiveld, waardoor ze gaaf bewaard blijven. Een aantal donken had tijdens de steentijd een grote aantrekkingskracht op de mens in deze omgeving. In vergelijking met de rest van de Demervallei zijn de vondsten van steentijdmateriaal talrijker in de omgeving van het Vorsdonkbos. Bij veldprospectie werd in het westen van het beschermde landschap, ter hoogte van de Begijnendijksesteenweg, onder andere lithisch materiaal uit het mesolithicum en neolithicum aangetroffen. De donken tegen de Demer werden ingenomen door twee kastelen, namelijk het kasteel ter Rivieren met een middeleeuwse oorsprong (in het noordwesten) en het 18de-eeuwse kasteel van NieuwMand (in het noordoosten). Het kasteel ter Rivieren gaat terug tot een strategisch belangrijk feodaal slot en heerlijkheid, dat in 1197 voor het eerst vermeld wordt. In 1764 werd er een kasteel gebouwd en later ook een buitenplaats. In de loop van de 19de eeuw raakte het complex onbewoond en in 1869 werd het geheel afgebroken. In 1885 werd een eclectisch landhuis gebouwd dat er nog steeds staat. In primitieve vorm bestond dit kasteel uit een grote donjon met een neerhof omgeven door een gracht. Tijdens archeologische opgravingen in 2007 werden vlakbij het huidige kasteel de muurresten van deze middeleeuwse donjon (gedateerd 13de-14de eeuw met eind 15de-eeuwse herstellingen -) opgegraven. De donjon bleef tot ongeveer 1880 bestaan en werd daarna afgebroken. De belangrijkste verbindingsweg van het Hageland naar Betekom, aangelegd op een dwarsdijk door de Demervallei, liep langs dit slot langs de westelijke helft van het beschermde landschap. In 1877 wordt ook de omgeving van het kasteel heraangelegd, onder andere ook het Vorsdonkbos dat met een kronkelig drevenpatroon in de aanleg betrokken wordt. Het bos werd wellicht gebruikt als jachtdomein bij het kasteel. Over dit kasteel is weinig meer gekend dan een aanduiding op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) als "*Cense de Nieven Landt*". Het huidige gebouw werd vermoedelijk omstreeks 1850 gebouwd of verbouwd in zijn huidige vorm. In het kasteelpark komen enkele zeldzame bomen voor.

Volgens de Ferrariskaart bestond het gebied Vorsdonk - Turfputten op het einde van de 18de eeuw voor ongeveer de helft uit drassige weiden, vaak opgedeeld door houtkanten, en de rest uit bouwland en voornamelijk bos, meer bepaald hoogstammig bos of kreupelhout. De omliggende zandige Demerterrassen en de Eikelberg zijn met heide of bos begroeid. De veenlaag in de paleo-meander, werd, aangezien het laagveen hier moeilijk ontginbaar was, tot het begin van de 19de eeuw slechts op kleine schaal ontgonnen. Op het einde van het ancien regime werden de eigendommen van de kerkelijke instellingen echter verkocht aan privépersonen die de veenlagen systematisch ontgonnen. Vooral in de periode 1812-13 werden vergunningen afgeleverd om in Gelrode turf te steken. De percelen met veen waren op dat moment vooral in eigendom van personen van buiten de gemeente, die weinig rekening hielden met de verminderde landbouwopbrengsten, maar vooral op korte termijn een zo'n groot mogelijk winst op de gronden wilden halen. Omstreeks 1830-1840 was het merendeel van de turf waarschijnlijk al verwijderd. Het veen werd op deze natte plaatsen uitgebaggerd en na afloop bleven waterplassen achter die in de loop van de tijd moerassig werden en ondertussen zijn verland. Slechts op enkele plaatsen liggen nog open putten, die soms in functie van recreatie open gehouden worden. De verdwenen turfputten blijven nog zichtbaar in het microreliëf.

Binnen het landschap Vorsdonk - Turfputten komen meerdere bomkraters voor, ontstaan tijdens het luchtbombardement van 1944 dat gericht was op het spoorwegknooppunt Aarschot. Bijgevolg ontstonden nieuwe open waterplassen. In de loop van de tijd zijn deze kraters, die slechts tot 10 meter in diameter zijn, verland. Sommige werden recent terug open gemaakt in functie van natuurontwikkeling. Het grasland en bosareaal in de omgeving ondergaan pas vanaf de jaren 50-60 van de 20ste eeuw veranderingen door het staken van het traditionele hooilandbeheer en het aanplanten van populieren (*Populus*).

Fauna en flora

De grote variatie in begroeiing bevordert de aanwezigheid van een groot aantal diersoorten. Door het moerassig en ondoordringbaar karakter van een groot gedeelte van het gebied is er de nodige rust voor het herbergen van een rijk vogelbestand. Opmerkelijke vogels vinden hier hun broedplaats in Vlaanderen. Wat betreft de insecten zijn enkel de waarnemingen van enkele voor Vlaanderen sterk

bedreigde vlindersoorten bekend. Voor reptielen en amfibieën zijn er observaties van levendbarende hagedis, hazelworm en kamsalamander. De oorspronkelijke piscifauna is door het dichtgroeien en de overschaduwing of vernieling van sloten en turfputten grotendeels verdwenen. Vanuit de sterk vervuilde Demer vinden geen migraties van vissoorten meer plaats. In dit gebied werden enkele minder algemene soorten van zoogdieren waargenomen, met name hermelijn, bunzing, ree en diverse soorten vleermuis.

Bij een telling van de plantensoorten in het gebied Vorsdonk - Turfputten (1993) bleken onder andere circa 425 soorten vaatplanten voor te komen. Deze unieke botanische rijkdom kan verklaard worden door de (reeds beschreven) variatie in bodemgesteldheid en waterhuishouding, geconcentreerd op een relatief kleine oppervlakte, het sterk gedifferentieerd beheer en de invloed van opeenvolgende exploitaties in het verleden. De thans verdwenen of bedreigde plantensoorten zijn kenmerkend voor de actief beheerde milieus van hooiland, trilvenen, turfputten en dergelijke. Deze half-natuurlijke vegetaties worden vanaf de jaren 50 van de 20ste eeuw systematisch omgezet in populierenplantages of verruigen en groeien dicht met opslag van bomen en struiken. Een andere mogelijke verklaring is de hydrografische situatie: de Demer bracht uit haar grote ontwateringsgebied sterk verschillende bodemsoorten en diasporen mee en heeft deze verspreid met haar alluvium. De soortenrijkdom houdt mogelijk ook verband met het samenkomen van drie grote plantengeografische districten, met name het Kempense (zandstreek), het Brabantse (leemstreek) en het Vlaamse district (de alluviale vlakte van de Vlaamse vallei), waardoor vele typische floraelementen uit deze districten samen voorkomen. Diverse soorten vinden hier de uiterste grens van hun verspreidingsareaal; de Brabantse soorten zijn enigszins in de meerderheid.

Uit de floralijst blijkt dat 30 van de 42 voor de Belgische voorgestelde socio-ecologische groepen vertegenwoordigd zijn. De planten van heiden, venen, schraallanden en kalkmoerassen zijn vrij sterk vertegenwoordigd met:

- Planten van voedselrijke waterbiotopen resten nog in niet verlande open waterpartijen van turfputten, bomkraters, sloten en één weinig intensief gebruikte visvijver. De vennen op de zandige donken zijn dichtgegroeid met opslag van houtgewassen zonder kruidlaag. De recente visvijvers worden intensief onderhouden en zijn nagenoeg vegetatieloos.
- De open verlandingsvegetaties langs de oude turfkuilen, sloten en plassen zijn door bosvorming of door vergraving herleid tot fragmenten van de vroegere situatie. Trilvenen, een voor Vlaanderen uitzonderlijk fenomeen, worden nog door enkele soorten aangeduid. Rietvegetatie komt slechts op één plaats in dit gebied voor. Op enkele plaatsen groeien, op de grens van hun areaal, nog typische Brabantse soorten.
- Tot het einde van de jaren 60 van de 20ste eeuw maakten de graslandvegetaties nog meer dan de helft van het gebied uit. Het betrof toen verspreide, kleine percelen op vochtige tot natte bodems. De meeste van deze percelen werden sindsdien beplant met populieren of verruigden en verdwenen onder spontane bosopslag. Enkele goed bewaarde voorbeelden van dit vegetatietype komen voor op natuur-technisch beheerde percelen.
- Fragmenten droge heide zijn nog aanwezig op de zandige donken.
- Naast uitgebreide struwelen komen in de Turfputten ook goed ontwikkelde gagelstruwelen voor. Wilde gagel bereikt hier een van de zuidelijkste groeiplaatsen in Vlaanderen. Gagelstruwelen behoren tot de meest typische, maar ook sterkst bedreigde vegetatietypes van de Kempen.
- De donken zijn grotendeels begroeid met bos, plantensociologisch te duiden als eiken- (*Quercus*), berken- (*Betula* of beukenbos (*Fagus sylvatica*), met onduidelijke overgangen naar essenbos (*Fraxinus excelsior*). De struik- en kruidlaag is zeer soortenrijk. In het Vorsendonkbos zitten verschillende Brabantse plantensoorten op de grens van hun areaal. Oud en zeer goed ontwikkeld elzenbroek (*Alnus*) vormt de belangrijkste bosvegetatie in het gebied. Het landschap Vorsdonk - Turfputten bevat één van de belangrijkste relictten van het matig voedselarme, grondwatergebonden elzenbroek in Vlaanderen.

Omvat

- **Aarschot, Begijnendijk, Rotselaar (Vlaams-Brabant)** Langs de Demer liggen tussen Aarschot en Werchter 43 afgesneden meanders. Ze getuigen van het vroegere, zeer bochtige verloop van de historische Demer. Kenmerkend voor deze rivier is zijn lage verval (ongeveer 0,4m per kilometer), waardoor het water via een kronkelend parcours zijn weg door het landschap zoekt.
- **Hoevestraat 4 (Tremelo)** Hoevetje van drie travéeën en anderhalve bouwlaag onder zadeldak, opgetrokken in een neotraditionele stijl, kadastraal geregistreerd in 1927.
- **Hoevestraat 6 (Tremelo)** Neotraditionele boerenarbeiderswoning met schuur uit het interbellum, vlak bij de Veldonkhoeve. De kleine woning van anderhalve bouwlaag is iets hoger dan de naastliggende schuur en stal en wordt gekenmerkt door de twee tuitgevels. De vensters hebben een zware rollaag als ontlastingsboog. De deuropening is later verkleind. De deur- en poortopeningen van de stal en schuur worden getypeerd door een rondboog. Door het gebruik van dezelfde architecturale elementen als de Veldonkhoeve (zoals de tuitgevels) is de woning waarschijnlijk samen met de hoeve heropgebouwd door architect Jozef Fonteyne, na verwoestingen door het Duitse leger in WO I. Op de mutatieschetsen van het kadaster werd de heropbouw van de Veldonkhoeve samen met drie boerenarbeiders geregistreerd. Door de ligging midden in het landbouwgebied heeft de woning een sterke samenhang met de Veldonkhoeve en de boerenarbeiderswoning aan de Hoevestraat nummer 4.
- **Gelrode (Aarschot)** De Eikelberg (in het zuidwesten van de gemeente Aarschot) is een circa 48 meter hoge heuvel behorende tot de Formatie van Diest. In de Eikelberg was een bescheiden steengroeve van ijzerzandsteen aanwezig. De vegetatie bestaat uit eiken-berkenbos en struikheide.
- **'s-Hertogenheide 7 (Aarschot)** Te midden het beschermd landschap van 's Hertogenheide (Aarschot) ligt onopvallend een loopgraaf uit de Tweede Wereldoorlog. De loopgraaf bevindt zich onder bos.
- **Grotestraat (Rotselaar), Hoevestraat (Tremelo)** Nabij de Grote Laak werd een houten constructie teruggevonden.
- **Hoevestraat 15 (Tremelo)** Een bakstenen muur en drie stukken hout werden waargenomen bij werken aan de oever van de Grote Laak. Het betreft mogelijk resten van een vroegere brug of infrastructuur van een nabije watermolen. Dit is echter

onduidelijk door gebrek aan terreinonderzoek.

- **Vossebergen (Rotselaar)** Bij het verkennend booronderzoek werden geen steentijdartefacten aangetroffen, wel enkele middeleeuwse scherven. De proefsleuven leverden in totaal 67 sporen uit de IJzertijd en sporen uit de middeleeuwen op. Er werden ook scherven uit de Middeleeuwen aangetroffen.
- **Zallakenstraat (Rotselaar)** Bij het archeologische booronderzoek werd in het noordoosten van het terrein een steentijdsite vermoed. Na opgraving hiervan werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd die buiten 2 metaaldetectievondsten geen verdere archeologische indicatoren aan het licht bracht.

Is aangeduid als

- **Aarschot, Gelrode (Aarschot), Betekom (Begijnendijk), Rotselaar, Werchter (Rotselaar), Tremelo (Tremelo)** De Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter is vastgesteld in de landschapsatlas.

Omvat de aanduiding als

- **'s-Hertogenheide, Gelrodeweg, Papenakkerstraat, Schaapsvijver (Aarschot)** Deze bescherming betreft 's Hertogenheide.
- **'s-Hertogenheide, Gelrodeweg, Papenakkerstraat, Schaapsvijver (Aarschot)** De bescherming van de 's Hertogenheide werd gedeeltelijk ingetrokken door een besluit van de Vlaamse Executieve van 20 juli 1983.
- **'s-Hertogenheide, Gelrodeweg, Papenakkerstraat, Schaapsvijver (Aarschot)** Deze bescherming betreft het landschap 's Hertogenheide.
- **Werchter (Rotselaar), Tremelo (Tremelo)** Het erfgoedlandschap 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter' werd aangeduid op basis van het vastgestelde gebied in de landschapsatlas 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter' bij gewestelijk RUP 'Dijlevallei van Werchter tot Bonheiden'.
- **Gelrode (Aarschot)** Deze bescherming betreft de Eikelberg (in het zuidwesten van de gemeente Aarschot) en is een circa 48 meter hoge heuvel behorende tot de Formatie van Diest, gelegen tussen de dorpskern van Gelrode ten zuiden ervan en de fossiele meander van Vorsdonk – Turfputten ten noorden.
- **Gelrode (Aarschot), Betekom (Begijnendijk)** Het beschermde landschap langs de benedenloop van de Demer omvat het Vorsdonkbos (westelijke helft) en de Turfputten (oostelijke helft).

Is deel van de aanduiding als

- **Aarschot, Langdorp, Rillaar (Aarschot), Diest, Kaggevinne, Molenstede (Diest), Averbode, Messelbroek, Testelt, Zichem (Scherpenheuvel-Zichem)** Het erfgoedlandschap 'Demer- en Laakvallei tussen Diest en Werchter' werd aangeduid op basis van de vastgestelde gebieden in de landschapsatlas 'Demervallei tussen Aarschot en Diest' en 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter' bij gewestelijk RUP 'Demervallei en Laak tussen Diest en Werchter'.

Is gerelateerd aan

- **Beemdstraat 26 (Begijnendijk)** Schans van Hulst

Is deel van

- **Aarschot, Gelrode, Langdorp, Rillaar (Aarschot)**
- **Begijnendijk, Betekom (Begijnendijk)**
- **Rotselaar, Werchter, Wezemaal (Rotselaar)**
- **Baal, Tremelo (Tremelo)**

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135002>

Mobiscore

Wat?

Hoe gemakkelijk raak je met de fiets of te voet van je huis of nieuwe thuis naar de dichtstbijzijnde scholen, winkels, openbaar vervoerhaltes en andere voorzieningen? Je berekent het met de Mobiscore. Die helpt je in je zoektocht naar een nieuwe, duurzaam gelegen woning. Hoe hoger de Mobiscore op de schaal van 0 tot 10, hoe lager de mobiliteits- en milieu-impact van je woonplaats.

24029A0370/00L000

7,1/10

Waarom?

Met de Mobiscore kun je bewust kiezen voor een nieuwe woonplaats waar je zelden of nooit een auto nodig hebt. Zo draag je bij aan minder files, luchtvervuiling, geluidsoverlast en geurhinder. Je kunt je mobiliteitsimpact verkleinen door je woonplaats strategisch te kiezen – vlak bij voorzieningen en goed bereikbaar te voet en met de fiets.

 Openbaar vervoer Redelijk aanbod	Er is op minder dan 5km een belangrijke bushalte aanwezig Er is op minder dan 5km een treinstation aanwezig
 Onderwijs Redelijk bereikbaar te voet of met de fiets	De score houdt rekening met een geheel aan voorzieningen: kleuteronderwijs, lager onderwijs en middelbaar onderwijs.
 Winkels & diensten Redelijk bereikbaar te voet of met de fiets	De score houdt rekening met een geheel aan voorzieningen: bakkers, slagers, voedingswinkels, restaurants, cafés, kledingzaken, doe-het-zelfzaken, bank- en verzekeringskantoren, postkantoren en -punten, gemeentehuizen en rechtbanken.
 Cultuur, sport & natuur Redelijk bereikbaar te voet of met de fiets	De score houdt rekening met een geheel aan voorzieningen: bibliotheken, bioscopen, sportaccommodaties, zwembaden, schouwburgen/concertzalen/cultuurcentra en openbare parken/provinciale domeinen/ natuurgebieden.
 Gezondheid & zorg Slecht bereikbaar te voet of met de fiets	De score houdt rekening met een geheel aan voorzieningen: dokters, tandartsen, apothekers, geestelijke gezondheidszorg, ziekenhuizen, kinderopvang, ouderenvoorzieningen, O.C.M.W. en lokale dienstencentra.
 Milieu impact	Je kan je op deze locatie redelijk milieuvriendelijk verplaatsen

 Meer info – www.mobiscore.be

Mobiscore is een initiatief van de Vlaamse Overheid:
De Vlaamse overheid - Departement Omgeving
Koning Albert II-Laan 20 bus 8, 1000 Brussel

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001818	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden die zijn opgenomen in het register van herstellvorderingen.

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Wie een verkrotte woning verhuurt, te huur stelt of ter beschikking stelt, maakt zich schuldig aan krotverhuur en dat is een misdrijf waar zware straffen op staan. Het parket kan de verhuurder daarvoor vervolgen.

Het register van herstellvorderingen verzamelt alle panden waarvoor door de wooninspecteur in het kader van de strafrechtelijke procedure inzake woningkwaliteitshandhaving een herstellvordering werd opgesteld en waarvoor nog niet werd vastgesteld dat deze herstellvordering uitgevoerd werd. Dit register is te onderscheiden van de inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen, dewelke enkel woningen bevat die ongeschikt of ongeschikt en onbewoonbaar verklaard zijn via een besluit.

U leest meer over herstellvorderingen op de pagina "[De strafrechtelijke procedure van de Vlaamse wooninspectie?](#)"

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Loket Woningkwaliteit en het Register van herstellvorderingen.

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Wonen Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001819	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden die zijn opgenomen in het Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen.

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Met de heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen, ook wel 'krotbelasting' genoemd, wil de Vlaamse overheid de verloedering van de leefomgeving tegengaan. De belasting is gericht op ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen of gebouwen. Die gebouwen komen terecht in een inventaris die opgemaakt en beheerd wordt door Wonen-Vlaanderen. Naast deze belasting kunnen Vlaamse gemeenten ook zelf belastingen heffen en innen om leegstand en verwaarlozing tegen te gaan. De lijst met leegstaande gebouwen (zonder persoonsgegevens) kunt u opvragen bij de gemeente waar het pand gelegen is.

Het Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen bestaat uit twee lijsten:

- woningen die ongeschikt of ongeschikt en onbewoonbaar werden verklaard op basis van de administratieve procedure tot ongeschikt- en onbewoonbaarverklaring van de Vlaamse Codex Wonen (boek 3);
- woningen die onbewoonbaar werden verklaard op basis van artikel 135 van de Nieuwe Gemeentwet.

U leest meer over ongeschikt- en onbewoonbaarheid op de pagina "[Wat als mijn woning niet in orde is?](#)"

U leest meer over heffingen op de pagina "[Heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen](#)"

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Lokaal Woningkwaliteit en Vlaamse inventaris van ongeschikte en onbewoonbare woningen (VIVOO).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Wonen Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001814	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

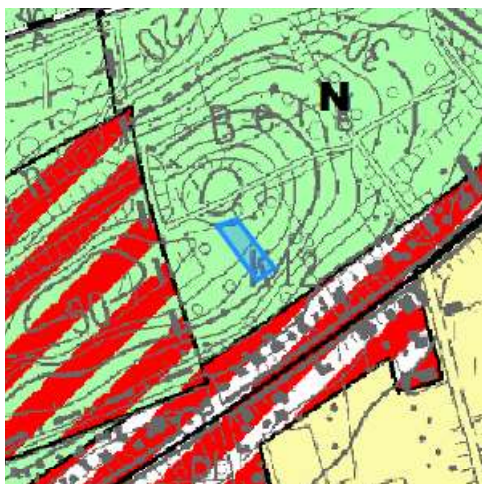
Informatieaanvraag Gewestinfo en Overheidsplannen

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Gewestplan

Hoofdbestemming (*):	natuurgebieden
Datum goedkeuring gewestplan:	7/11/1978
Gewestplan:	origineel gewestplan Aarschot - Diest
Categorie:	Natuur

Indicatieve kaartweergave

Legende

 0100 - Woongebieden	 0700 - Groengebieden
 0105 - Woonuitbreidingsgebieden	 0701 - Natuurgebieden
 0200 - Gebieden voor gemeenschapsvoorziening en openbaar nut	 0702 - Natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten
 0400 - Recreatiegebieden	 0800 - Bosgebieden
 0401 - Gebieden voor dagrecreatie	 0900 - Agrarische gebieden
 0402 - Gebieden voor verblijfsrecreatie	 0901 - Landschappelijke waardevolle agrarische gebieden
 0410 - Gebieden voor toeristische recreatieparken (TRP)	 1000 - Industriegebieden
 0500 - Parkgebieden	 1100 - Ambachtelijke bedrijven en KMO's
 0600 - Bufferzones	 1700 - Landelijke gebieden

Uitgebreide legende <https://www.realsmart.be/gewestplan.pdf>

Gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

Er is geen informatie beschikbaar op het gekozen perceelnummer.

Indicatieve kaartweergave

Legende

- Contouren van grondvlakken
- Contouren van overdrukken (indien geen grondvlak van GewRUP aanwezig, is bestemming op gewestplan ook nog van kracht)
- Contouren van lijnen

Watergevoelige Openruimtegebieden (WORG)

Er is geen informatie beschikbaar op het gekozen perceelnummer.

Indicatieve kaartweergave

Legende

- Contouren van WORG

Informatieaanvraag overheidsplannen

Detailplannen

Type dossier: Gewestplan Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 7/11/1978

origineel gewestplan Aarschot - Diest

Plan-ID: dfefd1c3-aa4c-4b86-abbb-c5ed44ad263f Algplanid: GWP_02000_222_00022_00001 Categorie: Reservaat en natuur

Voorschriften: natuurgebieden

Sociaal oogmerk: Nee Herinterpretatie: Nee Publicatie BS: 14/11/1978

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/3756eb26-9aa4-419b-b29f-74b137265012>)

Overzichtsplannen en verordeningen

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 9/06/2017

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake breedband

Algplanid: SVO_02000_233_00005_00001 Publicatie BS: 11/07/2017 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d84cebac-a259-458b-9562-a212e87a3359>)

Type dossier: Gewestelijke Bouwverordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 29/04/1997

Algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer

Algplanid: BVO_02000_231_00001_00001 Publicatie BS: 7/05/1997 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/681cad40-f9bc-48ae-906c-831b18f8e366>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 12/05/2023

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor publiciteitsinrichtingen, tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid en het besluit van de Vlaamse Regering van 16 juli 2010 tot bepaling van stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is en tot opheffing van diverse besluiten

Algplanid: SVO_02000_233_00007_00001 Publicatie BS: 10/10/2023 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/8629599a-e3e6-48eb-82de-9ded6a3fd847>)

Type dossier: Provinciale Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 19/12/2012

Provinciale stedenbouwkundige verordening met betrekking tot het overwelden van grachten en onbevaarbare waterlopen

Algplanid: SVO_20001_233_00002_00000 Publicatie BS: 15/01/2013 Herinterpretatie: Nee

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/9b573bd1-972c-4dcf-b812-736d67dbb151>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 10/02/2023

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00006_00001 Publicatie BS: 21/06/2023 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/f91466b7-3ba6-45d4-a101-ccca7b1ebc58>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 8/07/2005

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake openluchtrecreatieve verblijven en de inrichting van gebieden voor dergelijke verblijven

Algplanid: SVO_02000_233_00002_00001 Publicatie BS: 10/08/2005 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/962f3d60-2042-4335-a136-98a9d6da5e3b>)

Opgeheven Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 5/07/2013

OPGEHEVEN: Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00004_00001 Publicatie BS: 8/10/2013 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5bc7ca95-7d3f-4bf6-9e10-980050de8010>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 10/02/2023

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00006_00001 Publicatie BS: 21/06/2023 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/f91466b7-3ba6-45d4-a101-ccca7b1ebc58>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 5/06/2009

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid

Algplanid: SVO_02000_233_00003_00001 Publicatie BS: 2/09/2009 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/b01e664a-c9f9-4c29-8bf2-d5b433fd9f01>)

Type dossier: Gewestplan Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 7/11/1978

origineel gewestplan Aarschot - Diest

Algplanid: GWP_02000_222_00022_00001 Publicatie BS: 14/11/1978 Herinterpretatie: Nee

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/3756eb26-9aa4-419b-b29f-74b137265012>)

Type dossier: Provinciale Stedenbouwkundige Verordening Fase: Definitieve vaststelling Fasedatum: 26/09/2023

Provinciale verordening hemelwater

Algplanid: SVO_20001_233_22001_00001 Herinterpretatie: Nee

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/9d001716-fad7-47d5-9216-5febad4308c8>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 9/06/2017

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake breedband

Algplanid: SVO_02000_233_00005_00001 Publicatie BS: 11/07/2017 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d84cebac-a259-458b-9562-a212e87a3359>)

Type dossier: Gewestelijke Bouwverordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 29/04/1997

Algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer

Algplanid: BVO_02000_231_00001_00001 Publicatie BS: 7/05/1997 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/681cad40-f9bc-48ae-906c-831b18f8e366>)

Type dossier: Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Definitieve vaststelling Fasedatum: 24/04/2025

Stedenbouwkundige verordening ondergrondse sorteerstraten

Algplanid: SVO_24001_233_00001_00001 Herinterpretatie: Nee

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/19c44f08-0149-448d-a94e-28d564d100e0>)

Opgeheven Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 5/07/2013

OPGEHEVEN: Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater

Algplanid: SVO_02000_233_00004_00001 Publicatie BS: 8/10/2013 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5bc7ca95-7d3f-4bf6-9e10-980050de8010>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 8/07/2005

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake openluchtrecreatieve verblijven en de inrichting van gebieden voor dergelijke verblijven

Algplanid: SVO_02000_233_00002_00001 Publicatie BS: 10/08/2005 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/962f3d60-2042-4335-a136-98a9d6da5e3b>)

Type dossier: Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Fase: Besluit tot goedkeuring Fasedatum: 5/06/2009

Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid

Algplanid: SVO_02000_233_00003_00001 Publicatie BS: 2/09/2009 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/b01e664a-c9f9-4c29-8bf2-d5b433fd9f01>)

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor publiciteitsinrichtingen, tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid en het besluit van de Vlaamse Regering van 16 juli 2010 tot bepaling van stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is en tot opheffing van diverse besluiten

Algplanid: SVO_02000_233_00007_00001 Publicatie BS: 10/10/2023 Herinterpretatie: Nee

Opmerking: de verordening is van toepassing op het grondgebied van het ganse gewest.

Open DSI-fiche (<https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/8629599a-e3e6-48eb-82de-9ded6a3fd847>)

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Gewestplan

De Gewestplannen werden opgesteld in uitvoering van Wet op Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw van 1962 en worden op zich sinds 2002 niet meer gewijzigd. Het gewestplan is enkel nog van kracht is op die plekken waar het niet vervangen is door een nieuwer plan. Na 2000 zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plekken gewijzigd door de opmaak van 'ruimtelijke uitvoeringsplannen' (RUP'S). Het gewestplan geeft dus vaak niet de volledige juridische plancontext weer op een plek. Het gaat niet noodzakelijk om de meest actuele stedenbouwkundige bestemming. Dat is enkel het geval wanneer de bestemming sinds de gewestplannen niet meer is gewijzigd. De informatie in de kaarten heeft louter informatieve waarde en geen juridisch bindende kracht. Noteer tot slot dat indien het gebied door de Vlaamse regering is aangeduid als watergevoelig openruimtegebied (die info vindt u terug op de laatste kaart in dit rapport) de bestemming sowieso daardoor is 'overschreven'. De meest recente bestemming is dan die van 'watergevoelig openruimtegebied'.

Watergevoelige openruimtegebieden (WORG)

Om Vlaanderen beter te beschermen, wil de Vlaamse Regering het waterbergend vermogen van bepaalde watergevoelige gebieden vrijwaren en voldoende ruimte voorzien voor water. Deze gebieden worden herbestemd naar een openruimtefunctie via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) of door aanduiding als watergevoelig openruimtegebied (WORG). Binnen deze gebieden worden enkel nog openruimtefuncties toegestaan zoals landbouw, natuur en bos.

Informatieaanvraag overheidsplannen

De informatie over DSI-plannen in dit uittreksel is aanvullend en informatief. Hier kan u plannen terugvinden zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen, plannen van aanleg, rooilijnplannen, onteigeningsplannen en verordeningen die voor het perceel relevant kunnen zijn. Per plan tonen we, voor zover beschikbaar, onder meer de naam van het plan, het type dossier, de fase of status, de relevante data, eventuele publicatiegegevens in het Belgisch Staatsblad en een link naar de DSI-fiche. Opgeheven plannen worden ook als dusdanig aangeduid. Deze informatie helpt u om sneller zicht te krijgen op de ruimtelijke plancontext, maar vervangt geen inhoudelijke of juridische beoordeling van de geldende plannen. Voor de definitieve en meest volledige planologische toestand neemt u best contact op met de bevoegde overheid of de gemeente.

Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan

Een ruimtelijk uitvoeringsplan heeft uitvoering aan een ruimtelijk structuurplan. Het heeft een verordende waarde voor alle overheidsbeslissing. Het Vlaams gewest maakt gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen op. Ook provincies en gemeenten maken ruimtelijke uitvoeringsplannen op. Raadpleeg de gemeente of provincie voor een overzicht van de plannen op hun grondgebied.

Belangrijke Noot

Wilt u weten welke bestemming geldt op een bepaald perceel, dan vraagt u dit best na bij de gemeente. Zij hebben een overzicht van alle geldende plannen (ruimtelijke uitvoeringsplannen van gewest, provincie of gemeente, maar ook bijzonder plannen van aanleg) die het gewestplan intussen mogelijks hebben vervangen.

Meer info: omgeving.vlaanderen.be

* Indien het perceel ingetekend is met meerdere bestemmingen, kan u de andere bestemmingen via de legende afleiden.

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van Departement Omgeving, Koning Albert II-Laan 20 bus 8, 1210 Brussel, namens het Vlaams Gewest en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Departement Omgeving via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

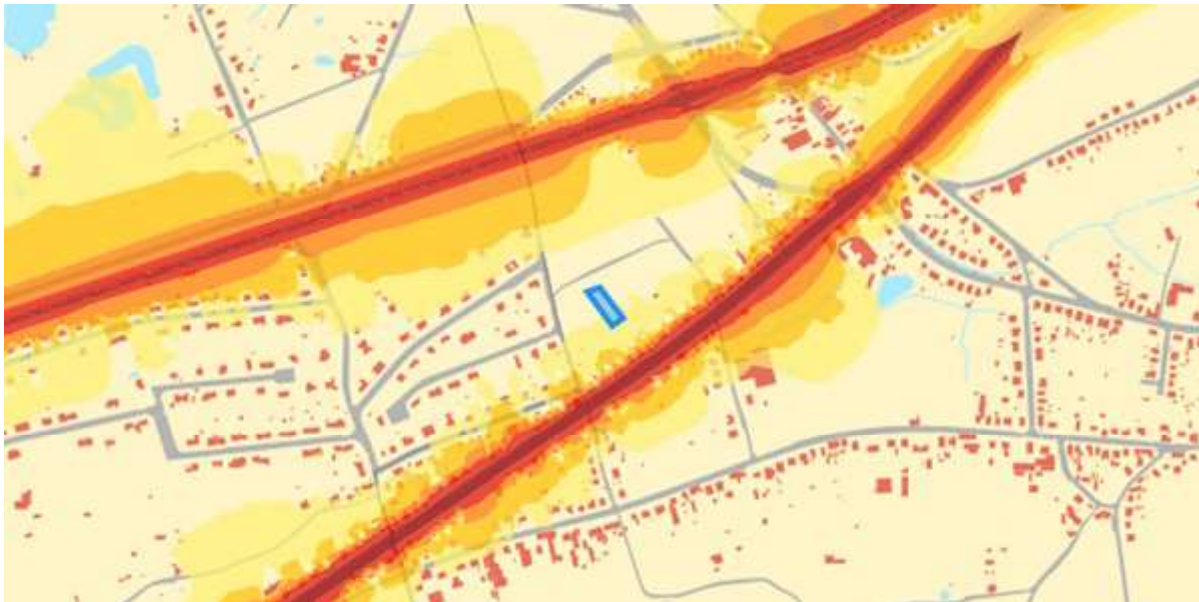
Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001808	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Geluidsbelasting dag en nacht

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

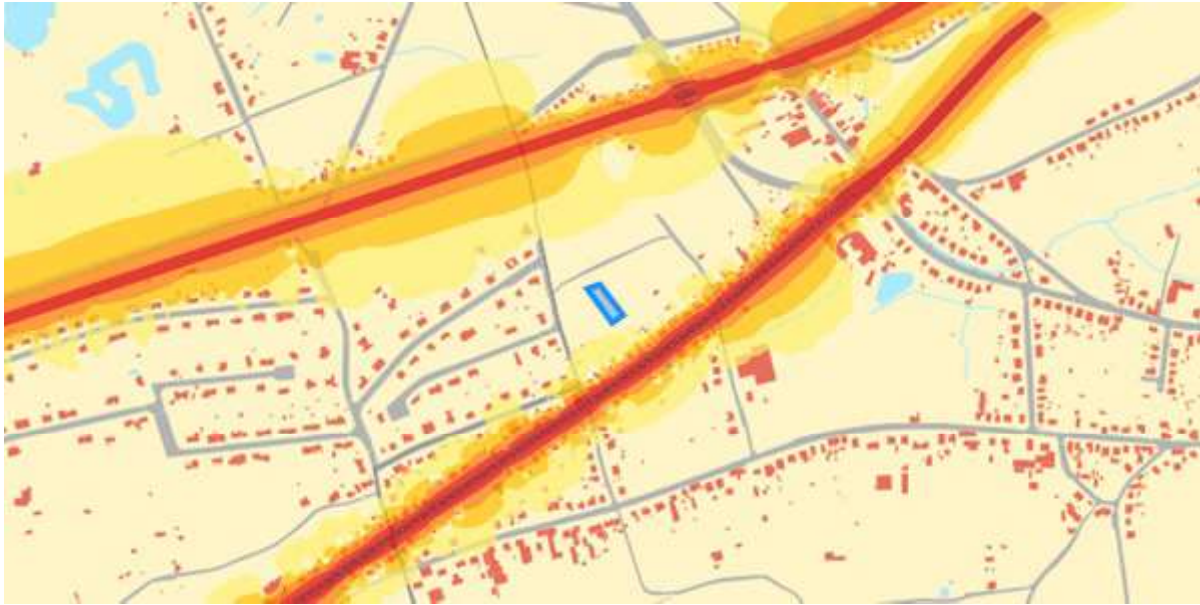
- Informatief:
 - Wegverkeer: Ja
 - Spoorverkeer: Nee
 - Luchtverkeer: Nee

Legende

Geluidsbelasting nacht | 23u00 - 07u00

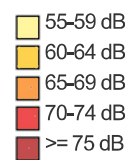
Indicatieve kaartweergave

Resultaat

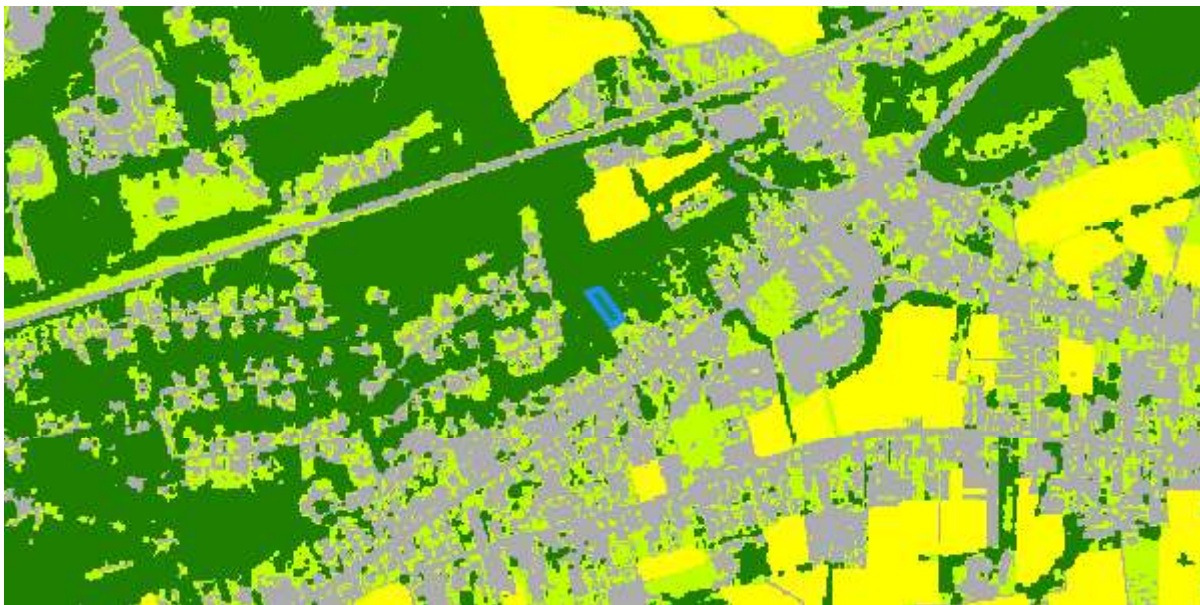
- Informatief:
 - Wegverkeer: Nee
 - Spoorverkeer: Nee
 - Luchtverkeer: Nee

Legende

Groenkaart Vlaanderen

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Informatief: Hoog groen

Legende

Resultaat

- Informatief:
 - Geen informatie beschikbaar

Legende

- Oriënterend bodemonderzoek (OBO)
- Beschrijvend bodemonderzoek (BBO)
- Bodemsaneringsproject (BSP)
- Eindevaluatieonderzoek (EEO)
- Evaluatierapport schadegeval
- Vaststelling schadegeval
- Melding schadegeval
- Melding bodemverontreiniging

DOV

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

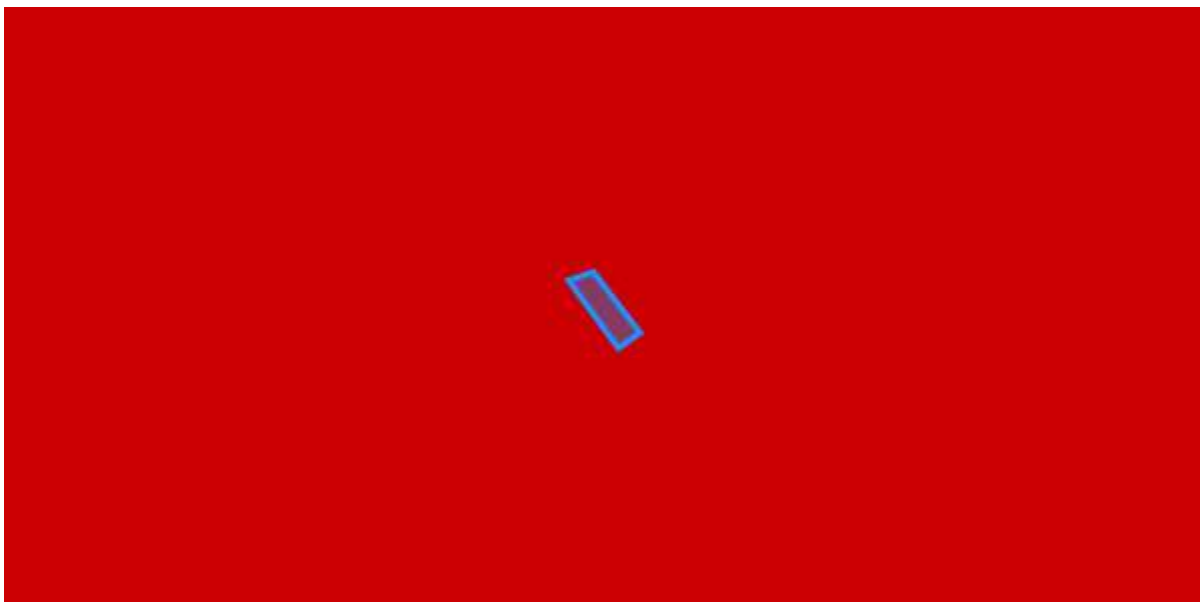
- Geen informatie beschikbaar

Legende

	Bodemverontreiniging vraagt verder onderzoek
	Bodemverontreiniging vraagt geen verder onderzoek
	Er is een oriënterend bodemonderzoek nodig
	Geen bodemverontreiniging
	Grondinformatieregister bevat geen info
	Geen specifieke informatie door gegevensbescherming
	Resultaten van een bodemonderzoek nog niet verwerkt

Luchtkwaliteit - ozon

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Gemeten waarde: 58.72

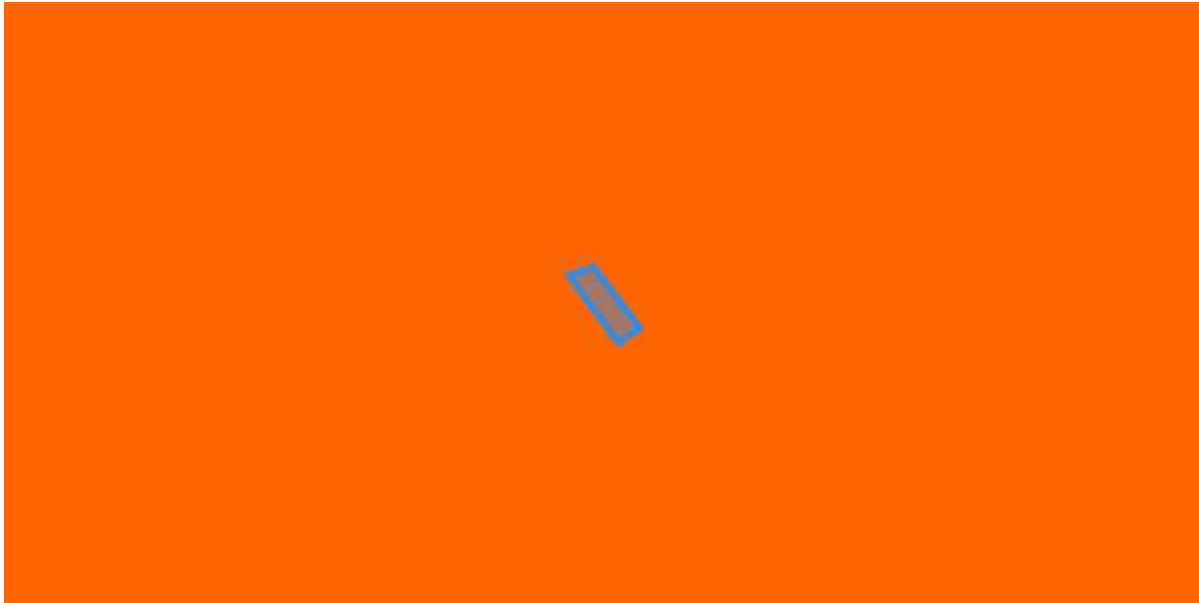
Legende

Overschrijdingsdagen

	0 - 10		36 - 40		51 - 55
	11 - 20		41 - 45		56 - 60
	21 - 30		46 - 50		61 - MAX
	31 - 35				

Luchtkwaliteit – fijn stof

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Gemeten waarde: 11.57

Legende

$\mu\text{g}/\text{m}^3$

0 - 1.5	5.1 - 7.5	12.6 - 15
1.6 - 2.5	7.6 - 10.5	16 - 20
2.6 - 3.5	10.6 - 12.5	21 - MAX
3.6 - 5.0		

Ruimte & groen – Open ruimte

Indicatieve kaartweergave

Legende

1 - 10
10 - 100
100 - 1000
> 1000

Straling - Zendantennes (binnen een straal van 200 meter)

Indicatieve kaartweergave

Legende Goedgekeurd attest

Resultaat

- Geen informatie beschikbaar

Licht – Lichtemissies

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Geen informatie beschikbaar

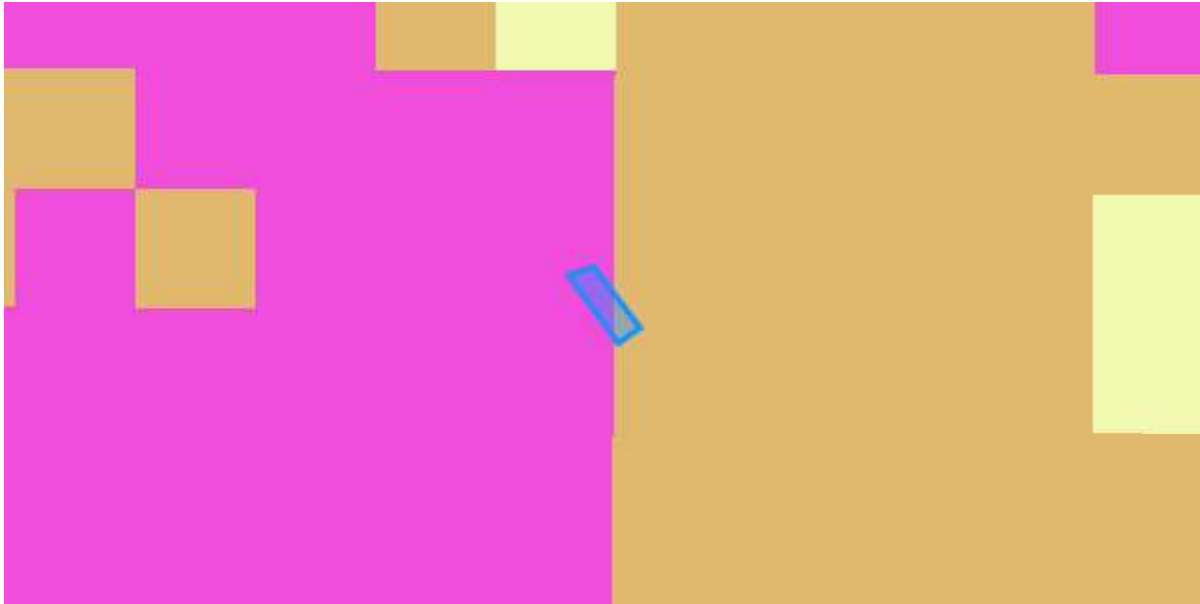
Legende

E-9 Watt/cm²/steradiaal

	< 1		4 - 8		32 - 64
	1 - 2		8 - 16		> 64
	2 - 4		16 - 32		

Mobiliteit – Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Mobiliteitsscore: 2.46

Legende

	Beperkt
	Matig
	Goed
	Zeer goed

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Strategische geluidsbelastingskaart - Vlaanderen

Geluidsbelastingskaarten worden opgemaakt in uitvoering van de Europese richtlijn omgevingslawaaï. Deze kaarten geven aan wat de geluidsbelasting is in de omgeving van de belangrijkste wegen, spoorwegen, luchthavens en agglomeraties in Vlaanderen.

De geluidsbelasting wordt op de kaarten aangegeven met twee indicatoren de Lden (dag) en de Lnight (nacht).

De geluidsbelasting op een punt is het resultaat van een modelberekening op basis van verschillende paramaters zoals: verkeersintensiteit, type verkeer, type wegdek, type trein, enz.

Groenkaart Vlaanderen

De groenkaart Vlaanderen is een overzichtskaart van het Agentschap Natuur en Bos die een overzicht biedt van het groen in Vlaanderen.

Grondeninformatieregister (OVAM)

Het grondinformatieregister (GIR) is uniek in de wereld. Nergens anders registreert de overheid gegevens over een grond zo gedetailleerd. Van zodra OVAM beschikt over een eerste rapport van bodemonderzoek, een schadegeval wordt gemeld of van zodra het perceel door de gemeente wordt opgenomen in de Gemeentelijke inventaris van riscicogronen, wordt het perceel opgenomen in het GIR. Opgelet: het register is nog niet volledig, er worden nog altijd gronden onderzocht!

Kaarten Leefkwaliteit Vlaanderen

Leefkwaliteit Vlaanderen biedt een selectie kaarten aan die de toestand van het milieu weergeven.

Meer info

www.wegenenverkeer.be
www.brusselsairport.be
www.natuurenbos.be
www.ovam.be
www.leefkwaliteitvlaanderen.be

Bron vastgoedinfo

- Kaart geluidsbelasting gegeneerd op basis van gegevens ontvangen van Agentschap Wegen en verkeer – Afdeling Wegenbouwkunde, Olympiadeaan 10, 1140 Brussel en Brussels Airport Company n.v., Luchthaven Brussel-Nationaal, 1930 Zaventem.
- Groenkaart Vlaanderen gegeneerd op basis van gegevens ontvangen van het Agentschap voor Natuur en Bos, Koning Albert II-Laan 20 8, 1000 Brussel
- Kaart Grondeninformatieregister gegeneerd op basis van gegevens ontvangen van OVAM, Stationsstraat 110, 2800 Mechelen.
- Kaart Luchtkwaliteit, Ruimte & Groen, Straling, Licht en Mobiliteit gegeneerd op basis van gegevens ontvangen van Leefkwaliteit Vlaanderen, Koning Albert II-Laan 20 bus 8 / 1000 Brussel.

Document gegenereerd op basis van gegevens van Agentschap voor Natuur en bos, Agentschap Wegen en verkeer en OVAM en Leefkwaliteit Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-1001816	Datum opzoeking:	3/09/2026
Referentienummer:	leuvensesteenweg 583	Zoekdata:	24029A0370/00L000
Perceel:	24029A0370/00L000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Aarschot afdeling AARSCHOT 6 AFD/GELRODE/, sectie A met perceelnummer 0370/00L000 [24029A0370/00L000]

Informatievraag: Woningen met een conformiteitsattest

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie werden er geen entiteiten gevonden met een conformiteitsattest.

Informatievraag: CA verplicht

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie is een conformiteitsattest niet verplicht.

Informatievraag: CA beperkte duurtijd
Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Op deze locatie bedraagt de standaard geldigheidstermijn van een conformiteitsattest 120 maanden.
- De geldigheid van het conformiteitsattest wordt beperkt tot - 5 jaar wanneer er in het technisch verslag in de categorie I "klein gebrek" 2 gebreken worden vastgesteld - 3 jaar wanneer er in het technisch verslag in de categorie I "klein gebrek" 3 gebreken of meer worden vastgesteld - 1 jaar wanneer er in het technisch verslag in de categorie I "klein gebrek" minstens 1 gebrek onder de noemer "vochtschade" wordt vastgesteld. Bij de uitreiking van het conformiteitsattest worden de regels uit artikel 2, 3, 4 en 5 van voorliggend reglement zo toegepast dat indien meerdere beperkingen van de geldigheidsduur van toepassing zijn, de kortste geldigheidsduur wordt toegekend.
<https://www.aarschot.be/File/Download/8842/8EEBD44C23F3DE1782022E756C26536D>

Woningkwaliteit

De wet zegt dat iedereen recht heeft op menswaardig wonen. Een gezonde woning met een minimum aan comfort is immers een belangrijke voorwaarde voor een goede levenskwaliteit. Elke woning in Vlaanderen moet daarom voldoen aan een aantal minimumnormen op het vlak van veiligheid, gezondheid en basiscomfort. Die woningkwaliteitsnormen liggen vast in de Vlaamse Codex Wonen.

Wie een woning in Vlaanderen verhuurt, moet ervoor zorgen dat deze volledig in orde is en voldoet aan bepaalde normen. U leest meer over woningkwaliteitsnormen op de pagina "[Welke zijn de woningkwaliteitsnormen?](#)"

Een gemeente kan het conformiteitsattest verplicht stellen voor een bepaald deel of voor alle huurwoningen (bv. de woningen in bepaalde wijken, de stadskern, woningen ouder dan 20 jaar,...). Het resultaat van deze opvraging werd hierboven weergegeven zoals bekend bij Wonen-Vlaanderen. Deze gegevensset wordt maandelijks geüpdatet. Gelieve ter volledigheid het gemeentelijk reglement te consulteren.

Het conformiteitsattest is een officieel document dat de gemeente aflevert en dat aantoonst dat de woning op het moment van de controle aan de woningkwaliteitsnormen voldeed. In sommige gevallen kan ook Wonen-Vlaanderen een conformiteitsattest afleveren. Om na te gaan of een woning conform, veilig en gezond is, voert een woningcontroleur van de gemeente of van Wonen-Vlaanderen een conformiteitsonderzoek uit. Hij controleert de woning aan de hand van een technisch verslag.

De woning krijgt een conformiteitsattest als ze niet ongeschikt of onbewoonbaar is en voldoende rookmelders heeft. U leest meer over ongeschikt- en onbewoonbaarheid op de pagina "[Wat als mijn woning niet in orde is?](#)"

Een gemeente kan de geldigheidsduur van het attest -standaard tien jaar- beperken voor een bepaald deel of voor alle huurwoningen. Het resultaat van deze opvraging werd hierboven weergegeven zoals bekend bij Wonen-Vlaanderen. Deze gegevensset wordt maandelijks geüpdatet. Gelieve ter volledigheid het gemeentelijk reglement te consulteren.

Bron Wonen Vlaanderen

Deze opvraging kwam tot stand in samenwerking met Wonen Vlaanderen en op basis van het Vlaams Loket Woningkwaliteit.

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van Wonen Vlaanderen via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be